

**YHTEISET KERTOMUKSET
TERRORISMINVASTAISEN SODAN
OIKEUTTAMISESSA**

Tapaustutkimus presidentti George W. Bushin puheista

Sari Väyrynen

Kevät 2004

Pro gradu –tutkielma
Jyväskylän yliopisto
Viestintätieteiden laitos

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta HUMANISTINEN	Laitos VIESTINTÄTIETEIDEN
Tekijä Väyrynen Sari Sinikka	
Työn nimi YHTEISET KERTOMUKSET TERRORISMINVASTAISEN SODAN OIKEUTTAMISESSA Tapaustutkimus presidentti George W. Bushin puheista	
Oppiaine Puheviestintä	Työn laji Pro gradu –tutkielma
Aika Kevät 2004	Sivumäärä 129 s
<p>Tiivistelmä – Abstract</p> <p>Tutkimuksessa tarkastellaan terrorisminvastaisen sodan presidenttiretoriikkaa tarinoiden avulla. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, millaisia kertomuksia Yhdysvaltojen presidenttiretoriikassa käytettiin 11.9.2001 Yhdysvaltoihin kohdistuneiden terroristi-iskujen jälkeen houkuttelemaan puheiden yleisöjä presidentti George W. Bushin esittämän kannan taakse ja tuntemaan yhteisöllisyyden tunnetta. Toisena tavoitteena on selvittää, kuinka yhteiset tarinat ovat auttaneet terroristi-iskuja seuranneen terrorisminvastaisen sodan oikeutusta. Kohteensa vuoksi tutkimus on poliittisen retoriikan ja presidenttiretoriikan tutkimusta, joiden perinteeseen tutkimus myös liitetään.</p> <p>Teoriaosassa käsitellään tarinoiniin keskittyviä, kriittisiä ja retorisia teorioita: dramatismia, narratiivista paradigmaa ja symbolisen yhdentymisen teoriaa. Tutkimuksen näkökulma on siten narratiivis-kriittinen. Tutkimuksen pohjana on teorioiden käsitys ihmisestä tarinankertojana, joka välittää symboleja aina tarinoina. Tarinoiniin osallistumalla muodostetaan yhteisöjä. Tarinoilla voidaan myös perustella valittuja toimia ja päätöksiä, joten tarinat ovat retoriikkaa. Tutkimuksessa yhteisten kertomusten selvittämiseen käytetään symbolisen yhdentymisen teorian tarjoamaa menetelmää fantasiateema-analyysia, joka on laadullisen sisällönanalyysin muoto. Tulokinnan apuna on dramatismin identifikaatiokäsite, joka vahvistaa, että retoriikkaa on käytetty yhteisöllisyyden luomiseen.</p> <p>Tutkimuksen aineiston muodostavat 18 presidentti George W. Bushin pitämää virallista puhetta aikaväliltä 11.9.–20.10.2001 eli terroristi-iskuista sotilaallisten toimien aloittamiseen Afganistanissa. Kaikki puheet käsittelevät terrorisminvastaista sota jollain asteella. Puheiden kohdeyleisönä on joko Yhdysvaltojen kansakunta tai kansainvälinen yhteisö. Fantasiateema-analyysin pohjalta puheiden fantasioista pystyttiin määrittelemään molemmille kohdeyleisöille suunnatut yhteiset kertomukset eli retoriset visiot, jotka toistuivat läpi aineiston. Esiintyminen ja toistuvuus todistavat yleisöjen osallistuneen presidentin esittämiin tarinoiniin ja tunteneen yhteisöllisyyttä. Todisteena toimii myös identifikaation luomisen keinojen runsas esiintyminen aineistossa.</p> <p>Löydetyt retoriset visiot ovat pääpiirteiltään samankaltaisia mutta painotuksiltaan erilaisia. Kansakunnan terrorisminvastaisen sodan visio seuraa hyvän ja pahan taistelun perinnettä, jossa oma toiminta nähdään hyvyyden ja sitä ilmentävien vapauden, oikeuden ja kristillisyyden puolustamisena terrorismin pahaa voimaa vastaan. Arvoja puolustamalla maailma voidaan Yhdysvaltojen suvereenilla johdolla viedä vapauden aikaan. Kansainvälisen yhteisön terrorisminvastaisen sodan visio taas esittää todellisuuden oikeuden ja vääryyden kamppailuna, jossa pelissä ovat oikeus, vapaus, edistys ja monimuotoisuus. Oikeuden ajajana on sivistyneiden maiden luja yhteisö, jonka osa Yhdysvallat on. Sotatoimien oikeuttamisessa löydetyt retoriset visiot toimivat, sillä ne korostavat yleisöjen identiteettiin kiinteästi kuuluvia abstrakteja arvoja eriteltyjen toimien sijaan ja kuvastavat julmaa vihollista näiden arvojen ja ryhmän oman identiteetin uhkaajana. Myös kertomusten tuttuus ja pohjautuminen aiempien Yhdysvaltojen presidenttien retoriikkaan ja sotien oikeuttamisen traditioon auttavat toimien oikeutusta.</p>	
Asiasanat Presidenttiretoriikka, retorinen kritiikki, tarinat, yhteisöllisyys, sota, oikeuttaminen	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopisto / Tourulan kirjasto	
Muita tietoja	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 TUTKIMUSKOhteena POLIITTINEN RETORIikka	6
2.1 Poliittisen retoriikan määrittelyä	6
2.2 Presidenttiretoriikka	9
2.3 Yhteisöllisyys näkökulmana poliittiseen retoriikkaan	14
2.3.1 Yhteisöllisyyden määrittelyä	14
2.3.2 Dramatistinen retoriikka ja yhteisöllisyys	16
2.4 Sodan oikeuttaminen retorisin keinoin	24
3 TARINOIHIN KESKITTYVÄT RETORiset TEORIAT	31
3.1 Narratiivisen paradigman näkemys retoriikasta	31
3.2 Symbolisen yhdentymisen teoria	38
3.2.1 Symbolisen yhdentymisen teorian lähtökohdat	38
3.2.2 Fantasiateema-analyysi tutkimusmenetelmänä	49
3.2.3 Symbolisen yhdentymisen teorian ja fantasiateema-analyysin aiempia käyttökohteita	52
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	55
4.1 Tutkimuskohde ja tutkimuskysymykset	55
4.2 Tutkimusaineisto	57
4.3 Tutkimusmenetelmä ja tutkimuksen toteutus	59
5 TULOKSET	62
5.1 Puheiden fantasiateemat	62
5.1.1 Henkilöteemat presidentti Bushin puheissa	62
5.1.2 Tilanneteemat presidentti Bushin puheissa	75
5.1.3 Toimintateemat presidentti Bushin puheissa	82
5.2 Puheissa esiintyvät symboliset vihjeet	88
5.3 Identifikaation luomisen keinot puheiden fantasioissa	92
5.4 Terrorisminvastaisen sodan retoriset visiot	106

6 DISKUSSIO	108
6.1 Tulosten yhteys amerikkalaisen presidenttiretoriikan tutkimusperinteeseen.....	108
6.2 Tutkimuksen arviointi	113
7 PÄÄTÄNTÖ	116
KIRJALLISUUS	118

1 JOHDANTO

Kello 8.45 Yhdysvaltojen itärannikon aikaa 11.9.2001 törmäsi kaapattu American Airlinesin lentokone päin World Trade Centerin pohjoistornia New Yorkissa. Kahdeksaatoista minuuttia myöhemmin toinen kaapattu United Airlinesin kone lensi World Trade Centerin etelätorniin ja 40 minuuttia edellisestä törmäsi kolmas kaapattu kone päin Yhdysvaltojen puolustusministeriön rakennusta Pentagonia Washingtonissa. Neljäs kaapattu kone syöksyi maahan Shanksvillen pikkukaupungissa Pittsburghin lähellä Pennsylvaniassa lähes puolitoista tuntia ensimmäisen iskun jälkeen. Tapahtumia seurattiin lähes kauttaaltaan suorana lähetyksenä ympäri maailman. Arviot uhrien lukumäärästä liikkuvat 3000 uhrin molemmin puolin. Seuraavana päivänä Yhdysvaltojen presidentti George W. Bush nimittää teot sotatoimiksi, joiden takana uskottiin olleen saudimiljonääri Osama bin Ladenin johtaman al-Qaida-organisaation. Kyseisistä terrori-iskuista alkoi laaja sotilaallinen operaatio, joka nimettiin terrorisminvastaiseksi sodaksi. Varsinaiset sotilaalliset toimet, ilmaiskut, Yhdysvallat aloitti laajan kansainvälisen tuen saaneena 7.10.2001 Afganistanissa maansilloista Taleban-hallitusta vastaan, jota syytettiin terroristijärjestöjen ja erityisesti al-Qaidan ja sen johtajan Osama bin Ladenin suojelemisesta. Sotatoimet laajenivat maahyökkäyksellä 19.10.2001 ja 9. joulukuuta 2001 Yhdysvallat julisti Talebanin kukistetuksi. Tammikuussa 2002 al-Qaidan jäseniksi epäiltyjä sotavankeja alettiin siirtää Afganistanista Kuuban Guantánamon sotilastukikohtaan, jossa edelleen toukokuussa 2003 660:tta heistä pidettiin vangittuina ilman, että heille olisi nostettu syytteitä tai että heille olisi järjestetty oikeudenkäyntejä. Muutamia vangittuja on vapautettu kesän 2003 aikana, mutta edelleen vuoden 2003 lopussa yli 600 terroristiyhteyksistä epäiltyä on sijoitettuna tukikohtaan ilman tietoa oikeudenkäynnistä tai oikeuksistaan. (Greenberg 2002, xvi–xvii; Helsingin Sanomat 11.1.2002; Helsingin Sanomat 11.9.2002: C2; Helsingin Sanomat 11.9.2002: C4; Helsingin Sanomat 10.5.2003: C3; Niemi 2001; Raivio 2001a; Raivio 2001b; Raivio 2001c; Raivio 2002: C1.)

Mikä täksi alkujaan terrorisminvastaiseksi sodaksi nimetyn operaation alkuvaiheissa oli silmiinpistävää, oli kuva Yhdysvaltojen kansallisesta ja lähes koko kansainvälisen yhteisönkin ajatusten ja tavoitteiden yhteneväisyydestä, mikä tiedotusvälineiden kautta välittyi myös tapahtumia muutoin ulkopuolisina seuranneille (vrt. Helsingin

Sanomat 20.9.2001; Karismo & Pulkkinen 2001; Raivio 2001b; Raivio 2001d; Raivio 2001e; Raivio 2001f; Raivio 2001g; Vasama 2001; Yrjänä-Rantinoja 2001). Koko länsimainen maailma tuntui yhtäkkiä jakavan saman ideologian selvemmin kuin aikoihin ja kulkevan käsi kädessä sotatantereelle kansainvälistä terrorismia vastaan. Sotatoimia kritisoivat äänet tuntuivat vaienneen lähes kokonaan ainakin Yhdysvaltojen sisällä ja kansainvälisten poliittisten vaikuttajien keskuudessa. Syksyn 2001 tapahtumat ja niiden herättämä keskustelu saivat miettimään sitä, millainen vaikutus valtiollisten johtajien poliittisella retoriikalla on edellä mainitunlaisen yhteisöllisyyden tunteen luomisessa yleisöjensä keskuudessa ja sodan oikeuttamisessa sekä kuinka yhteisöllisyyden tunne mahdollisesti toimii retorisenä välineenä sodan oikeuttamisessa. Sitä tämä pro gradu –tutkielma pyrkii omalta osaltaan selvittämään. Tutkielman tavoitteena on selvittää narratiivis-kriittisestä näkökulmasta terrorisminvastaisen sodan presidenttiretoriikkaa, erityisesti keskittyen niihin tarinoihin, joilla presidentti-instituutio luo yhteisöllisyyttä yleisössään ja sota perustelee. Tutkielmassa keskitytään siihen, kuinka Yhdysvaltojen presidentti George W. Bush toimi harjoittaessaan retoriikkaa koskien terrorisminvastaista sota: Minkälaisia tarinoita hän loi ja käytti vaikuttamiskeinoinaan, jotta ihmiset pystyisivät samastumaan presidenttinsä retoriikkaan ja tuntemaan yhteisöllisyyttä ja sota saisi oikeutuksen. Näitä tarinoita voidaan muun muassa tarkastella draamoina, jotka ovat osa viestintäprosessia, jossa julkisia aiheita ja näkökulmia luodaan ja jaetaan (Denton & Woodward 1990, 40). Retoriikan vastaanottamisen kysymyksiä tutkielmassa ei käsitellä muuten kuin välillisesti – pohdittien sitä, kuinka vastaanottaja saadaan tuntemaan yhteisöllisyyttä, joka mahdollisesti toimii yhtenä keinona sodan oikeuttamiseen.

Tutkielma on tapaustutkimus siinä mielessä, ettei se pyri yleiseen sota käsittelevän presidenttiretoriikan määrittelyyn eikä koko totuuteen vaan yhteen mahdolliseen kriittiseen tulkintaan siitä terrorisminvastaisen sodan retoriikasta, jota Yhdysvaltojen presidentti George W. Bush harjoitti. Tapaustutkimukselle ei sinällään ole yksiselitteistä määritelmää, vaan tärkeintä siinä on, että tutkimuksen aineisto muodostaa kokonaisuuden eli tapauksen ja että tapauksesta pyritään tuottamaan yksityiskohtaista intensiivistä tietoa. Tästä yksittäiseen tapaukseen keskittymisestä huolimatta tapaustutkimuksessa on usein myös taustalla toive ymmärtää inhimillistä tai ihmisyhteisöihin liittyvää toimintaa yleisemminkin. (Saarela-Kinnunen & Eskola 2001, 159, 163.) Tapaukseksi eli tutkimuksen kohteeksi on valittu Yhdysvaltojen presidentti George

W. Bush ja hänen puheensa, sillä ensinnäkin Yhdysvallat oli aloitteellinen terrorisminvastaisen sodan sotilaallisten toimien valmistelussa ja vastasi suurimmalta osin sen toteuttamisesta. Toisena perusteena tapauksen valintaan on havainto siitä, että valtion ulkopoliittisten johtajien puheilla on yleisesti keskeinen rooli kriisitilanteiden määrittelemisessä ja valittujen toimien oikeuttamisessa (Kiewe 1994, xxvi; Kuusisto 1998, 16). Tutkimuskohteen vuoksi teoriaosuudessa käsitellään pääasiassa aiempaa yhdysvaltalaista tutkimusta, sillä suurin osa Yhdysvaltojen presidenttien retoriikkaa koskevasta tutkimuksesta on tehty juuri Yhdysvalloissa. Viestinnän näkökulmasta syyskuun 2001 terrori-iskuja, niiden vaikutuksia ja terrorisminvastaista sotaa on lähinnä tarkasteltu joukkoviestinten ja uutisoinnin kautta [ks. esim. Greenberg 2002 (toim.); Uskali 2001 (toim.); Kallio 2002], mutta puheviestinnällinen ja retorinen näkökulma on jäänyt laajalti käsittelemättä. Lisäksi aiheen tutkimisella on oma oikeuksensa siinä, että ainakin länsimaalaisilla, joiden nimissä sotaa käytiin ilman heidän kaikkien pääsyä päämäärien ja keinojen valitsemiseen, on oikeus ja velvollisuus olla kiinnostuneita sotatoimien perusteluista (Kuusisto 2001, 79). Aihe on myös edelleen ajankohtainen, sillä terrorisminvastaista sotaa ei ole julistettu päättyneeksi, vaikka varsinaiset sotilaalliset toimet sen osalta on ainakin toistaiseksi lopetettu. Toisaalta ajankohtaisuutta vielä lisää se, että myöhempikiäkin konflikteja on pyritty liittämään osaksi terrorisminvastaista taistelua.

Tutkimuksen aineiston muodostavat 18 presidentti George W. Bushin pitämää virallista puhetta aikaväliltä 11.9. – 20.10.2001 eli Yhdysvaltoihin kohdistuneista terroristi-iskuista sotilaallisten toimien aloittamiseen Afganistanissa. Kaikki puheet käsittelevät terrorisminvastaista sotaa jollain asteella. Puheiden pääasiallisena kohdeyleisönä on joko Yhdysvaltojen kansakunta tai kansainvälinen yhteisö. Kansakunnalle suunnatuissa puheissa yleisönä on puolestaan joko kansakunta kokonaisuudessaan tai tarkemmin jokin sen osa. Yhdysvaltojen kansalaisille pääsääntöisesti kohdennettuja puheita aineistossa ovat lähinnä viikoittaiset radiopuheet kansakunnalle, joita aineistossa on viisi kappaletta. Erilaisille kansakunnan osille pidettyjä puheita, joissa yleisönä ovat esimerkiksi lentoyhtiöiden työntekijät, erilaisten kansallisten kansalaisjärjestöjen jäsenet ja muistojumalanpalveluksen osanottajat, on aineistossa kuusi kappaletta. Lisäksi aineistossa on kolme virallista televisioitua puhetta, joissa pääsääntöisenä kohdeyleisönä on Yhdysvaltojen kansakunta ja yhdessä kansakunnan lisäksi kongressin yleisistunnon osanottajat, mutta erityisesti näissä puheissa on myös kan-

sainväliselle yhteisölle suunnattuja osia. Pääsääntöisesti kansainväliselle yhteisölle kohdistettuja puheita aineistossa on kaksi kappaletta: toinen Naton pääsihteeri Robertsonin kanssa yhteisessä tiedotustilaisuudessa pidetty puhe ja toinen Shanghaissa APEC-maiden johtajien kokouksessa pidetty puhe. Loput kaksi puhetta ovat virallisten tiedotustilaisuuksien alussa pidettyjä puheita, joissa kohdeyleisönä on sekä oma kansakunta kokonaisuutena että kansainvälinen yhteisö.

Tutkielmassa keskitytään pohjimmiltaan poliittisen viestinnän ja poliittisen vaikuttamisen tarkasteluun. Kendall (1990, 225) määrittelee poliittisen viestinnän neuvotteluprosessiksi, joka koskee rajoitettujen resurssien, useimmiten rahan, myöntämistä ohjelmallisten syiden pohjalta ja joka tapahtuu ihmisryhmien välillä verbaalisten ja nonverbaalisten symbolien vaihdannan kautta. Denton ja Woodward (1990, 14) lisäävät tähän vielä julkisen keskustelun virallisesta vallasta ja virallisista sanktioista. Näillä tarkoitetaan keskustelua siitä, kenelle on annettu valta tehdä laillisia, lakiasäättäviä ja toimeenpanevia päätöksiä, sekä siitä, mistä valtio palkitsee tai rankaisee. McNair (1995, 4) on lisännyt omaan määritelmänsä vielä visuaaliset merkitsemisen keinot, kuten pukeutumisen ja ulkoasun, eli sellaiset viestinnän osat, jotka muodostavat poliittista imagoa ja identiteettiä. Lisäksi poliittisen viestinnän piiriin kuuluu interpersonaalinen poliittinen viestintä, jonka ominta aluetta ovat yksityiset poliittiset keskustelut. Poliittinen viestintä toteutuu poliittisten organisaatioiden (kuten poliittiset puolueet, eturyhmät, painostusryhmät, terroristiorganisaatiot), median ja kansalaisten välillä. (McNair 1995, 4–13.) Poliittisen viestinnän merkitys poliittisille organisaatioille on sekä tuoda esiin että pitää yllä hallinnon instituutioita, itse poliittisia järjestelmiä ja poliittista kulttuuria, joka heijastuu hallinnon instituutioiden ja hallinnollisten järjestelmien luonteessa (Nimmo & Swanson 1990, 23). Kaiken kaikkiaan poliittinen viestintä on laaja käsite, ja perinteisesti se on ollut myös monitieteellinen tutkimusalue, jossa väistämättä eri tieteenalojen näkökulmat ovat vuorovaikutuksessa keskenään (Isotalus 1998, 12; Nimmo & Swanson 1990, 7; Kendall 1990, 225). Tämän vuoksi tutkielmassa sivutaan myös politiikan tutkimuksen ja journalistiikan tuottamia tutkimustuloksia, vaikka puheviestinnällinen näkökulma onkin tärkein ja keskeisin.

Poliittisen viestinnän tavoitteena on poliittinen vaikuttaminen. Vaikuttamisella tarkoitetaan yleisesti viestinnän lajia, jonka tarkoituksena on saada aikaan jokin vaiku-

tus vastaanottajissa (Jowett & O'Donnell 1986, 24). Vaikuttaminen on monimuotoinen, jatkuva ja vuorovaikutteinen prosessi, jossa verbaaliset ja nonverbaaliset symbolit yhdistävät lähettäjän ja vastaanottajan toisiinsa. Vaikuttamisprosessin kautta symbolien lähettäjä yrittää saada niiden vastaanottajan vapaaehtoisesti muuttamaan tiettyä asennettaan tai käyttäytymistään. (O'Donnell & Kable 1982, 9; Andersen 1983, 7.) Muutos voi olla osittainen tai täydellinen, ja lisäksi vaikuttamisen päämääränä voi muutoksen sijaan olla jonkin asenteen tai käytänteen vahvistaminen (Miller 1980, 16, 19, 21–22). Lisäksi vaikuttaminen on tietoista toimintaa (Reardon 1991, 3).

Koska vaikuttaminen on vuorovaikutusta, on sekä vaikuttamiseen pyrkijän että vaikuttamisen kohteen tarpeet otettava huomioon (Jowett & O'Donnell 1986, 24–25). Asenteiden ja käytänteiden muuttaminen on vaikeaa, minkä vuoksi vaikuttamiseen pyrkivän täytyy liittää muutos johonkin, mihin vaikuttamisen kohde ennestään uskoo. Näitä jo aiemmin hyväksytyjä uskomuksia kutsutaan ankkureiksi, jotka voivat olla uskomuksia, arvoja, asenteita, käytänteitä tai ryhmänormeja. (O'Donnell & Kable 1982, 12–13; Miller 1980, 16.) Vaikuttamisen onnistumisen kannalta on tärkeää, että vaikuttamiseen pyrkivän ja vaikuttamisen kohteen välillä esiintyy yhteenkuuluvuuden tunnetta yhteisten tuntemusten, käsitteiden, mielikuvien, tarpeiden ja ajatusten muodossa (Jowett & O'Donnell 1986, 28). Vaikuttaminen voi toisinaan tosin olla epäsuorasti pakottavaa, koska viestien vaikuttavuus ja tehokkuus on usein voimakkaasti sidoksissa niihin uhkiin ja lupauksiin, joita vaikuttamiseen pyrkivä viestijä esittää. Esimerkiksi sotilaallisten iskujen uhka ja siitä kertovat vaikuttamiseen pyrkivät viestit otetaan yleensä vakavammin mahdollisten iskujen kohteeksi joutuvassa vihollismaassa, jos uhan esittäjä on kansakunta, joka on sotilaalliselta voimaltaan vahva. Samojen uhkien esittäjän taas ollessa maa, jolla on rajoittunut sotilasvoima, saatetaan uhat ottaa vastaan halveksien tai huvittuneesti. (Miller 1980, 12.)

Poliittisessa kontekstissa vaikuttamiseen pyrkivät poliittiset organisaatiot. Vaikuttamisen tavoitteena on saada aikaiseksi jonkinlainen vaikutus yleisöissä, jotka voivat laajasti olla koko kansakunta tai suppeammin jokin tietty ryhmä, kuten poliittinen puolue tai hallitus. (McNair 1995, 4–13.) Täten tämäkin tutkimus on pohjimmiltaan poliittisesti vaikuttamaan pyrkivän puheen tutkimista, sillä ensinnäkin vaikuttamiseen pyrkii poliittinen organisaatio eli presidentti-instituutio ja vaikuttamisen kohteena ovat Yhdysvaltojen kansakunta ja kansainvälinen yhteisö. Toisin sanoen tar-

kastelun alla ovat yleisimmät poliittisen viestinnän osanottajat. Toiseksi tutkimuksen kohteeksi valittujen Yhdysvaltojen presidentin puheiden tavoitteena on saada verbaalisten symbolien käytön kautta puheiden yleisöt vapaaehtoisesti presidentin ajaman kannan taakse. Tällöin pyritään saamaan aikaan mielipiteen muutos tai aiempia näkemysten vahvistuminen yleisöjen keskuudessa vuorovaikutuksen kautta.

2 TUTKIMUSKOHTENA POLIITTINEN RETORIikka

2.1 Poliittisen retoriikan määrittelyä

Poliittinen retoriikka on osa poliittista viestintää. Retoriikalla tarkoitetaan usein puhekielessä sisällötöntä kieltä sekä toisaalta runsaasti metaforia ja muita kielikuvia sisältävää kieltä. Yleisesti ja laajasti retoriikka voidaan määritellä ainutlaatuisiksi ihmisten kyvyksi käyttää symboleja viestimiseen toinen toistensa kanssa sekä myös siksi toiminnaksi, jossa tuo kyky tulee esiin (Foss, Foss & Trapp 1985, 11; Foss 1996, 4). Täten retoriikka on ihmisten suorittamaa symbolista toimintaa, jota käytetään mahdollistamaan vuorovaikutus toisten ihmisten kanssa. Covino ja Jolliffe (1995, 5–7) puolestaan määrittelevät retoriikan ensisijaisesti verbaaliseksi, tilannekohtaiseksi ja episteemiseksi taidoksi, joka on sekä filosofista että käytännöllistä ja joka saa aikaiseksi potentiaalisesti aktiivisia tekstejä. Teksteillä tässä määritelmässä tarkoitetaan puhutun tai kirjoitetun kielen mitä tahansa osaa, joka muodostaa itsessään kokonaisuuden, kuten kirja, laulun sanat, puhe ja yksi kappale. Potentiaalisesti aktiivisella tekstillä puolestaan tarkoitetaan sitä, että reettori yrittää saada tekstin jollain tapaa vaikuttamaan kuulijoiden mieliin, toimiin tai ympäristöihin tai muuttamaan niitä. Episteemisyydellä taas viitataan siihen, että retorinen totuus löytyy reettorin ja hänen yleisönsä vuorovaikutuksessa. Tekstin retoriikka on sen kielen valintaa ja järjestelyä, mitä tekstissä käytetään saamaan mahdolliset lukijat ja kuulijat harkitsemaan tekstin ajatuksia ja johtopäätöksiä, mutta myös älyllisiä, kognitiivisia, affektiivisia ja sosiaalisia huomioita, jotka ohjaavat kirjoittajaa tai puhujaa käyttämään kieltä niin kuin hän käyttää. Lisäksi tekstin retoriikka on sitä vaikutusta, joka tekstillä varsinaisesti on tekstin kuulijoihin tai lukijoihin. (Covino & Jolliffe 1995, 8.) Retoriikan ehdottamat muutokset kuulijoissaan ovat vapaaehtoisia, mutta toisaalta retoriikka pyrkii rajaamaan kuulijoiden toiminnan ja ajattelun vaihtoehtoja esittämällä vain tiettyjä toiminta- ja

vain tiettyjä toiminta- ja ajattelumalleja (Hart 1997, 7). Retoriikkaa käytetään yleisimmin mahdollistamaan muutoksia, suuntaamaan ajattelua ja toimintaa tiettyyn suuntaan, antamaan uusia vaihtoehtoja sekä nimeämään asioita (Hart 1997, 13–16). Täten retoriikka on keino vaikuttamiseen.

Poliittiseksi retoriikan tekee retoriikan käsittelemä aihealue ja sen käyttötarkoitus. Poliittinen retoriikka käsittelee julkisia, poliittisiksi miellettyjä aiheita ja sen tavoitteena on muokata poliittisiin asioihin liittyviä asenteita ja mielipiteitä (Bitzer 1981, 225, 231; Denton & Hahn 1986, 5–6). Poliittinen retoriikka ei myöskään ole vain sitä, mitä sanomia ja mitä keinoja avukseen käyttäen poliitikot kansalaisille puhuvat, vaan sen lisäksi tulkintaa ja sanomien muodostamista jokaisen yksilön oman pään sisällä. Jokainen kansalainen, joka pohtii ja muodostaa sanomia julkisista kysymyksistä, harjoittaa itse poliittista retoriikkaa. (Bitzer 1981, 228.) Poliittiset instituutiot tarvitsevat retoriikkaa moneen tarkoitukseen. Ensinnäkin retoriikka on keskeistä yhteiskunnallisen vallan ja sen jakamisen oikeuttamisessa sekä yhteiskunnan yhdistämisessä, sillä se luo yhteenkuuluvuudentunnetta erilaisten ihmisten, intressien, arvojen ja perinteiden välille. Lisäksi retoriikka auttaa poliittisia instituutioita ohjaamaan yhteiskuntaa haluamaansa suuntaan määrittelemällä poliittista todellisuutta koherenteissa kertomuksissa. Retoriikka myös antaa poliittisille instituutioille mahdollisuuden ratkaista konflikteja ja saattaa voimaan poliittisia suuntauksia joko aktiivoimalla tai passivoimalla muita poliittisia tekijöitä, kuten äänestäjiä. (Smith & Smith 1990, 226–227.) Poliittisen retoriikan tavoitteena onkin suunnata kansalaisten ajatukset yksilöllisistä tarpeista yhteisöllisiin tarpeisiin ja täyttää heidän mielensä näillä yhteisöllisillä ajatuksilla, uskomuksilla, arvoilla ja kokemuksilla (Hart 1987, 69).

Poliittiseen vaikuttamiseen ja retoriikkaan liittyy myös propaganda. Lasswellin (1969, 3) mukaan propaganda voidaan määritellä asenteiden muuttamisen keinona mutta myös prosessina. Tällöin propaganda on sellaisten asenteiden siirtämistä, jotka ovat tietyn yhteisön sisällä vastakkaisia sen hetkisille yleisille asenteille. Propagandistin tavoitteena onkin määritellä uudelleen tiettyihin objekteihin liitetyt asenteet hallitsemalla käytettävissä olevia symboleja (emt., 13). Jowett ja O'Donnell (1986, 16) määrittelevät propagandan viestinnällisestä ja propagandan tarkoitusta korostavasta näkökulmasta harkituksi ja järjestelmälliseksi yritykseksi muokata näkemyksiä, manipuloida kognitioita ja suunnata käyttäytymistä siten, että saadaan aikaiseksi re-

aktio, joka edesauttaa propagandistin haluamaa aikomusta ja päämäärää. Tämä ei välttämättä ole kuulijan tavoitteiden mukaista, toisin kuin vuorovaikutteisen retorikan ollessa kyseessä. Propagandan toisena tavoitteena on säilyttää propagandaa käyttävän instituution tai organisaation legitimitetti ja siten varmistaa sen oman toiminnan oikeutus. Lisäksi propaganda pyrkii sisältämään informaatiota vain tietyltä aihealueelta. Reaktioita propagandaan manipuloidaan pysymään tuolla samalla aihealueella siten, ettei yleisöä kannusteta esittämään kysymyksiä muulta kuin kyseessä olevalta aihealueelta. Propagandan keinot vaihtelevat lievästä tiedon muuttelemisesta suoraan valehtelemiseen. (Jowett & O'Donnell 1986, 16, 19–20, 23, 155.)

Yksi tapa tutkia poliittista retoriikkaa on retorinen kritiikki. Retorinen kritiikki määrittellään yleisesti systemaattiseksi menetelmäksi kuvata, analysoida, tulkita ja arvioida teksteihin sisältyviä symbolisia viestejä ja niiden retorista voimaa sekä samalla ymmärtää näitä tekstejä retorisisina prosesseina (Foss 1996, 6–7; Frey, Botan & Kreps 2000, 229). Tämän ymmärryksen avulla voidaan parantaa omaa viestintää ja symbolien käyttöä sekä tulla sivistyneemmiksi yleisön jäseniksi ja oppia kyseenalaistamaan vastaanotettuja viestejä, jolloin osallistuminen kulttuurin muokkaamiseen on vähemmän reaktiivista ja enemmän proaktiivista (Foss 1996, 8–9). Hartin (1997, 23) mukaan retorisen kritiikin tavoitteena onkin määrittellä retoriikan monimutkaisten viestien alle piilotetut merkitykset ja selittää ne ymmärrettävästi ja tehokkaasti. Kriitikon tehtävänä on kunnollisesti perustellen kuvata, tulkita tai arvioida viestejä, joille ihmisiä altistetaan julkisesti tai kollektiivisesti (Sillars & Gronbeck 2001, 5). Retorinen kritiikki selvittääkin sosiaalisia suuntauksia ja niiden vaikutuksia. Se myös tuottaa metatietoa eli tietoa siitä, kuinka tiedämme sen, mitä tiedämme. (Hart 1997, 24–28.) Fossin (1996, 6) mukaan kaikki viestit huolimatta siitä muodosta tai kanavasta, jonka kautta ne välittyvät, ovat retoriikkaa ja siten retorisen kritiikin kohteiksi soveltuvia. Esimerkiksi poliittisen puheen kriittisen retorisen analyysin annin voi nähdä olevan periaatteessa hyväksyttävien perustelujen purkamisessa, kyseenalaistamisessa ja ongelmalliseksi osoittamisessa, jolloin tavoite on kannustaa parempaa argumentointia, tervettä kriittisyyttä, huolellista harkintaa ja viisaampia päätöksiä eikä suinkaan pyrkiä lopulliseen, ainoaan ja oikeaan totuuteen ja tulkintaan (Kuusisto 2001, 85). Yleinen retorisen kritiikin tutkimusmuoto onkin tapaustutkimus, joita yhdistämällä saadaan aikaan yleistä ymmärrystä (Hart 1997, 25–26).

2.2 Presidenttiretoriikka

Poliittiseen retoriikkaan olennaisesti liittyvä osa on presidenttien harjoittama retoriikka. Presidenttiys on enemmän kuin vain presidenttinä kulloinkin oleva yksilö ja hänen käyttäytymisensä: presidenttiys on institutionaalinen, kulttuurinen ja symbolinen rooli, joka suuressa määrin rajoittaa roolin haltijan käyttäytymistä instituution vaatimusten pohjalta (Smith & Smith 1990, 237; Denton & Hahn 1986, 9–10; Denton & Woodward 1990, 215). Presidenttiyden voi myös nähdä eräänlaisena retoriseina kertomuksena, jota muodostetaan vaikuttamiseen pyrkivässä symbolisessa vuorovaikutuksessa tosiasioiden ja mielikuvien pohjalta ja joka itse asiassa sijaitsee ainoastaan käsityksenä ihmisten mielissä (Fisher 1980, 120–126). Instituutiona presidenttiys on Dentonin ja Hahnin (1986, 11) mukaan ennen kaikkea retorinen, sillä presidenttiyttä määritellään julkisen viestinnän kautta. Retoriselle presidenttiydelle onkin tunnusomaista, että se nojaa vahvasti puheisiin ja samastaa puhumisen tekemiseen, jolloin puhe on sekä viesti että teko (Hart 1987, 4, 14–15, 45–46; Hart 1997, 40).

Nykyisin presidenttiys on retorisempaa kuin aiemmin, samalla kun presidenttiyttä määrää yhä enemmän mediajulkisuus, mielikuvien rakentaminen sekä poliittisten prosessien muuttuminen mediatapahtumiksi (Kiewe 1994, xxvi). Presidenttien puheiden korostaminen onkin nostanut presidentin yhdeksi tärkeimmistä taidoista retorisen taidon. Retoriset presidentit nojaavatkin vahvasti julkiseen vetovoimaansa ja ovat mielikuvien tekijöitä, jotka etsivät mahdollisuuksia määritellä tilanteita ja muodostaa todellisuuden, jonka he toivovat yleisön hyväksyvän. (Kiewe 1994, xvi.) Etenkin Yhdysvaltojen presidenttiyden on todettu pohjimmiltaan olevan retorinen rooli, jossa ei nykypäivänä pysty toimimaan ilman joukkoviestimiä ja niiden tunteudesta (Smith & Smith 1990, 234). Lisäksi etenkin Yhdysvaltojen presidenttien puheita tutkittaessa on muistettava, että puheet eivät kuvasta presidentin henkilökohtaista retoriikkaa vaan presidentti-instituution retoriikkaa, sillä suurimman osan puheista kirjoittavat presidentin avustajat presidentin itse antaessa niille vain viimeisen silauksen (Denton & Woodward 1990, 232).

Presidenttiretoriikan tutkimuksessa keskitytään siihen, kuinka presidentit saavuttavat, pitävät yllä tai menettävät yleisön tukea symbolien käyttämisensä kautta. Presidentin symbolinen valta perustuu pitkälti taitavaan poliittisten symbolien muokkaamiseen,

kuten siihen, kuinka voimakkaasti yleisö pystyy identifioitumaan presidentin esittämään kuvaan todellisuudesta ja olemaan yhdessä sen takana. Periaatteessa kaikki, mitä presidentti sanoo tai tekee, on potentiaalisesti vaikuttamiseen pyrkivää ja sisältää merkityksen jollekin ihmisryhmälle. Poliittiseen vaikuttamiseen pyrkivät symbolit toimivat, koska ne ovat usein semanttisesti moniselitteisiä ja laajoja, jolloin niillä on suurempi mahdollisuus herättää yhteenkuuluvuuden tunnetta kuulijoissaan. (Denton & Hahn 1986, 8, 52, 60, 63.) Presidenttien retoriikka on myös nykyisin siirtynyt enemmän tarinankerronnan suuntaan, jolloin pääpaino ei ole enää tiedon jakamisella ja syiden antamisella vaan vetoavan tarinan kertomisella. Tarinat eivät siten ole enää pelkästään retoriikan keino vaan toisinaan myös itse tarkoitus. (Combs & Nimmo 1993, 119.)

Medioitu viestintä muuttaa myös presidenttien viestintää ja retoriikkaa. Joukkoviestintien kautta puheet voidaan suunnata koko kansakunnalle tai ainoastaan valitulle joukolle ihmisiä (Smith & Smith 1990, 235). Hartin (1987, 104–105) mukaan yli 40 prosenttia Washingtonissa pidetyistä presidenttien puheista on suunnattu pienille kohderyhmille tai kutsutuille vieraille, loput ovat kansallisia puheita, lehdistötilaisuuksia ja puheita hallinnon työntekijöille. Tämä seikka tuskin on radikaalisti muuttunut Hartin havainnon jälkeisinä 15 vuotena. Joukkoviestintien kautta saavutetun kattavan mediapeiton antama etu presidenttien viestinnälle on mahdollisuus samalla saavuttaa suurempi kannatus omalle politiikalle. Tosin kannatuksen heikkeneminenkin voi olla vaarana, jos joukkoviestintien välittämät viestit ovat sävyltään kielteisiä. (Graber 1989, 240.) Medioitumiskehityksen haittapuolena on, että presidentin tulee korostaa tuttuja ja moniselitteisiä teemoja ja arvoja, jotta kohtuullisesti asioista perillä olevat ihmiset pystyvät tulkitsemaan presidentin aseman olevan sopusoinnussa oman asemansa kanssa (Smith & Smith 1990, 235). Toisena haittavaikutuksena on, että välitettäessä ja muodostettaessa poliittista todellisuutta joukkoviestintien kautta on viestien logiikan pohjimmiltaan oltava joukkoviestintien suosimaa draaman logiikkaa, jossa on selkeät henkilöt, tapahtumat, juoni, tapahtumapaikka ja motiivit sekä joidenkin näiden elementtien välille muodostettu dramaattinen konflikti (Nimmo & Combs 1983, 14–15, 26). Tällöin melodramaattiset tarinat selkeine hyvän ja pahan henkilöitymineen korostuvat ja yksilöiden poliittinen vaikutus painottuu enemmän kuin itse viestien sisältämät asiakysymykset (Denton & Hahn 1986, 272–273).

Kriisitilanteissa presidenttiretoriikan merkitys usein korostuu. Horjuttaessaan kansalaisten mielenrauhaa kriisit antavat presidenteille mahdollisuuden välittää mielikuvaa päättäväisyydestä ja määrätietoisuudesta, sillä kriisit voivat nostattaa tilanteesta poikkeuksellisen, ainutlaatuisen ja uhkaavan mielikuvan (Cherwitz 1980, 28–29). Kriisitilanteissa presidenttiretoriikka muodostuu diskursiivisista tuotteista, jotka on luotu ja joita välitetään presidentin, median ja yleisön vuorovaikutuksen kautta. Kriisitilanteiden presidenttiretoriikka toimii myös tietyn tilanteen kriittiseksi määrittelymisen oikeuttamisessa tai oikeutuksen kieltämisessä. Täten presidentit voivat luoda kriisin, reagoida toisten luomaan kriisiin tai esittää itsensä reagoimassa alun perin itse luomaansa kriisiin. Kriisitilanteiden presidenttiretoriikka ei ole sinällään eroavaista muusta presidenttiretoriikasta muuten kuin siinä määrässä, jolla se korostaa tilannetta ainutlaatuisena dynaamisena prosessina. (Kiewe 1994, xxvi.) Kriisitilanteiden presidenttiretoriikkaa tuleekin tulkita presidentille tyypillisen retoriikan kontekstissa eikä täysin erillään hänen normaalitilanteiden retoriikastaan (Kiewe 1994, xxxiii).

Kriisit antavat ainutlaatuisia haasteita ja mahdollisuuksia presidenteille ja muille poliittisille johtajille. Ne voidaan nähdä mahdollisuuksina muokata mielikuvia poliittisen diskurssin tavallisten käytänteiden ohi, koska kriisiksi nimeämisen myötä tilanne ja sen ratkaisuun käytettävät keinot voidaan määritellä erikoislaatuiseksi. Toisaalta kriisit voidaan myös nähdä uhkina päättäjien asemalle. (Kiewe 1994, xviii.) Retoriset presidentit käyttävät kriisejä myös usein välineenä tehdäkseen poliittiset muutokset mahdollisemmiksi ja puhtaasti julkisuussyistä (Tulis 1987, 178, Kiewen 1994, xvii mukaan), sillä kriisi on olemassa silloin, kun presidentti nimeää tilanteen kriisiksi (Smith & Smith 1990, 239). Kriisitilanteissa retoriikka luo merkityksiä, määrittelee tilanteen ja tuo esille vastauksen kriisiin (Kiewe 1994, xxiii). Täten kriisit ovat pohjimmiltaan retorisia luomuksia, jolloin ei enää pystytä tekemään eroa todellisten ja keinotekoisesti luotujen kriisien välille (Windt 1987, 126; Kiewe 1994, xxv, xxxii–xxxiii).

Kriisitilanteiden presidenttiretoriikka voidaan jakaa päättäväksi ja oikeuttavaksi retoriikaksi. Päättävää retoriikkaa esiintyy silloin, kun presidentti-instituutio antaa ainoan virallisen hallituksen tasolta tulevan vastauksen kriisiin. Päättävälle retoriikalle tyypillistä on varovaisuus siinä määrässä, jolla se yrittää korostaa varovaisuutta, kärsivällisyyttä, määrätietoisuutta ja sisäistä vahvuutta. Päättävällä retoriikalla reagoidaan

kriisiin, kun taas oikeuttavalla retoriikalla pyritään toimintaan. Oikeuttavaa retoriikkaa ilmenee silloin, kun presidentti-instituutio rationalisoi erityisen peittelemättömän toiminnan vastaukseksi kriisiin. Sille on luonteenomaista peruuttamattomuus ja suora, päättäväinen ja määrittelevä retoriikka. (Cherwitz & Zagacki 1986, 307–308, 310–312.) Kiewen (1994, xviii) mukaan nämä eivät kuitenkaan välttämättä ole erinäisiä kriisitilanteiden retoriikan tyyppejä, vaan ne voivat ilmetä samassa kriisissä sen eri vaiheissa.

Kansainvälisen kriisitilanteiden retoriikan vaiheiksi yhdysvaltalaisesta näkökulmasta Windt (1987, 128–133) on määritellyt seuraavat vaiheet vertaamalla presidentti John F. Kennedyn ja presidentti Richard Nixonin kansainvälisiä kriisitilanteita käsitteleviä puheita. Ensin presidentti kertoo joukkoviestinten välityksellä tosiasiat uudesta vaarallisesta tilanteesta. Tämän jälkeen hän muodostaa uudesta tilanteesta kertomuksen, jossa korostetaan vihollisen petollisuutta ja salamyhkäisyyttä ja omien motiivien oikeudellisuutta. Täten luodaan melodraamaa, jolla voidaan korvata normaaliolojen politiikka. Tämän jälkeen presidentti määrittelee toimet, jotka kuuluu tehdä ja siirtää painopisteen sotilaallisesta ja poliittisesta kontekstista eli sodan seurauksista eettiseen kontekstiin eli amerikkalaisen kansanluonteen ja tahdonvoiman testaamiseen, jolloin epäonnistuminen kriisissä samastuu epäonnistumiseksi ihmisinä ja kansalaisina. Tällaisen kriisitilanteiden presidenttiretoriikan tärkein päämäärä on saada kansalaiset yhtenäisesti presidentin politiikan taakse antamalla kansalaisille vain joko–tai-vaihtoehtoja ja siten rajoittamalla tai jopa tuhoamalla perusteltu julkinen keskustelu. Tällaisia vaiheita on todettu useiden Yhdysvaltojen presidenttien kriisitilanteiden retoriikan seuranneen (Smith & Smith 1990, 239).

Viittaukset ja vertaukset historiaan ovat usein tärkeässä roolissa pyrittäessä saamaan yleisön tukea presidentin politiikalle (Pollock 1994, 205). Mark A. Pollock (1994, 204) on tarkastellut presidentti George Bushin Persianlahden sotaan liittyvää retoriikkaa ja todennut presidentti Bushin retoriikan vedonneen voimakkaasti historiaan: Münchenin sopimukseen vuonna 1938, toiseen maailmansotaan, YK:n perustamiseen, kylmään sotaan, Vietnamin sotaan ja Varsovan liiton hajoamiseen. Historiallisten viittausten kautta presidentti Bush loi kertomusta, joka pyrki kumoamaan Vietnamin sodan aiheuttaman symbolisen esteen Yhdysvaltojen sotilaalliselle sekaantumiselle muiden maiden politiikkaan. Presidentti Bush kertoi ja toteutti perustavanlaa-

tuista myyttiä luomalla 50 vuotta kestäneen tarinan taistelusta vapauden puolesta, joka pyrki sisällyttämään moraalisen ja historiallisen oikeutuksen Yhdysvaltojen toimille Persianlahdella ja oikeuttamaan amerikkalaiset päämäärät ja arvot universaaleiksi (emt., 204, 216). Tämä uuden maailmanjärjestyksen myytti sisälsi myös moralisoivia tarinoita rohkeudesta ja itsensä uhraamisesta tulevaisuuden puolesta (emt., 217–218). Täten presidentti Bush lokeroi historiaa ja esitti historialliset tapahtumat retorisisina ja toiminnan motiiveina. Sen sijaan presidentti George W. Bushin julkilausumissa syyskuun 11.:n 2001 terroristi-iskujen jälkeen historiallisen näkökulman, jossa iskut olisi nähty seurauksena tietyistä historian kehitykseen kuuluvista asioista kuten Yhdysvaltojen omasta ulkopoliitikasta, on todettu jääneen sivuun. Tuolloin presidentti Bush vetosi oikeudellisiin näkökohtiin kutsuen tilannetta hyvän ja pahan taisteluksi, jolloin konflikti yhdistyi oikeudenmukaisuuteen ja oikeudellisuuteen, ja ihmisten oli valittava hyvän ja pahan väliltä. (Huovila 2001, 40–41.)

Presidentin retorisia mahdollisuuksia luoda yhteisöllisyyttä kuulijoissaan on tutkinut mm. Craig Allen Smith (1987b). Smith on tarkastellut presidentti Reaganin ensimmäisen kauden televisioituja puheita ja todennut, että presidentti Reagan käytti puheissaan viittä sisällöllistä teemaa, joiden yhdistämisen kautta pyrittiin kansalaisten yhteenkuuluvuuden tunteen vahvistamiseen. Ensimmäinen teema kertoi ainutlaatuisista rivikansalaisista ja toinen teema kansallisten poliittisten vastustajien puuttumisesta. Kolmas sisällöllinen teema keskittyi Yhdysvaltojen moraaliseen tarkoitukseen sekä hyvien ihmisten kansakunnalle antamaan ylpeään ja vapautteen pohjautuvaan perintöön. Neljännen teeman keskeisimpänä sisältönä oli Yhdysvaltojen sankarillisuus ja sen ilmeneminen aikaisemmissa presidenteissa, kansakunnan palvelijoissa (kuten sotilaisissa), kansakunnan perustajissa, ainutlaatuisissa perusamerikkalaisissa sekä julkisuuden henkilöissä. Viides teema puolestaan kertoi amerikkalaisten sisäisestä moraalista ja henkisestä vahvuudesta. Puheissa esitettiin, että uskomalla näihin kaikkiin viiteen teemaan kansakunta kulkee yhdessä voitosta voittoon. Näiden teemojen on todettu perustuneen amerikkalaisiin perusmyytteihin ja -symboleihin.

2.3 Yhteisöllisyys näkökulmana poliittiseen retoriikkaan

2.3.1 Yhteisöllisyyden määrittelyä

Yhteisöllisyys on keskeisimmin ryhmäviestinnän tutkimuksen käsite. Mikä tahansa yhteinen kokemus, tieto tai rooli, joka erottaa kaksi tai useamman ihmistä muista ihmisistä, antaa kyseiselle ryhmälle tunteen yhteisestä identiteetistä ja siten yhteisöllisyydestä. Koska kokemukset, tiedot ja roolit ovat tilannesidonnaisia, muuttuvat myös ryhmäidentiteetit tilanteiden muuttuessa. Lisäksi yksilöillä on yleensä useita päällekkäin ilmeneviä, erilaisia ryhmäidentiteettejä. (Meyrowitz 1985, 54.) Yhteisöllisyys liittyykin ryhmän lojaalisuuteen ja yhteenkuuluvuudentunteeseen. Se tarkoittaa ryhmän kykyä liittyä yhteen, työskennellä kaikkien parhaan hyväksi, tehdä ryhmän päämääristä yksilön omia, auttaa toinen toistaan, identifioitua ryhmään ja toivoa sen parasta. (Bormann 1990, 76.) Ryhmään identifioituminen on aktiivinen prosessi, jossa yksilöt liittyvät itsensä tietyn sosiaalisen tilan elementteihin. Ryhmään identifioitumisen kautta pystytään selittämään kokemuksia, järjestämään ajatuksia, tekemään päätöksiä, sijoittamaan itsensä pysyvästi tiettyyn kontekstiin ja mahdollistamaan vaikuttaminen ja vaikuttamisen kohteena oleminen. (Cheney 1983, 342.) Yhtenäisen ryhmän jäsenet jakavat saman sosiaalisen todellisuuden, jolloin heillä on yhteiset sankarit ja viholliset sekä samankaltaiset asenteet, arvot ja tunteet tiettyjä perustavanlaatuisia inhimillisiä toimia kohtaan (Bormann 1990, 77–78). Ryhmäidentiteettiin kiinteästi liittyvä käsite on myös toiseus: jotta ryhmä voi tuntea kuuluvansa yhteen, täytyy olla myös ryhmän ulkopuolella olevat toiset (Meyrowitz 1985, 54).

Yhteisöllisyyden muodostumiseen vaikuttaa sosialisatio. Andersonin, Riddlen ja Martinin (1999, 142) mukaan sosialisatio on sosiaalisen vaikutuksen ja muutoksen vastavuoroinen prosessi, jossa sekä ryhmään tulevat uudet jäsenet ja/tai aiemmat jäsenet että ryhmä itse muokkautuvat kiinni toisiinsa verbaalisen ja nonverbaalisen viestinnän kautta. Sosialisatioprosessissa ryhmä luo ainutlaatuista kulttuuria ja ryhmän rakenteita, ottaa osaa ryhmälle relevantteihin prosesseihin ja toimiin sekä tavoittelee sekä yksilöllisiä että ryhmän tavoitteita. Sosialisatio on sidoksissa kieleen, sillä kielen kautta voidaan ensinnäkin tuottaa ja säilyttää symboleja. Toiseksi kielen avulla voidaan välittää myös kulttuurisia ja poliittisia arvoja. Näin ollen kieli mahdollistaa ryhmän tai yksilön samastumisen tiettyyn kulttuuriin, arvoihin tai poliittiseen yh-

teisöön. Täten valitulla poliittisella kielellä on tärkeä rooli yhteisöllisyyden tunteen muodostumisessa poliittisessa kontekstissa, sillä välittäessään arvoja ja mahdollistaessaan sosiaalisen vuorovaikutuksen kieli myös sitoo yhteen yksilöitä, ideoita ja yhteiskuntia. (Denton & Woodward 1990, 28.) Valitun kielen merkitystä poliittisen yhteisöllisyyden tunteen muodostumisessa vahvistaa myös Hartin (1987, 69) esittämä näkemys, jonka mukaan poliittinen retoriikka itsessään pyrkii yhteisöllisyyden tunteen luomiseen suunnatessaan huomiota yhteisöllisiin tarpeisiin yksilöllisten tarpeiden sijaan.

Joukkoviestinnän leviäminen laajemmalle alueelle ihmisten elämässä ja median globalisaatio ovat osaltaan muuttaneet yhteisöllisyyttäkin. Joukkoviestimillä on ensisijainen rooli poliittisesti merkittävän informaation muokkaamisessa ja levittämisessä (Kepplinger 1996, 15; McNair 1995, 11–13). Mediajulkisuuden ja joukkotiedotuksen kautta eri ryhmät pyrkivät määrittelemään todellisuuden omista lähtökohdistaan, jolloin joukkotiedotukselle jää rooliksi ehdottaa näitä subjektiasetelmia yleisöilleen ja täten houkutella heitä näkemään todellisuus näistä lähtökohdista (Karvonen 1998, 36). Tällöin fyysinen läsnäolo ei enää ole ryhmää muodostettaessa keskeistä. On myös todettu, että median laajemmalle leviäminen on kiihdyttänyt kehitystä, jossa pinnalliset yhteiset asiat ovat viemässä tilaa pitkäaikaisilta yhteisiltä kokemuksilta ja historialta yhteisöllisyyden tunteen muodostumisessa. (Meyrowitz 1985, 148–149.) Muutenkin yhteisöt, joille poliittisessa retoriikassa sanomia luodaan, ovat hyvin heterogeenisiä, joten yhteisiä kokemuksia ja historiaa ei välttämättä yhteisöllä ole. Esimerkiksi presidenttien puheiden yleisö on useimmiten moninainen ja muodostuu muun muassa puolueen kannattajista, kansakunnasta kokonaisuutena ja kansainvälisistä yleisöistä (Kiewe 1994, xvii).

Presidenttien puheiden yhden keskeisimmän yleisön – kansakunnan – yhteisöllisyyteen kiinteästi liittyvä käsite on kansallinen identiteetti. Sondermann (1997, 135) määrittelee kansallisen identiteetin symbolisesti muodostetuksi, pakottavaksi kollektiiviksi, joka on aina piilevästi depolitisoivaa, sillä se kaventaa tilaa toimia ja sulkee tiettyjä toiminnan vaihtoehtoja pois. Shapiro (1988, Kuusiston 1998, 13 mukaan) mukaan kansakunnan yhtenäisyys perustuu sen yhteisiin identiteetikertomuksiin, niihin myyttisiin tarinoihin, joissa kansalle luodaan yhteinen historia ja tehtävä ja valtiolle luonnollinen alue ja olemus. Nämä kansalliset yhtenäisyystarinat pyrkivät

tyypillisesti peittämään historialliset katkokset ja suunnanmuutokset, sisäisen monimuotoisuuden, ulkoisten rajojen joustavuuden sekä meidän ja muiden monet yhtäläisyydet. Benedict Anderson (1991, 6-7) puolestaan puhuu kansakunnasta kuvitteellisena poliittisena yhteisönä. Kuvitteellinen se on, koska suurin osa kansakunnan jäsenistä ei ole koskaan ollut minkäänlaisessa fyysisessä kontaktissa toisiinsa. Täten kuvitteellisia yhteisöjä ovat myös kaikki sellaiset yhteisöt, jotka eivät laajuutensa vuoksi voi olla suorassa kasvokkainkontaktissa, kuten kansainvälinen yhteisö. Näin ollen presidenttien puheiden yleisöt ovat suuressa määrin kuvitteellisia yhteisöjä. Kansakuntaan kuvitteellisena yhteisönä liittyy myös rajoittuneisuus, sillä kaikilla yhteisöillä on määritellyt rajat, joiden ulkopuolelle jäävät toiset.

2.3.2 Dramatistinen retoriikka ja yhteisöllisyys

Retoriikkaa on esitetty yhteisöllisyyden tunteen muodostamisessa tärkeäksi keinoksi (ks. s. 7). Vahvaa siltaa retoriikan ja yhteisöllisyyden välille on luonut Kenneth Burke laajassa teoriassaan, dramatismissa. Burken dramatistiseen teoriaan sisältyvä näkemys retoriikasta koostuu vaikuttamisesta, identifikaatiosta ja viestinnästä. Ensinnäkin retoriikkaa on kaikkialla, missä on vaikuttamista ja siihen pyrkimistä. Toiseksi retoriikka on myös identifikaatiota ja sen luomista ja kolmanneksi retoriikka on viestintää, sillä ilman vuorovaikutusta puhujan ja yleisön välillä ei voi olla olemassa retoriikkaakaan. (Burke 1962, 562–563, 570.) Inhimillinen toiminta yleisesti on pohjimmiltaan retorista, sillä toiminnassa on aina kyse puhujan ja yleisön suhteesta, johon liittyy myös jokin päämäärä (Burke 1962, 528). Viestintä on siten retoriikan perusedellytys.

Dramatismin lähtökohta on, että ihminen on symboleja käyttävä, luova ja väärinkäyttävä olento. Ihmisten luonteesta symboleja käyttävänä eläimenä seuraa, että todellisuus rakentuu symbolisten järjestelmien kautta, mikä ihmisten ollessa kyseessä tarkoittaa yleisimmin todellisuuden rakentumista kielenkäytön kautta. (Burke 1966, 5–6.) Kielenkäyttö taas on symbolisen toiminnan muoto, ja kaiken inhimillisen toiminnan olennainen piirre on kokemusten, toiminnan ja aikomusten pukeminen kielelliksi ilmaisuiksi (Burke 1966, 14–15).

Retoriikkakin perustuu kielen perusfunktioon eli kielen käyttämiseen symbolisena välineenä siihen, että luonnostaan symboleja käyttävät ja niihin reagoivat olennot saadaan toimimaan yhteistyössä keskenään. Tällainen retorinen toiminnan motiivi on löydettävissä kaikesta suostuttelevasta kielen käyttämisestä, kaikkien elämänalueiden sisältä. (Burke 1962, 567–568.) Retoriikan perustavoite on ihmisten käyttämien symbolien avulla muokata muiden ihmisten asenteita tai vedota heitä toimimaan eli vaikuttaa heihin jollain tapaa. Retorinen kieli on täten toimintaan tai asenteeseen houkuttelemista. (emt., 565–566.) Burken retoriikkanäkemyksessä vaikuttaminen on siten retoriikan perustavoite. Vaikuttamisen Burke näkee vaihtelevan suorasta eduntavoittelusta vaikuttamisen puhtaaseen muotoon, jonka hän määrittelee epämääräisesti sellaiseksi vaikuttamiseksi, jossa vedotaan pelkästään itse asiaan ilman ulkopuolisia tarkoituksia (Burke 1962, 522). Lisäksi Burke (emt., 570) määrittelee retoriikkaan kuuluvaksi vaikuttamisen taidon sekä tietyssä tilanteessa käytettävissä olevien vaikuttamisen keinojen tutkimisen.

Burken retoriikkateorian keskeinen käsite on kuitenkin identifikaatio, joka on retoriikan perusprosessi: sekä retoriikan keino että sen tavoite. Identifikaatio on Burken mukaan keskeisempi käsite kuin klassisen retoriikan peruskäsite vaikuttaminen. (Burke 1962, 522, 19–23.) Burken (1962, 522) mukaan klassisen vaikuttamiseen keskittyvän retoriikan avulla ei pystytä riittävästi kuvaamaan niitä tapoja, joilla ryhmä luo sosiaalista yhteenkuuluvuutta toimimalla keskenään retorisesti, sillä perinteinen retoriikka ei keskity esitetyn mielipiteen ja toiminnan suhteeseen vaan mielipiteen ja totuuden suhteeseen (emt., 578). Lisäksi perinteisen vaikuttamiseen keskittyvän retoriikan puutteena on, että se tarkastelee asioita, joita yleensä pidetään vakuuttavina, ja menetelmiä, joilla saadaan aikaan vakuuttavia tuloksia (Burke 1962, 580). Identifikaatiolla Burke (1962, 544–545) tarkoittaa sitä prosessia, jossa eri ihmisten substanssit ja intressit kohtaavat, henkilöt uskovat niiden kohtaavan tai heidät suostutellaan niin uskomaan. Sanaa substanssi käytetään kattokäsitteenä kuvaamaan yksilön tuntemuksia, käsityksiä, periaatteita, mielikuvia, ajatuksia, kokemuksia, asenteita, uskomuksia ja arvoja (Burke 1962, 545), joten substanssi kuvaa sitä, mistä yksilö on symbolisesti muodostunut (Burke 1962, 337). Ihmisen motiivitkin ovat siten riippuvaisia hänen substanssistaan. Mitä enemmän päällekkäisyyttä puhujan ja kuulijan substansseissa on, sitä suurempi on identifikaatio ja siten myös retoriikan vaikuttavuus. Retoriikka onkin pohjimmiltaan Burken (1962, 561, 569) mukaan viestijän yri-

tys identifioida itsensä yleisönsä kanssa hänelle itselleen edullisella tavalla ja saada yleisö hyväksymään hänen käsityksensä todellisuudesta totuutena. Ilman puhujan ja kuulijan tarvetta identifioitua toisiinsa ei ole siten olemassa vaikuttamista, joten tarve identifioitua toisiin on myös retoriikan peruste (Burke 1962, 544–545; Griffin 1997, 313–314).

Burken mukaan retoriikkaa on kaikkialla, missä identifioituminen ja sen vastakohta erottautuminen ilmenevät rinnakkain. Puhdas samastuminen ei tarvitse retoriikkaa yhdistymisen luomiseen eikä puhdas erottautuminen puolestaan anna retorisuudelle minkäänlaisia mahdollisuuksia. Koska identifikaation ja erottautumisen raja on häilyvä, antaa se mahdollisuuden retorisuudelle kuulua kaikkeen, missä on tilaisuus kilpaileviin identifiointeihin ja erotteluihin. Retorinen identifikaatio siten tasoittaa ihmisten luonnollista erillisyyttä, jota ilman ei retoriikkaa edes tarvittaisi. (Burke 1962, 546, 549, 795.) Täten retoriikka on keino luonnollisten erojen ylittämiseen ja yhteisöjen muodostamiseen. Identifikaatioon keskittyvä retoriikka on siten yhteisöllisyyden rakentamisen keino.

Retorisen motiivin sisäistäminen identifikaation kautta voi olla tiedostettua tai tiedostamatonta, suunniteltua tai sattumanvaraista (Burke 1962, 559). Identifikaatio ei kuitenkaan tarkoita identtisyttä eli henkilöt eivät muutu samaksi, vaan he ovat samaan aikaan sekä yhteneväisiä joiltain substanssin alueiltaan ja erillään toisten alueiden puolesta. Täten identifikaatio on aina asteittaista. Identifikaation kautta puhuja pyrkii vakuuttamaan yleisönsä ja luomaan tietynlaisen yhteisöllisyyden ja yhteisön, jonka osa hän itsekkin on. Kun puhuja ja yleisö saadaan näyttämään samalta, näyttävät helposti myös puhujan ja yleisön intressit samanlaisilta. (Burke 1962, 544–545.) Burken näkemys symbolisesta toiminnasta johtaa siihen, että yhteisöt rakennetaan kollektiivisten symbolien ympärille. Yhdistävänä tekijänä ovat yhteiset kokemukset, joiden olemassa oleminen vaatii symbolista yhteneväisyyttä eli yhteisiä merkityksiä. (Gusfield 1989, 32.) Kyky käyttää symboleja mahdollistaa myös sen, että ihmiset eivät pelkäästään näe, millaisia yhteiskunta ja yhteisö ovat, vaan pystyvät myös visioimaan sen, millaisia niiden tulisi olla (Cragan & Shields 1995, 65).

Vaikuttamiseen ja identifikaatioon pyrkivä teko on riippuvainen siitä tilanteesta, missä se suoritetaan, sekä myös niistä henkilöistä, joille se kohdistetaan. Sama retorinen

teko voi siis vaihdella tehokkuudeltaan tilanteen tai yleisön asenteiden mukaisesti. (Burke 1962, 585.) Klassisessa retoriikassa yleisöt käsitetään Burken mukaan aivan kuin annettuina, mutta modernin elämän äärimmäinen heterogeenisyys tuo esiin toisenlaisen yleisön mahdollisuuden, johon myös identifikaatioon keskittyvä retoriikka pureutuu: rektorin järjestelmällisen yrityksen luoda yleisö, jolloin rektori ei enää pelkästään yritä löytää yleisesti vaikuttavia menetelmiä ja yhteisiä aiheita, vaan sellaisia, jotka todennäköisimmin vetoavat eniten hänen kulloiseenkin kohderyhmäänsä. (Burke 1962, 558.)

Identifikaation luomisessa auttavia keinoja on useita. Taulukossa 1 on koottu yhteen Burken esittämät identifikaation luomisen yleisimmät keinot.

Identifikaation luomisen keino	Mitä tarkoittaa?	Esimerkki käytöstä
1. Samastaminen	Kielen, asenteiden tms. yhdenmukaistaminen yleisön kielen, asenteiden tms. kanssa	Konservatiiviselle yleisölle puhuttaessa perinteitä kunnioittavien ajatusten esiintuominen
2. Muodolliset mallit	Kielenkäyttö, joka houkuttelee kuulijan ensin osallistumaan viestin muotoon, jolloin viestin sisältöönkin yhtyminen on helpompaa	Vastakkainasettelu Toisto kohokohdan esiintuomiseksi
3. Otsikointi	Ajatusten, käsitysmallien ja mielikuvien käyttö, joilla ihminen tai asia määritellään nimeämällä se jonkin toisen asian kautta tai yhdistämällä se jonkin toisen asian kanssa	Puheen yleisöön ja heidän sidosryhmiinsä viittaaminen sanalla 'me', kaikki ulkopuoliset jäävät kategoriaan 'muut'
4. Moniselitteiset symbolit	Luotaessa ymmärrystä tietyn asian suhteen käytetään sellaisia symboleja, jotka voidaan tulkita monin tavoin	Abstraktien asioiden käyttö perusteluina omille mielipiteille/ toimille; ”Se on periaatekysymys” -tyylin käyttö periaatteita selittämättä
5. Mystifikaatio	Tilannekohtaisen motiivin peittäminen universaalilla ja yleisellä motiivilla	Toimien perustelu kunnian puolustamisella (universaali motiivi), kun tilannekohtainen motiivi on koston tavoittelu
6. Syntipukin käyttäminen	Asioiden huonon tilan siirtäminen symbolisesti jonkin toisen tahon kannettavaksi	Natsi-Saksassa 1930- ja 1940-luvuilla juutalaisten syyttäminen maan huonosta tilasta

Taulukko 1. Burken esittämät identifikaation luomisen yleisimmin käytetyt keinot

Ensimmäinen tapa herättää identifikaatiota kuulijoissa on samastaa omat tapansa heidän kanssaan käyttämällä samaa kieltä ja äänensävyä, samoja eleitä, hierarkioita, mielikuvia, asenteita ja ajatuksia. Tämän Burke toteaa olevan helpoimman vaikuttamisen ja identifikaation tavan. Mutta retoriikkaa tutkittaessa tällaisella analysointitavalla saadaan aikaan vain luettelo niistä asioista ja menetelmistä, joita ihmiset yleensä pitävät vakuuttavina, mikä onkin Burken mukaan klassiselle retoriikalle tyypillistä. (Burke 1962, 579–580, 589–591.)

Identifikaatiota yleisön kanssa voidaan myös luoda puhtaasti muodollisin mallein, kuten käyttämällä vastakkainasettelua tai tuomalla tekstistä esille sen kohokohta toiston avulla. Toisena identifikaation luomisen keinona muodolliset mallit houkuttelevat kuulijan ensin ottamaan osaa kyseiseen muotoon ja sen jälkeen yrittämään osallistumista julkilausuman sisältöön. Muodon yhtenäistävä vaikutus sisältöön selittää sen, miksi muodolliset mallit toimivat identifikaation luomisessa. (Burke 1962, 582–583.)

Kolmas tapa identifikaation luomiseen on otsikointi, jolla Burke (1962, 610) tarkoittaa sellaisten ajatusten, käsitysmallien ja mielikuvien käyttöä, joiden avulla pyritään identifioimaan ihminen tai syy nimeämällä ja yhdistämällä se minkä tahansa asian kanssa. Burken (1966, 361, 370–371) mukaan puhetta tulkitaan kuin kokonaisten nonverbaalisten tilanteiden otsikointina. Otsikointi on kuin kirjan otsikointia, sillä kirjan otsikointi vaikuttaa yksilön näkemykseen kirjasta, samoin kuin otsikointi vaikuttaa yksilön näkemykseen verbaalisesta toiminnasta. Kieli on luonnostaan reduktionistista eli se tekee ilmiöstä pienemmän kuin se onkaan. Tällöin otsikoinnin reduktionistisen logiikan mukaan diskurssista voidaan havaita monia asioita tutkimalla sitä, kuinka viestijä otsikoi sen. (Cragan & Shields 1995, 81.) Nimetä voidaan se, mikä on hyvää ja paha, millainen on asioiden ideaali tila, mikä tuhosi tämän ideaalin tilan, miten tuo tila voitaisiin palauttaa ideaaliksi ja millaisia toimia tulisi tehdä, että maailma voisi olla vapaa järjestystä rikkovista tapahtumista (Cragan & Shields 1995, 63). Otsikointi ja nimeäminen voivat olla harhaanjohtavia. Esimerkiksi halu ansaita voidaan nimetä teollisuudeksi, rakkaus valtaan rakkaudeksi kotimaahan, rangaistuksen tai huonon maineen pelko velvollisuudentunteeksi, antipatia tai paha tahto korvata julkisella hengellä tai rakkaudella oikeuteen. (Burke 1962, 622–624.)

Neljänneksi identifikaatiota voidaan luoda moniselitteisten symbolien kautta. Ihmisen taito luoda, käyttää ja väärinkäyttää symboleja nojaa paljolti siihen, että symbolien moniselitteisyyttä voidaan manipuloida luotaessa ymmärrystä. Merkityksen muutosta ei voisi tapahtua ilman symbolien moniselitteisyyttä (Burke 1962, xxi). Poliittisessa kielessä vaikuttamiseen pyrkivien symbolien on todettu usein olevan juuri moniselitteisiä, jotta niillä olisi suurempi mahdollisuus herättää yhteenkuuluvuudentunnetta yleisöissään (Denton & Hahn 1986, 8, 52, 60, 63).

Viidentenä tapana retorisen identifikaation luomiseksi Burke näkee mystifikaation, jota esiintyy silloin, kun universaalilla ja yleisellä motiivilla (kuten kunnia, jumalan tahto) peitetään erityiset tilannekohtaiset motiivit, jolloin varsinaiset motiivit jäävät piiloon (Burke 1962, 634–635). Burken (1962, 550) mielestä retoriikan tutkijan tulisi pikemminkin kiinnittää huomionsa identifikaatioihin kokonaisuutena, sillä niiden vaikuttavuuden taustalla on useimmiten pikemminkin niiden toistaminen ja jatkuva vahvistaminen yhteisössä kuin niiden luojien ja kertojien erityinen retorinen taito (vrt. esim. Saksan kansallissosialistisessa propagandassa jatkuvasti toistuneet teemat juutalaisten inhimillisyyden kieltämisestä, Burke 1957, 186–187). Ensisijaista tutkimuksessa pitäisikin olla kokonaisuuden hahmottamisen eikä yksittäisten rajattujen puheiden ja esitysten tai puhujien retorisen taidon analysointi. Burkella (1962, 521, 550, 702) retoriikan analysoinnin tavoitteena on demystifikaatio eli osoittaa se, miten retorinen identifikaatio ja motiivi löytyvät usein sieltä, mistä sitä ei tunnisteta tai mihin sen ei oleteta kuuluvan. Toisena tavoitteena on paljastaa sellaiset mystifikaatiot, joiden avulla yhteenkuuluvuutta lisätään, kuten esimerkiksi syntipukkien käyttäminen. Burke antaa teoksissaan useita esimerkkejä syntipukin käyttämisestä, joka on kuudes identifikaation luomisen keino (esim. Burke 1962, 406–408). Yhteisössä syntipukkien käyttäminen luo yhdistymistä, sillä asioiden huono tila voidaan siirtää syntipukin kannettavaksi. Tällöin yhteisö aivan kuin puhdistaa itsensä ja voi ikään kuin syntyä uudelleen luonnolliseen yhdistyneeseen tilaan.

Sekä todellisia että kuvitteellisia rikollisia voidaan käyttää yhteisöissä syntipukkeina ja täten yhteisöllisyyden lisääjinä, kuten tapahtui kansallissosialistisessa Saksassa 1930- ja 1940-luvuilla käytettäessä juutalaisia yhteisenä vihollisena ja syntipukkeina (Cragan & Shields 1995, 76; Burke 1957, 164–189). Esimerkiksi Heisey ja Trebing (1983) ovat tutkineet Burken identifikaatio- ja syntipukki-käsitteiden käyttämisen

kautta Iranissa 1970-luvun lopussa tapahtuneen vallankumouksen julkilausumia ja todenneet, että Ajatollah Khomeinin retoriikan menestys perustui laajalti siihen, että hän pystyi kuvaamaan Shaahin syntipukkina asioiden huonolle tilalle ja luomaan yhteisöllisyyden tunnetta sen kautta. Sen sijaan Shaahi kuvasi syntipukiksi abstraktimpia ideaaleja, joihin kansan oli vaikea samastua. Syntipukki vetoaa, koska siinä yhdistyvät yhdessä hahmossa identifikaation ja erottautumisen periaatteet (Burke 1962, 664). Täten retoriikankin voi nähdä täydellisen syntipukin julkisena etsimisenä, sillä identifikaation ollessa retoriikan keskeisimmän strategian on helpoin tapa identifioitua yleisönsä kanssa hyökätä sitä kohtaan, mitä tai ketä ihmiset pelkäävät (Burke 1957, 165; Burke 1966, 19), varsinkin kun ryhmän yhteisöllisyyden tunteen heijastuspintana ovat yleisesti ryhmän ulkopuolelle jäävät toiset.

Koska kieli on luonteeltaan reduktionistista, suosittelee Burke (1962, 503) vielä trooppien kautta tapahtuvaa retoriikkaa tutkittavaksi. Troopeilla tarkoitetaan niitä kielellisiä ja kuvaavia valintoja, joilla kuvataan, muokataan ja määritellään todellisuutta (Stuckey & Antczak 1994, 121). Burke määrittelee neljä perustrooppia: metaforan, metonymian, synekdokeen ja ironian. Identifikaation luomisen keinoista ne liittyvät lähimmin otsikointiin ja moniselitteisiin symboleihin. Metaforan Burke (1962, 503–504) määrittelee kielelliseksi välineeksi, jonka avulla voidaan nähdä asia jonkin muun kautta. Metafora on siten perspektiivi, joka antaa mahdollisuuden nähdä jonkin asian jonkun toisen näkökulmasta ja ”katsoa A:ta B:n näkökulmasta ja täten käyttää B:tä A:n perspektiivinä”. Metonymian tarkoitus on puolestaan välittää abstrakti asia konkreettisen asian kautta, kuten käytettäessä sydäntä kuvaamaan tunteita (Burke 1962, 506). Täten metonymia on substanssin pienennetty edustaja (Burke 1962, 507). Synekdokee taas kuvaa osaa kokonaisuutena tai kokonaisuutta sen osana ja siten se on representaatio, kokonaisuuden edustaja. Metonymiaan verrattuna synekdokeeta käytettäessä korostuu se, minkä osan pitäisi kuvata kokonaisuutta. (emt., 507–508.) Ironia puolestaan esittää jonkin asian sen vastakohtan kautta (emt., 517). Esimerkiksi Stuckey ja Antczak (1994) ovat käyttäneet trooppinäkökulmaa ja tarkastelleet tutkimuksessaan sitä, kuinka näitä perustrooppeja käytettiin vuoden 1992 Yhdysvaltojen presidentinvaalikampanjassa herättämään identifikaatiota äänestäjissä ehdokkaiden kanssa.

2.4 Sodan oikeuttaminen retorisin keinoin

Kun poliittisessa kriisitilanteessa on kysymys sodasta, muuttuu retorinen oikeuttaminen erittäin merkittäväksi, koska yleisesti vapaissa demokratioissa täytyy sodalla olla oikeutus kansalaisten silmissä (McNair 1995, 169). Marjomaan (2001, 37) mukaan oikeutettu sota tarkoittaa viholliseen kohdistuvan avoimen väkivallan hyväksymistä tietyissä olosuhteissa. Ne, joiden sota täytyy kansalaisten silmissä oikeuttaa, ovat valtion ulkopoliittiset johtajat. Halutessaan ottaa kantaa maailman tapahtumiin on heidän ensin luotava tapahtumat nimeämällä ja määrittelemällä ne ja lopulta kytkettävä kyseiset tapahtumat sellaisiin tarinoihin, jotka tukevat heidän suosimiaan reagointivaihtoehtoja. Ilman asetelmaa selittävää ja sille merkitystä antavaa tarinaa eivät poliittiset johtajat voi vakuuttavasti perustella valitsemaansa linjaa ja ajamiaan käytännön toimia. Erityisesti jos ehdotetut toimintatavat vaativat yleisöltä merkittäviä materiaalisia, henkisiä tai fyysisiä uhrauksia, kuten sodan ollessa kyseessä, on kertomuksen oltava selkeä, voimakas ja muodoltaan tuttu ja hyväksytty. (Kuusisto 1998, 16.)

Kuusisto (1999, 24) kuitenkin toteaa ulkopoliittisten tarinoiden ja tarinankertojien liikkumavaran olevan suuri, sillä käsiteltäessä kaukaisia maita, vieraita kulttuureja ja abstrakteja arvoja vain harvalla suuren yleisön jäsenellä on niitä koskevia suoria havaintoja ja henkilökohtaisia kokemuksia, joihin mielipiteensä ja uskomuksensa voi perustaa. Sen sijaan ihmisten on luotettava niihin selittäviin tarinoihin, joita heidän uskottaviksi, samanmielisiksi tai tilanteen tasalla oleviksi arvioimansa tahot ovat kertoneet, ja muodostettava kantansa niiden tulkintojen perusteella, joihin he ovat aiemminkin vastaavissa tilanteissa luottaneet. Kun ulkopoliittisen tarinan tarkoituksena on legitimoida sotaan ryhtyminen ja kun pyritään löytämään sanastot, jotka oikeuttavat toisten ihmisten tappamisen, eivät mitkä tahansa motiivit ja mikä tahansa toiseksi ja vieraaksi muuttamisen retoriikka riitä, vaan on käytettävä erityisen mustavalkoista ja voimakkain termein tapahtuvaa tilanteen tulkintaa (Kuusisto 1998, 19).

Sotatilanteessa poliittisen vaikuttamisen ja retoriikan muuttuminen propagandaksi on yleistä. Luostarinen (1986, 44) määrittelee sotatilanteissa käytettävän propagandan seuraavasti:

”Sotapropaganda on valtiojohtoinen yhteiskunnan sotilaallisen mobilisaation menetelmä, jonka pyrkimyksenä on maksimoida väestön oma-

aloitteinen ja sisäistetty, valtion intressien suuntaisesti ohjautuva toiminta ja siten vähentää valvonta- ja rangaistuskoneiston tarvetta.”

Tästä sotapropagandan määritelmästä ja tehtävästä seuraa, että sotapropaganda ei pyri suoraan vaikuttamaan ihmisten toimintaan vaan siihen, että ihmiset haluavat toimia valtion intressien mukaisesti. Tällöin pyrkimyksenä on asenteisiin ja mielipiteisiin vaikuttaminen, minkä kautta voidaan vaikuttaa puolestaan tavoitteisiin ja toimintaan. Keinoina tässä intentioiden ohjaamisessa käytetään ilmiöiden käsitteellistämistä ja historiallista tilanteenmäärittelyä (Luostarinen 1986, 45, 436). Sotapropagandisti pyrkii vaikuttamaan yleisöjensä käsityksiin menneisyydestä, nykyisyydestä ja tulevaisuudesta tarjoamalla heille omia näkemyksiään niistä. Käsitys menneisyydestä on usein konfliktiorientoitunut. Siihen sisältyy näkemyksiä sotilaallisen voimankäytön oikeutuksesta ja välttämättömyydestä tietyissä historiallisissa tilanteissa sekä käsityksiä oman historiallisen toiminnan rauhantahtoisuudesta, mutta toisaalta myös näkemyksiä oman toiminnan päättäväisyydestä sekä vihollisen historiallisesta vaarallisuudesta. Tarjottu käsitys nykyisyydestä puolestaan pyrkii käsitteellistämään voimakkaiden ja iskulauseenomaisten nimeämisten ja metaforien kautta konfliktin perusteita, suuntaamaan tai rajoittamaan vaihtoehtoisia tilanteen tulkintoja ja tukemaan sellaista tilanteen tulkintaa, jossa omat vastatoimet tulee suorittaa heti ennen kuin tilaisuus menetetään lopullisesti. Sotapropagandan tarjoama tulevaisuuskuva taas esittää taistelun muurina, joka suojaa arvoja, perinteitä, yhteisöä, perhettä ja omaisuutta vihollisen hyökkäykseltä. Toisaalta taistelua verrataan myös sillaksi parempaan maailmaan ja tulevaisuuteen. (Luostarinen 1999, 49–50.) Jowett ja O’Donnell (1986, 120) lisäksi toteavat, että sotapropaganda on hyvin sidonnaista tiettyyn historialliseen kontekstiin. Toisessa ajassa tarkasteltuna se saattaa näyttää rasistiselta, naiivilta ja jopa todellisuuden täydelliseltä vääristelyltä.

Sota- ja kriisitilanteissa on tyypillistä, että yksilölliset tarinat sidotaan yhteen kollektiiviseksi psyykkiseksi puolustusstrategiaksi, jossa yhteisestä pelosta ja pyrkimyksestä sen poistamiseen tulee ryhmän yhteisöllisyyden perusta ja sen ylläpitäjä. Tällöin yksilöllisen identiteetin korvaa ainakin joksikin aikaa kollektiivinen identiteetti. Niin kauan kuin pelkoa ja uhkaa havaitaan ryhmän keskuudessa, kokee ryhmä yhtenäisyyttä ja sitä kautta ylpeyden tunnetta ryhmänsä olemassaolosta. (Morley & Robins 1995, 139–140.) Siksi pelon ylläpitäminen onkin yksi keino pitää yllä myös yhteisöl-

lisyyttä kriisitilanteissa. Joukkoviestimillä on tässä prosessissa tärkeä tehtävä, sillä niiden avulla voidaan välittää pelot ensin yleisöille ja luoda kuvaa ulkoisesta uhasta, pahoista muista, sekä siten mobilisoida puolustusta uhkaa vastaan (Morley & Robins 1995, 140).

Myös Luostarinen (1999, 51–52) näkee yhteisöllisyyden kuuluvan olennaisesti sotiin ja konflikteihin. Luostarisen mukaan sodat ja konfliktit itsessään luovat yhteisöllisyyden ja solidaarisuuden tunnetta. Sotapropaganda pyrkiikin hyödyntämään näitä yhteisöllisiä tunteita yrittäessään saada valtaan sellaisia näkemyksiä, jotka ovat propagandistille edullisia. Tällöin sotapropagandan tavoitteena on erityisesti vaikuttaa ihmisten identiteettitekijöihin. Ihmisen identiteetti muodostuu useista eri tekijöistä, kuten valtiokansalaisuus, etninen ryhmä, kieli, uskonto, sukupuoli ja luokka. Sotapropagandan päämääränä on, että yleisö nostaisi arvoasteikossaan sotaa käyvän ryhmän identiteettiin liittyvät tekijät yli muiden ja identifioituisi niihin. Vihollinen puolestaan kuvataan uhkaamassa kaikkia identiteettitekijöitä. Arvojen verkostoista pyritään löytämään superarvoja, joiden suojeleminen on välttämätöntä muidenkin päämäärien toteutumiseksi. Tällaisten yleisten arvojen korostaminen identifikaatioehdoituksissa on tärkeää etenkin silloin, kun kohdeyleisönä on moniaineksinen kansainvälinen yhteisö.

Koska yhteisöllisyyden tuntemisen heijastuspintana ovat ryhmän ulkopuolelle jäävät toiset, on erityisesti sotatilanteiden retoriikkaan kiinteästi liittyvä käsite viholliskuva. Luostarinen (1986, 10) määrittelee viholliskuvan siksi (kielteisten) käsitysten kokonaisuudeksi, joita liitetään viholliseen valtioon, maana, kansana ja yksittäisenä ihmisenä. Vihollisen varsinaiset, todelliset ominaisuudet eivät selitä viholliskuvan sisältöä, mutta viholliskuvan muodostajat kuitenkin käyttävät vihollisen historiaa ja omasta ryhmästä poikkeavaa elämäntapaa ja politiikkaa oman ryhmän tarkoituksiin sopien (Luostarinen 1986, 24). Luostarinen (1986, 26–30) toteaaakin, että viholliskuvan sisältö määrittyy usein todettavissa olevan uhkan perusteella, mutta myös viholliskuvan luojan tarpeet voivat sen määrittää. Viholliskuvia onkin usein käytetty apuna kansallisen identiteetin muodostamisessa. Tällöin vihollista käytetään ikään kuin peilinä, jonka kautta kansan tulisi nähdä itsensä. Jos taas tavoitteena on kansallisen yhteenkuuluvuuden tunteen lisääminen, vihollinen toimii syntipukkina tai uhkana, jolla voidaan vedota kansaa yhdistämään rivinsä. Viholliskuva voi myös toimia vi-

hollista vastaan suuntautuvan aggressiivisen politiikan oikeuttamisen ja omien sisäpoliittisten päämäärien edistämisen välineenä.

Läntisten demokratioiden ryhtyessä sotiin toiminnalle haetaan tavallisesti oikeutusta varsin laajalta yleisöltä. Koska tällöin ei ole helppoa määritellä vihollisiksi suuria ryhmiä tai kokonaisia kansakuntia, pyrkii sotaan ryhtyjä kiinnittämään huomion vihollisen poliittisiin johtajiin ja tekemään eroa heidän ja kansan välille. Näin tapahtui muun muassa Persianlahden ja Kosovon sodissa. (Nokkala 2000, 24–25.) Kun viholliskuva keskittyy vihollisryhmän johtoon ja/tai sen edustamaan aatteeseen, tavoitteeksi esitetään usein vihollisen vallan alla olevan väestön pelastaminen sitä sortavien ja tuhoon vievien johtajien käsistä (Luostarinen 1999, 51). Tällaista vihollisen muodostamista Butler (2002, 13) kutsuu moderniksi viholliskuvaksi, mutta viholliskuvan voi myös muodostaa primitiiviseksi, jolloin viholliseksi muodostuu laajasti toinen primitiivinen kulttuuri ja yhteiskunta, joka pyritään saattamaan sivistyksen piiriin. Butlerin (2002, 18) mukaan Yhdysvaltojen presidentti Clintonin Somalian konfliktia koskeva sotaretoriikka perustui loppuvaiheessaan juuri tällaiselle primitiiviselle viholliskuvalle, jossa vihollisena oli hajautunut vihollinen, primitiivinen yhteiskunta ja kulttuuri. Oikeutuksena tällainen vihollinen toimi, sillä sotatoimet esitettiin velvollisuutena tuoda yhteiskunta jälleen sivistyksen piiriin.

Vihollisen käsittelemiseen liittyy Harlen (1991, 36) mukaan useimmiten myös vihollisen inhimillisyyden joko osittainen tai täydellinen kieltäminen eli vihollisen esi-neellistäminen. Tämän kautta väkivallan käytön aiheuttamasta syyllisyydestä päästään eroon, sillä vastustajalla ei nähdä olevan ihmisarvoa eikä ihmisoikeuksia. Harle (1991, 100–101) toteaa, että Yhdysvalloissa hyvän ja pahan vastakohtaisuus ja siihen liittyvä vihollisen hahmottaminen ovat muodostuneet traditioksi, joka on saanut näkyvimmän ilmaisunsa presidenttien poliittisessa kielessä jo kauan vain vihollisen aina vaihtuessa. Harle (1991, 177) kuitenkin toteaa, että hyvän ja pahan vastakkaisuus on kokonaan ihmisen itsensä luoman käsitemaailman tulosta eli perinteisestä uskonnollisesta, poliittisesta ja yhteiskunnallisesta ajattelusta kumpuavaa traditiota. Pahan vihollisen tehtävä ei kuitenkaan rajoitu vain hyvän ja oikean puolesta taistelun ohjaamiseen, vaan se antaa toiminnalle myös suuntaa ja tarkoitusta sekä vahvistaa ryhmän yhteenkuuluvuutta. Lopulta se voi lisäksi määritellä sen, keitä me oikeasti

olemme ja millaisena haluamme itsemme nähdä. Selkeä ja paha vihollinen tuokin soitiin oikeutusta ja järjestystä. (Kuusisto 1998, 20–21.)

Riikka Kuusisto on lisensiaatintutkimukseensa perustuvassa kirjassaan (1998) ja väitöskirjassaan (1999) tutkinut kansainvälisten konfliktien retorista muodostumista ja muodostamista. Kuusisto on analysoinut läntisten suurvaltajohtajien puheita ja lausuntoja ulkopoliittisina tarinoina Persianlahden sodassa ja Bosnian konfliktissa lähinnä Chaïm Perelmanin rakentaman käsitteistön kautta. Hän on tarkastellut ensinnäkin suurvaltajohtajien virallisten kannanottojen nimeämiskäytäntöjä, puhujia ja yleisöjä sekä edellisten liittämistä ennestään tuttuihin kertomuksiin. Toiseksi Kuusisto on analysoinut kannanottoihin sisältyviä esisopimuksia ja argumentaatiokeinoja sekä kolmanneksi niissä käytettyjä metaforia. Kuusisto (1998, 10–11; 1999, 24) toteaa, että läntisten suurvaltajohtajien puheilla kansainvälisissä konfliktitilanteissa on keskeinen rooli luotaessa käytännön todellisuutta suurille ihmisryhmille. Kuusiston (1998, 56) mukaan sodan motiiveja julkisesti määriteltäessä on tarjottava vakuuttava selitys juuri sillä hetkellä kyseessä olevalle väkivaltaiselle yhteenotolle mutta myös otettava huomioon tietyt yhteisössä historiallisesti rakentuneet periaatteet sodan hyväksyttävistä syistä. Esimerkiksi Persianlahden sodassa läntisten suurvaltajohtajien esille tuomat käsitykset sodasta uuden maailmanjärjestyksen luomiseksi antoivat sotatoimille oikeutuksen ja hyväksyttävän motiivin (Kuusisto 1998, 43–44 ja 1999, 75). Uuden maailmanjärjestyksen tavoite oli tasa-arvoinen, solidaarinen ja rauhanomainen maailma, jossa pienikin valtio voisi hädän hetkellä luottaa avun saamiseen. Oikeutuksena se toimi, koska kukapa tällaista maailmankuvaa voisi perustellusti vastustakaan.

Kuusisto (2001) on myös analysoinut suppeasti terrorisminvastaisen sodan logiikkaa keskittyen yhden presidentti George W. Bushin puheen (puhe 20.9.2001 Yhdysvaltojen kongressin yhteisistunnolle ja Yhdysvaltojen kansalle) yleisökonstruktioon ja viholliskuviin, puheen taustalla oleviin esisopimuksiin ja siinä käytettyihin argumentaatiokeinoihin. Retorisessa analyysissään hän on soveltanut Perelmanin ja Olbrechts-Tytecan teoreettista viitekehystä. Kyseisen puheen kohdeyleisöiksi Kuusisto (2001, 80) on määritellyt Yhdysvaltain kongressin yhteisistunnon osanottajat, Amerikan kansan ja koko maailman. Epäsuorasti viitattiin myös viholliseen yleisönä: Al-Qaida-järjestö, Osama bin Laden ja Afganistanin johto ovat puheen eräiden osien

kohdeyleisönä. Yleisönä on periaatteessa universaaliyleisö eli kaikki sivistyneet ihmiset, kuten suurvaltojen linjapuheissa usein tapana on. Käytännössä puhe tavoitti sekä konkreettisesti että hyväksynnän saamisen puolesta huomattavasti pienemmän yleisön. Tavoiteltujen kohderyhmien mukaisesti puhujajääninä toimivat 'minä' ja 'me' eli Yhdysvallat ja amerikkalaiset sekä myös koko sivistynyt maailma. Viholliskuvaa ilmentävät puolestaan 'terroristit', 'vapauden viholliset', 'murhaajat', 'radikaalit kiihkoilijat', al-Qaida, Osama bin Laden ja Taleban-hallinto. Vihollisen kuvataan vihaavan demokratiaa ja länsimaista elämäntapaa, olevan julma, säälimätön, ovela ja vahva, mutta myös pelkurimainen. (Kuusisto 2001, 81.)

Esisopimuksiksi eli puhujan ja yleisön ennestään yhteisiksi aiheiksi ja lähtökohdiksi Kuusisto (2001, 82) lukee ensinnäkin sen, että kuulijat pitävät Yhdysvaltoja vapaan maailman voimakkaana johtajana, joka näyttää tietä tulevaisuuden suunnalle. Toiseksi oletetaan iskun lähentäneen ihmisiä toisiinsa ja lisänneen patriotismia ja toivotaan saman mekanismin toimivan myös kansainvälisesti. Kolmanneksi vedotaan länsimaisten ihmisten perinteisesti kunnioittamiin arvoihin eli vapauteen, oikeuteen, edistykseen, turvallisuuteen, pluralismiin ja demokratiaan. Abstrakteihin arvoihin vetoamisen etuna on se, että niitä on periaatteessa vaikea kritisoida. Esisopimuksiksi nähdään siis yleishumaanit periaatteet sekä kotimaisiin kuulijoihin vetoavat erityisarvot, kuten uskontoon ja isänmaahan liittyvät arvot.

Argumentaatiokeinoista presidentti Bush käytti Kuusiston (2001, 83–84) mukaan sekä assosiatiivisia eli erilaisia elementtejä yhdistäviä että dissosiatiivisia eli elementtejä erottavia menetelmiä. Assosiatiivisia menetelmiä olivat terroritekojen ja niistä vastuullisten henkilöiden yhteen liittäminen eli al-Qaidan, Osama bin Ladenin, muiden terroristiorganisaatioiden ja Afganistanin yhdistäminen sekä terrorismin yhdistäminen historian totalitaristisiin liikkeisiin, kuten natsismiin ja fasismiin. Dissosiatiivisia menetelmiä käytettiin puolestaan osoittamaan, mistä konfliktissa ei ollut kyse eli sodasta islaminuskoisia, arabeja tai Afganistanin kansaa vastaan eikä helposta tai lyhyestä sodasta. Dissosiatiivisten menetelmien kautta myös pyrittiin osoittamaan Talebanille, ettei vaatimuksista neuvotella tai sovitella. Kuusisto (2001, 79) toteaa, että kuten suurvaltajohtajien konflikteja ja kriisejä selittävässä puheissa yleensäkin, myös presidentti George W. Bushin 20.9.2001 pitämän puheen avulla määriteltiin toimijat ja tapahtumat sekä annettiin oikeutus tietynlaiselle kriisin ratkaisumallille.

Presidenttien harjoittamaa sodan retorista oikeuttamista ovat lisäksi tutkineet mm. Cherwitz (1987) ja Ivie (1974, 1980, 1982). Cherwitz (1987) on tutkinut presidentti Lyndon B. Johnsonin Vietnamin sotaa edeltävää sotaretoriikkaa Tonkininlahden tapahtumien jälkeen vuonna 1964. Cherwitz (1987) on keskittynyt siihen, kuinka presidentti Johnson käytti retorisina keinoinaan omaan arvoaltaansa tukeutumista sekä silloisen tilanteen ja todellisuuden määrittelemistä omien tavoitteidensa mukaisesti. Presidentti Johnson dramatisoi tilanteen hyökkäyksenä Yhdysvaltoja vastaan ja uhkana heille käyttäen elävää ja jyrkkää kieltä, toistoa ja ideologisia latauksia. Täten hän pystyi muokkaamaan julkista konsensusta sotatoimien hyväksymiseksi. Ivie (1980, ks. myös Ivie 1982) puolestaan on sotaa käsittelevän presidenttiretoriiikan tutkimuksissaan tarkastellut sitä, kuinka Yhdysvaltojen presidentit muodostavat viholliskuvaa erilaisten kielikuvien avulla. Kielikuvien kautta vihollisesta tehdään mahdollisimman julma, kuten hyökkääjä tai irrationaalisten valloittamishalujen ajama. Kun tällainen viholliskuva liitetään kuvaan itsestä sellaisen sivilisaation edustajana, joka on rationaalinen, rauhantahtoinen ja erilaisuutta hyväksyvä, toimii raaka viholliskuva sotatoimien oikeutuksena. (Ivie 1980, 281.)

Lisäksi Ivie (1974, 337–345) on tutkinut useiden eri Yhdysvaltojen presidenttien sotaa oikeuttavia puheita vuosina 1812–1965 Burken dramatisin menetelmän kautta. Ivie (1974, 340–341) toteaa, että Yhdysvaltojen presidentit käyttävät suhteellisen yhdenmukaista sanastoa kuvatessaan sodan motiiveja, erityisesti tukeudutaan oikeuksiin omana tavoitteena sekä lakiin ja demokratiaan tavoitteeseen pääsemisen keinoina. Sotaretoriikka paljastaa toiminnan vahvoiksi oikeuttamisen keinoiksi moraalisten asioiden korostamisen ja vihollisen esittämisen hyökkäämässä amerikkalaisia ideoita vastaan. Oikeutus toimii, sillä omia ideoita on oikeutettua puolustaa. (Ivie 1974, 344–345.)

Useimmiten kriisitilanteiden presidenttiretoriiikka pyrkiikin varjeltujen arvojen ja normien vahvistamiseen tarjoamalla jatkuvuutta ja vakaudentunnetta kriittisissä tilanteissa, joissa näiden arvojen ja normien voi pelätä rikkoontuvan (Kiewe 1994, xxxiii). Myös presidentti Ronald Reagan määritteli Libanonin ja Grenadan kriisit korostamalla vihollisen luomaa uhkaa amerikkalaisille ideoille ja päämäärille, jolloin vetoaminen amerikkalaisen unelman puolustamiseen riitti moraaliseksi oikeutukseksi

puolustustoimille (Klope 1986, 347–348). Toinen tyypillinen piirre Yhdysvaltojen presidenttien kriisiretoriikassa on muuttaa kriisi koettelemukseksi, jolla testataan Yhdysvaltojen moraalista tahtoa (Pollock 1994, 210). Omassa ulkopoliittisessa retoriikassaan Yhdysvallat on myös enemmän kuin maantieteellinen alue, hallinnollinen yksikkö tai saman kielen, kulttuurin ja historian jakavien ihmisten yhteisö: Yhdysvallat on totuuden, oikeuden ja vapauden ilmenemismuoto, jonka jumala on asettanut maapallolle tavoitteenaan luoda siitä väline, jonka kautta hänen henkiset ja materiaaliset siunauksensa voidaan siirtää myös koko muulle ihmiskunnalle. Täten Yhdysvalloilla nähdään olevan kansakuntana tärkeä moraalinen ja henkinen tehtävä maailmassa totuuden, oikeuden ja vapauden edelläkävijänä. (Wander 1984, 353.)

3 TARINOIHIN KESKITTYVÄT RETORISET TEORIAT

3.1 Narratiivisen paradigman näkemys retoriikasta

Koska tutkielman tavoitteena on tarkastella niitä tarinoita, joilla presidentti-instituutio luo yhteisöllisyyttä yleisöissään ja perustelee sota, ja koska presidenttiretoriikan on todettu siirtyneen enemmän tarinankerronnan suuntaan (ks. s. 2, 9), on aiheellista käsitellä erilaisia tarinoihin keskittyviä retorisia teorioita. Craganin ja Shieldsin (1995, 19, 23) mukaan viestintäteoriat voidaan jakaa kolmeen paradigmaan: symbolisiin, relationaalsiin ja rationaalsiin viestintäteorioihin. Kenneth Burken dramatismi, Walter R. Fisherin narratiivinen paradigma ja Ernest Bormannin symbolisen yhdentymisen teoria (engl. *symbolic convergence theory*, suomennos kirjoittajan) lähtevät kaikki liikkeelle symbolisen paradigman lähtökohdista. Niistä keskeisin on oletus siitä, että viestinnän kautta ihmiset rakentavat symbolista todellisuutta, joka antaa toiminnalle merkityksen, tunteen ja motiivin. Teorioita yhdistää oletus siitä, että ihmiset luovat symbolista todellisuutta ja se, että ne keskittyvät pääasiassa symbolisiin faktoihin materiaalisten ja sosiaalisten faktojen sijaan. (Cragan & Shields 1995, 2, 20, 29.)

Walter R. Fisherin 1980-luvulla muotoilema narratiivinen paradigma selittää inhimillistä toimintaa ja viestintää tarinoiden kautta. Paradigman perimmäinen tarkoitus on tarjota näkökulma, jonka kautta voidaan kriittisesti tulkita ja arvioida viestintää missä

tahansa kontekstissa sekä määritellä, muodostaako se luotettavan ja uskottavan suunnan ajattelulle ja toiminnalle. Samalla sen kautta voidaan selvittää, miten ihmiset alkavat uskoa ja käyttäytyä niin kuin uskovat ja käyttäytyvät. (Fisher 1985, 351, 357.) Narratiivinen paradigma onkin syiden, arvojen ja toiminnan filosofiaa, joka ottaa huomioon nämä kaikki kolme tekijää ihmisten välisessä viestinnässä. (Fisher 1987, 47, 59).

Narratiivinen paradigma sai alkunsa Walter R. Fisherin 1970-luvun lopussa esittämästä näkemyksestä, jonka mukaan retoriikka sisältää perusteluiden lisäksi myös arvoja. Toinen Fisherin tuolloin esiintuoma ajatus oli, että se, mitä senhetkisessä retoriikan tutkimuksessa eniten kaivattiin, oli teoria, jonka kautta retoriikassa perusteluidena käytettyjä arvoja voitaisiin määritellä ja niiden merkitystä kriittisesti arvioida. (Fisher 1978, 376.) Myöhemmin Fisher tarkensi, ettei retoristen perusteluiden tarvitse olla ainoastaan pitäviin argumentteihin ja rationaaliseen logiikkaan sidottua, vaan perusteluita voidaan löytää kaikenlaisesta symbolisesta toiminnasta (Fisher 1984, 1). Tällöin narratiivinen paradigma alkoi muodostua.

Narratiivisen paradigman lähtökohtana on sen ihmiskäsitys, joka on eräänlainen laajennus burkelaisesta symboleja käyttävästä, luovasta ja väärinkäyttävästä ihmisestä. Narratiivisen paradigman mukaan ihminen on pohjimmiltaan tarinankertoja, minkä vuoksi symboleja luodaan ja välitetään kaikissa yhteisöissä ja kulttuureissa ajasta ja paikasta riippumatta pohjimmiltaan tarinoina, narratiiveina. Narratiivien tarkoituksena on tuoda järjestystä inhimillisiin kokemuksiin ja todellisen elämän tapahtumiin sekä houkutella muita ottamaan osaa näihin tarinoihin, joiden avulla voidaan myös saada aikaan yhteisöjä. Narratiivit ovat siten yksi vaikuttamisen muoto argumenttien lisäksi. (Fisher 1984, 6-8.) Elämä koetaan ja ymmärretään sarjana jatkuvia kertomuksia, joihin liittyy konflikteja, henkilöitä, alkuja, keskikohtia ja loppuja (Fisher 1987, 24). Narratiivisen paradigman oletuksena täten on, että ihmiset luovat todellisuutta tarinoiden kautta. Yleisesti narratiivi määritelläänkin siksi järjestämisen ja esittämisen tavaksi, jolla tietty kuva maailmasta annetaan kuvaamalla koettua tilannetta sen henkilöiden, tapahtumien ja olosuhteiden kautta (Foss 1996, 400).

Toinen narratiivisen paradigman perusta on sen käsitys retorisesta ihmisestä, joka on järkeilevän lisäksi myös arvottava. Ihmisen retorisuuden vuoksi hyviä retorisia perusteluja ovat loogisten argumenttien lisäksi myös arvot. Hyvillä perusteilla tarkoitetaan narratiivisessa paradigmassa niitä elementtejä, jotka antavat perusteita hyväksyä sellaisia näkemyksiä, joita tuo esille mikä tahansa retorinen viestinnän muoto. Tällaisia hyviä perusteluja voidaan löytää kaikista symbolisen toiminnan muodoista. Hyvä peruste ei siis välttämättä ole toimiva peruste, eikä käsite siten ole sidoksissa retorisen prosessin lopputulokseen. (Fisher 1987, 57.)

Narratiivisen paradigman mukaan ihmisen toiminta ja perusteluiden hyväksyminen noudattavat narratiivista rationaalisuutta eli sellaista retorisen logiikan muotoa, joka muodostuu tarinoista. Logiikalla tarkoitetaan järjestelmällistä käsitteiden, menettelytapojen ja kriteerien sarjaa, jonka kautta määritellään inhimillisen diskurssin totuudellisuutta ja varmuutta (Fisher 1987, 27). Narratiivisessa rationaalisuudessa viestintä perustuu siihen, että ihmiset valitsevat sellaisten kilpailevien tarinoiden väliltä, jotka kuvaavat ja selittävät koettuja tapahtumia narratiiviseen rationaalisuuteen parhaiten sopien. Hyvät perustelut ovat aina sidonnaisia historiaan, kulttuuriin, aikaisempiin kokemuksiin ja tilanteen luonteeseen, joten vetoavat tarinatkin ovat sidoksissa niihin. Viestinnässä narratiivinen rationaalisuus toteutuu silloin, kun siinä toteutuvat sekä narratiivinen yhtenäisyys (engl. *narrative probability*) että narratiivinen tarkkuus (engl. *narrative fidelity*). Narratiivisella yhtenäisyydellä tarkoitetaan sitä, että muodostuu yhtenäinen ja johdonmukainen tarina, jossa ei ole ristiriitaisuuksia. Narratiivinen tarkkuus puolestaan merkitsee sitä, että tarina kuulostaa totuudenmukaiselta eli se on sopusoinnussa aikaisempien tarinoiden ja kokemusten kanssa. Tarinoita ja niiden antamia perusteluja siis punnitaan, hyväksytään ja hylätään narratiiviseen yhtenäisyyden ja narratiivisen tarkkuuden perusteella. (Fisher 1985, 349–351.)

Narratiivista yhtenäisyyttä voidaan punnita rakenteellisen yhteneväisyyden, materiaallisen yhteneväisyyden ja henkilöiden yhteneväisyyden pohjalta. Rakenteellisella yhteneväisyydellä tarkoitetaan sitä, kuinka hyvin argumentit sopivat yhteen. Materiaalinen yhteneväisyys taas käsittelee sitä, kuinka yhdenmukainen tarina on toisissa konteksteissa kerrottujen tarinoiden kanssa. Henkilöiden yhteneväisyys puolestaan tarkoittaa sitä, kuinka uskottavia tarinaan liittyvät henkilöt kertoja mukaan lukien ovat, kuinka hyvin he liittyvät aikaisempiin tarinoihin ja ovat ennalta arvattavia. Nar-

ratiivista tarkkuutta taas voidaan arvioida ensinnäkin tarkastelemalla niitä viestin elementtejä, joita yleensä pidetään sen perusteina eli loogisia argumentteja. Toiseksi narratiivista tarkkuutta voidaan määritellä tarkastelemalla niitä arvoja, joita viesti implisiittisesti tai eksplisiittisesti sisältää. Tarinasta voidaan arvioida esimerkiksi sitä, ovatko sen esittämät tosiasiat oikeasti totta vai onko niitä muutettu, onko tärkeimmät asiat esitetty, ovatko arvot yhteensopivia tarinan käsittelemien päätösten ja uskomusten kanssa tai mitkä olisivat seuraukset arvojen hyväksymisestä yksilölle ja yhteiskunnalle. Koko narratiivin sijaan voidaan myös tarkastella tarinan yksittäisiä osia, jolloin huomion kohteena on se, antavatko myös yksittäiset osat totuudenmukaisen kuvan sosiaalisesta todellisuudesta. (Fisher 1987, 47, 105; Fisher 1994, 24–25.)

Narratiivisen rationaalisuuden ja siihen sisältyvien yhtenäisyyden ja tarkkuuden kokeminen on ihmiselle luontaista, joten niiden havaitsemista ei tarvitse opetella erikseen, toisin kuin rationaaliseen paradigmaan kuuluvia logiikan taitoja. Narratiivisessa paradigmassa kaikilla on kyky olla rationaalisia. (Fisher 1984, 9.) Narratiivinen paradigma ei kuitenkaan pyri korvaamaan perinteistä rationaalisuuteen pohjautuvaa, loogiseen argumentointiin nojaavaa viestinnän ja päätöksenteon paradigmaa vaan olemaan vaihtoehto sille (Fisher 1984, 2).

Hyvillä tarinoilla on kaksi toimintatapaa. Toisaalta ne oikeuttavat jo tehtyjä päätöksiä tai toimia ja toisaalta ne taas määrittelevät tulevaisuuden päätöksiä ja toimia. Vetoavat tarinat siis antavat perusteluja toiminnalle ja päätöksille. (Fisher 1985, 362, 364.) Narratiivinen paradigma käsittelee tarinaa, narratiivia, retorisesti eli sosiaalisen vaikuttamisen muotona (Fisher 1985, 351). Retoriset kokemukset ovat pohjimmiltaan sosiaalisessa todellisuudessa tapahtuvaa symbolista vuorovaikutusta, jonka kautta hahmotetaan samaista sosiaalista todellisuutta (Fisher 1987, 17). Kertomukset toimivat vaikuttamisen keinoina, koska ne riisuvat kuulijat aseista lumoamalla heidät, herättelevät kuulijoiden uinuvia kokemuksia ja tunteita ja siten vaivihkaa tuovat esille ehdottavia argumentteja. Kertomusten ollessa kyseessä ihmiset antavat syitä ajattelulle ja toiminnalle erilaisen logiikan pohjalta kuin muunlaisen vaikuttamisen kohteina ollessaan. (Hart 1997, 93.) Kertomus onkin hienovaraisempi tapa vakuuttaa kuulijansa aikomustensa oikeudellisuudesta (Warnick & Manusov 2000, 389).

Fisherin (1987, 144–145) mukaan kaikkia tekstejä huolimatta niiden lajityypeistä voidaan tarkastella narratiivisuuden kautta tapahtuvana retoriikkana. Kaikista teksteistä on löydettävissä myös yksi tai useampia viidestä retorisesta perusmotiivista. Teksteillä voidaan pyrkiä mielikuvien ja ajatusten oikeiksi todistamiseen, niiden edelleen vahvistamiseen, niiden puhdistamiseen ja parantamiseen, niiden vähättelemiseen tai kumoamiseen sekä arvojen kieltämiseen. Nämä viisi perusmotiivia ovat osittain päällekkäisiä, mutta jokaisessa retorisessa tilanteessa yksi motiivi on kuitenkin aina dominoivassa asemassa. Poliittisessa viestinnässä nämä motiivit tulevat esiin kulttuuristen mielikuvien ja ajatusten oikeiksi todistamisena, kulttuuristen mielikuvien ja ajatusten vahvistamisena, valtiovallan ja hallinnon parantamisena ja puhdistamisena vääristä mielikuvista ja väärin tekojen anteeksipyyttämisenä, poliittisten vihollisten kumoamisena vähättelemällä ja häpäisemällä heitä sekä poliittisten järjestelmien tai henkilöiden arvon kieltämisenä (Denton & Woodward 1990, 31).

Narratiivinen paradigma ei edellytä tiettyä operationaalista analyysimenetelmää (Fisher 1985, 357). Narratiivista näkökulmaa käytettäessä on olennaista tarinoiden analysointi symbolisen toiminnan muotoina. Tarinoita ei kuitenkaan pidä irrottaa muiden tarinoiden kontekstista, sillä niiden merkitys ja arvot ovat aina sidoksissa siihen, kuinka sopusoinnussa tai ristiriidassa ne ovat muiden tarinoiden kanssa. (Fisher 1985, 358.) Kun narratiivista menetelmää käytetään retorisessa kritiikissä, keskitytään itse tarinaan kokonaisuutena. Narratiivi kokemusten järjestäjänä toimii argumenttina nähdä ja ymmärtää maailma tietyllä tapaa, joten analysoimalla näitä narratiiveja tutkija voi ymmärtää käytetyn argumentin ja sen menestymisen todennäköisyyden. Narratiiveja voidaan myös vertailla keskenään esimerkiksi siinä, kuinka ne vaikuttavat yleisöihinsä eri tavoin. Lisäksi narratiiveja voidaan käyttää sellaisessa analyysissä, jossa pyritään selvittämään, kuinka ne vaikuttavat viestinnällisen toiminnan tuloksiin. Yksi narratiivien käyttötapaa retorisessa kritiikissä on vielä selvittää narratiivien vaikutuksia ihmisiin, kuten esimerkiksi sitä, kuinka narratiivit toimivat ryhmän muodostamisessa. Narratiiveja voidaan myös käyttää paljastamaan, mitä ne kertovat yksilön tai ryhmän identiteetistä. Täten puhujan kertomat tarinat antavat vinkkejä heidän maailmankuvistaan ja toiminnan motiiveistaan sekä myös kulttuurista, jossa tarinoita kerrotaan. (Foss 1996, 400–401.) Kokonaiskuvan saavuttamiseksi tarinasta pyritään löytämään se, miten tilannetta, henkilöitä, kertojaa, tapahtumia, temporaalisia suhteita, kausaalisuhteita, yleisöä ja teemaa eli perimmäistä tarkoitusta

kuvataan. Tästä kokonaiskuvasta valitaan sitten ne elementit, joita halutaan tarkemmin tutkia. (Foss 1996, 403–405.)

Narratiivisen näkökulman pohjalta presidenttien puheita ovat tutkineet muun muassa Moore (1989) ja Lewis (1987). Moore on tutkinut presidentti Ronald Reaganin State of the Union –puhetta vuodelta 1987 ja määritellyt siitä sen perustavan kertomuksen eli kertomuksen vapauden etsimisestä. Mooren mukaan kertomus muodostaa yhteistä visiota tulevaisuudesta vetoamalla myyttisesti menneisyyteen. Lewis (1987) puolestaan on tarkastellut yleisesti presidentti Reaganin puheita ja todennut hänen presidenttiytensä ja menestyksensä perustuneen vahvasti vetoavien tarinoiden käyttöön. Presidentti Reaganin poliittisista narratiiveista on myös tutkittu sitä, kuinka niissä käytettiin hyväksi amerikkalaisen unelman mielikuvasta kumpuavaa amerikkalaista sankarimyyttiä, joka yhdistettiin presidentin omaan henkilökohtaiseen tarinaan (ks. esim. Fisher 1982, Mackey-Kallis 1991). On myös tutkittu, kuinka jo aiemmin olemassa olevat ja yleisön keskuudessa jaetut kertomukset toimivat retoriikassa, jossa kuvataan uudelleen sosiaalisia, poliittisia ja moraalisia ongelmia ja vedotaan toimimaan ongelmien poistamiseksi. Tästä näkökulmasta Rosteck (1992) on tutkinut Martin Luther King, Jr.:n *'I've been to the mountaintop'* puhetta ja todennut, että jo aiemmin tunnetun tarinan ja senhetkisen tarinan yhdistämisessä retorinen voima piilee niissä assosiaatioissa, joilla uusi tarina yhdistetään vanhaan. Tällöin uusi tilanne pystytään näkemään tutumman tarinan avulla.

Stuckey (1992, 45–53) jaottelee Yhdysvaltojen presidenttien poliittisen tarinankerronnan tyyliltään narrationaliseen ja dialogiseen. Narrationalisessa kerronnassa viestitään kertomalla pieniä tarinoita suuremman yhdistävän teeman sisällä. Ensin esitellään yleinen teema, joka toimii raameina presidentin tekemille tulkinnoille tapahtumista. Tämän jälkeen kerrotaan pienempiä ja yksityiskohtaisempia tarinoita, jotka tukevat isompaa tarinaa olemalla yhteneväisiä sen kanssa ja siten osoittavat sen oikeuden. Lisäksi tarinat sisältävät valinnan selkeästi esille tuotujen vaihtoehtojen välillä. Narrationalinen teema kertoo presidentin Amerikkaan liittyvästä visiosta – keitä he ovat, millaiseksi yhteisöksi he ovat tulleet. Jos tätä yleistä visiota ei ole olemassa, jäävät pienemmät tarinat irrelevanteiksi. Yleensä teemat ovat laajoja, jotta ne voivat saavuttaa presidentin laajan kuulijakunnan. Kaikki todellisuuden tapahtumat pyritään sisällyttämään tähän yleiseen teemaan, jolloin vaarana on, että presidentin

tarinankerronta voi kuulostaa todellisuutta liiaksi yksinkertaistavalta. Narrationaalinen kerronta pyrkii myös sisällyttämään yleisönsä kertomuksiin eikä pelkästään puhumaan heille. Tämä tapahtuu yleensä korostamalla puheiden tekijöinä yhteisöä yksilön sijaan. Narrationaaliseen kerrontaan ovat Stuckeyn mukaan tukeutuneet Yhdysvaltojen presidenteistä Franklin Roosevelt, Harry Truman, John Kennedy ja Ronald Reagan. Etuna narrationaalisisessa kerronnassa on, että sen avulla voidaan tehokkaasti tukea presidentin roolia valtionjohtajana sekä selittää presidentin toimintaa ja legitimoita sitä samalla, kun vastustajat voidaan hiljentää. Lisäksi etuna on, että yleisö voi kokea pääsevänsä kiinni olennaisiin asioihin hajanaisellakin tapahtumien seuraamisella. Haittana on, että tällainen kerronta nostattaa presidenttiin instituutiona ja henkilönä kohdistuvia odotuksia ehkä liikaakin sekä se, että media kokee narrationaaliset presidentit usein epärehellisinä ja manipuloijina.

Toista presidenttien tarinankerronnan tyyliä eli dialogista kerrontaa harjoittavat presidentit puolestaan ovat vuorovaikutteisempia kuin narrationaalista kerrontaa käyttävät presidentit. Dialoginen presidentti esittää pieniä informaation palasia ja useampia vaihtoehtoja ja jättää yleisen teeman esittelemisen medialle tai muille valtiollisille puhujille, kuten puolueelle tai kongressille. Myös yleisö pystyy itse rakentamaan yleistä teemaa. Tarinan muotona on yleensä kokonainen ehjä tarina pienten tarinoiden sijaan. Dialoginen kerronta vähentää presidenttiin kohdistuvaa huomiota valtionjohtajana ja voi joissain tapauksissa johtaa siihen, että häneltä koetaan puuttuvan johtamisen vision. Dialogisessa kerronnassa presidentti pitää enemmän lehdistötilaisuuksia kuin puheita. Dialogista kerrontaa ovat käyttäneet Yhdysvaltojen presidenteistä Dwight Eisenhower, Gerald Ford, Jimmy Carter ja George Bush vanhempi. (Stuckey 1992, 45–53.)

3.2 Symbolisen yhdentymisen teoria

3.2.1 Symbolisen yhdentymisen teorian lähtökohdat

Kolmas symboliseen paradigmaan tukeutuva teoria eli Ernest Bormannin kehittänyt symbolisen yhdentymisen teoria on yleinen viestintäteoria, joka käsittelee ryhmätietoisuuden ilmenemistä ryhmässä esille tuotujen ja jaettujen tunteiden, motiivien ja merkitysten kautta. Teoria on yleinen, sillä se ei ole sidottu tiettyyn aikaan eikä kulttuuriin. Teorian taustalla on pienryhmäviestinnän tutkimus ja siten sitä on käytettykin paljon pienryhmien viestinnän tutkimiseen, vaikka teoriaa voidaan käyttää myös monissa muissa viestintäkonteksteissa (Bormann 1985, 128–129; Bormann 1996, 81, 87).

Symbolisen yhdentymisen teoria muodostuu kolmesta osasta. Ensimmäinen se käsittelee niiden toistuvien viestintämuotojen löytämistä ja järjestämistä, jotka ilmentävät jaetun ryhmätietoisuuden kehitystä ja olemassaoloa. Toiseksi se määrittelee ryhmätietoisuuden syntyä, ylläpitoa ja katoamista viestinnällisten prosessien kautta ja ryhmätietoisuuden vaikutuksia ryhmän sisäisiin merkityksiin, motiiveihin ja viestintään. Kolmas osa teoriasta selittää, miksi ihmiset jakavat fantasioita, joihin ryhmätietoisuuden synty ja olemassaolo perustuu. (Bormann 1985, 129; Bormann 1996, 88–89.) Menetelmänä teoria antaa mahdollisuuden kuvata retorisia draamoja, joita kutsutaan retoriseksi visioiksi, ja sitä viestinnällistä prosessia, jonka kautta retorisia visioita aletaan jakaa. Retoriset visiot muodostavat yhteisön sosiaalisen todellisuuden, esimerkiksi maailmankuvan. Teorian avulla voidaan analysoida merkityksiä, tunteita ja motiiveja, jotka sisältyvät retorisiin visioihin ja ovat löydettävissä retoristen visioiden sisällä vaihdetuista viesteistä. Bormannin teorian lähtökohtana onkin viesti, ei puhuja, yleisö tai tilanne. (Bormann 1972, 397–398, 406.)

Symbolinen yhdentymisen viittaa siihen prosessiin, jossa ryhmä luo symbolisen ilmapiirin ja kulttuurin, jotka antavat ihmisille mahdollisuuden saavuttaa yhteenkuuluvuuden tunteen. Symbolinen tunne on siksi, että se käsittelee ihmisten taipumusta tulkita merkkejä, senhetkisiä kokemuksia ja inhimillistä toimintaa antaen niille symbolisia merkityksiä. Yhdentymisen puolestaan viittaa siihen, kuinka viestintäprosessien aikana vähintään kaksi yksityistä symbolista maailmaa lähenevät toisiaan tai jo-

pa yhdistyvät osittain tai kokonaan. Prosessina tämä on verrattavissa dramatistisen identifikaation prosessiin, jossa yksilöiden substanssit tavalla tai toisella kohtaavat (vrt. s. 17–18). Symbolisten maailmojen yhdistyessä ryhmän jäsenet alkavat jakaa yhteistä ryhmätietoisuutta ja luovat identifioitavan ryhmän ja ainutlaatuisen kulttuurin. (Bormann 1985, 134; Bormann 1996, 89–90.) Juuri jaetun ryhmätietoisuuden kautta teoria käsittelee yhteisöllisyyttä.

Symbolisen yhdentymisen saa aikaan ryhmäfantasioiden jakaminen ja ketjuuntuminen ryhmässä, mikä onkin teorian viestinnällinen perustoiminta (Bormann 1990, 9, 102). Alun perin ryhmäfantasioiden ketjuuntumisen on ilmiönä todennut Robert Freed Bales vuonna 1970 (Bormann 1972, 396). Fantasialla Bormann tarkoittaa tapahtumista tehtyä, luovaa ja mielikuvituksellista tulkintaa, jonka ryhmän jäsenet jakavat ja joka täyttää ryhmän psykologiset tai retoriset tarpeet. Fantasiat ovat seurausta siitä, että pohjimmiltaan tarinankertojia olevat ihmiset jakavat yhteisöissään kertomuksia kokemuksistaan, toiveistaan ja peloistaan. Näin ollen symbolisen yhdentymisen teoria tukeutuu narratiiviseen ihmisenäkemykseen ja narratiivisen paradigman perusoletuksiin (ks. s. 32–33). Retoriset fantasiat voivat käsitellä kuvitteellisia henkilöitä, mutta usein ne käsittelevät asioita, joita on todellisuudessa tapahtunut ryhmän jäsenille tai joita on käsitelty historiankirjoituksessa, mediassa tai folkloressa. (Bormann 1985, 130.) Fantasialla ei siten viitata sen arkikieliseen merkitykseen, jossa fantasialla ei ole yhteyttä todellisuuteen. Antaessaan järjestetyn tulkinnan tapahtumista fantasiat luovat yhteisölle yhteisen näkemyksen heidän jakamastaan kokemuksesta. Samalla fantasiat yksinkertaistavat ja luovat sosiaalista todellisuutta, mikä tuo järjestystä kokemusten mahdollisesti aiheuttamaan hämmennykseen ja epäjärjestykseen. Fantasioihin ja retorisiin visioihin perustuvan retoriikan kautta yhteisö pystyykin mukauttamaan itsensä omassa historiassaan esiintyviin muutoksiin ja sosiaalisiin konflikteihin. (Bormann 1982a, 134; Bormann 1982b, 292, 304.)

Fantasia muodostuu ryhmässä sen jakaessa dramatisoivia viestejä. Dramatisoiva viesti on viesti, joka sisältää mielikuvituksellista kieltä, kuten sanaleikin, kaksimerkityksisen sanan, kielikuvan (esimerkiksi metaforan, vertauksen tai personifikaation), analogian tai jonkinlaisen narratiivin, kuten anekdootin, allegorian, faabelin, kertomuksen, vitsin tai myytin. Se, joka varsinaisesti saa fantasian muodostumaan, on dramatisoivan viestin sisältö, jota kutsutaan fantasiateemaksi. Dramatisoiva viesti on

siten fantasian muoto, fantasiateema sen sisältö. Fantasiateema tulkitsee ryhmän menneisyyden tapahtumia, visioi sen tulevaisuutta tai kuvaa senhetkisiä tapahtumia toisessa ajassa tai tilanteessa kuin alun perin. Täten fantasia ei viittaa ryhmän välittömään kokemukseen vaan siirtää sen toiseen aikaan tai tilanteeseen. Fantasiateema kertoo tarinan, joka toimii ryhmän kokemuksena ja on todellisuutta ryhmän jäsenille. (Bormann 1972, 397; Bormann 1985, 131; Bormann, Cragan & Shields 1994, 280–281.) Fantasiateemat voivat olla kolmentyyppisiä. Tilanneteema kuvaa, missä toiminta tapahtuu. Se ei pelkästään nimeä tilannetta vaan myös kuvaa sitä. Henkilöteemat kertovat draaman toimijoista, heidän ominaisuuksistaan, motiiveistaan ja luonteenpiirteistään. Usein osa henkilöistä on sankareita ja osa konnia, toiset taas pääosassa ja toiset sivurooleissa. Toimintateemat puolestaan käsittelevät draaman toimintaa ja siten niitä voidaan kutsua myös juonenkuluiksi. (Foss 1996, 123.)

Kun kerrottuun fantasiaan vastataan, muodostuu fantasiaketju, jossa jaetaan ryhmäfantasia (Bormann 1996, 92–94). Kun ryhmän jäsenet jakavat fantasian, he kokevat yhdessä samat tunteet, ovat muodostaneet yhteiset sankarit ja viholliset ja tulkinneet joitakin osia yhteisestä kokemuksestaan samalla tavalla eli heille on muodostunut kyseisen kokemuksen osalta symbolista konvergenssia eli yhdentymistä. Fantasioiden jakamisen kautta voidaankin saada aikaan vahvempi tunne yhteisöllisyydestä, yhteenkuuluvuudesta ja jaetusta kulttuurista (Denton & Woodward 1990, 41). Bormann (1972, 398) uskoo, että fantasioiden ja fantasiateemojen ketjuuntumista tapahtuu myös silloin, kun isommat ryhmät kuuntelevat julkisia puheita, ei pelkästään pienryhmien sisällä. Fantasiateemoja muokataan julkisiin puheisiin ja joukkoviestintään, jolloin ne leviävät isommille yleisöille. Fantasiateemat toimivat isomman ryhmän jäsenten yhteisöllisydentunteen luomisessa ja säilyttämisessä, houkuttelevat heitä toimintaan ja antavat heille oman käsityksensä sosiaalisesta todellisuudesta sankareineen, konnineen, tunteineen ja asenteineen.

Ketjuuntuessaan fantasiateemat muodostavat isomman ryhmän sisällä retorista visiota. Retorisella visiolla tarkoitetaan sellaista yhteistä draamaa, joka esittää ryhmälle sen paikan maailmassa ja heijastaa sen tulevaisuutta eli retorinen visio on ryhmän yhteisten odotusten ja merkitysten maailma. (Bormann 1972, 398–400.) Kun retorinen visio syntyy, muodostavat vision osanottajat retorisen yhteisön. Yksilö voi yhtä aikaa olla osallinen useissa, eri sosiaalisen todellisuuden osia koskevissa retorisissa

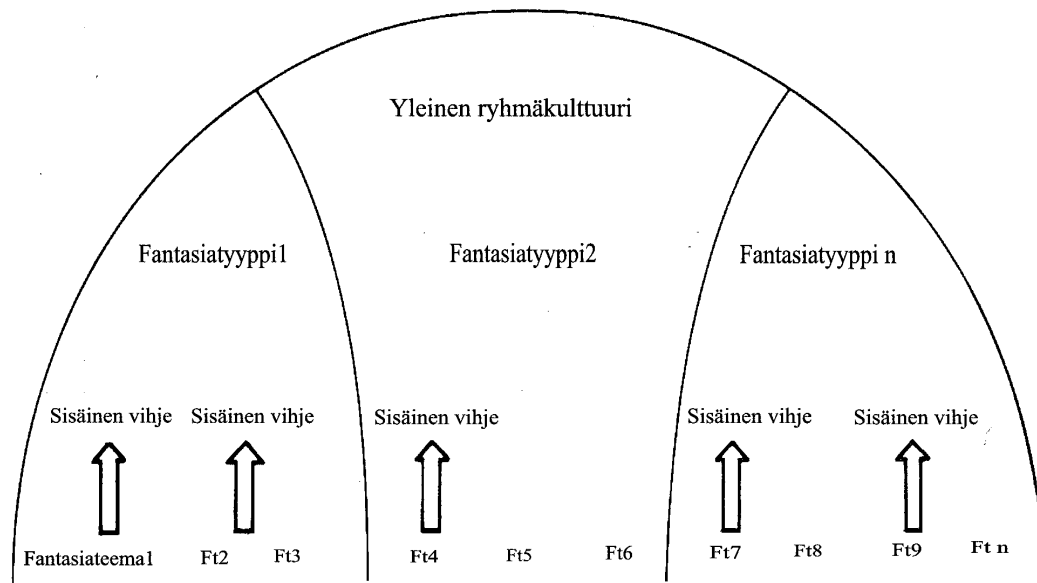
visioissa ja retorisisissa yhteisöissä, jotka ovat muodostuneet esimerkiksi politiikan, uskonnon, uudistusten, erilaisten sosiaalisten kysymysten ja interpersonaalisten suhteiden ympärille. (Bormann 1985, 133.) Poolen (1999, 47) mukaan symbolisen yhdentymisen teorian vahvuus on juuri siinä, että se yhdistää ryhmät isommiksi yksiköiksi eikä rajoitu vain tietyn ryhmän sisäisen toiminnan analysointiin. Teoria antaa myös mahdollisuuden selvittää, kuinka suuremmat sosiaaliset yksiköt, kuten organisaatiot ja sosiaaliset liikkeet, kiinnittyvät ja siten vaikuttavat pienempiin ryhmiin.

Ryhmän sisäinen retorinen visio sisältää tietyt tyypilliset henkilöt, tapahtumat ja juonen, jotka voidaan liittää kaikkiin viestintäkonteksteihin ja jotka käytettäessä tuovat mieleen alkuperäisen fantasian (Bormann 1972, 398). Cragan (1975, 5) puolestaan tulkitsee retorisen vision olevan diskursiivisesta aineistosta, senhetkisistä tapahtumista ja fantasiateemoista yhteensidotun draaman, joka on uskottava ja vetoava. Retorinen visio onkin erilaisia elementtejä yhdistävä draama, joka liittää isoja ihmisryhmiä jakamaan saman symbolisen todellisuuden. Se on näkemys siitä, kuinka asiat ovat olleet, ovat tällä hetkellä ja tulevat olemaan. Helpoiten identifioitavissa ovat sellaiset retoriset visiot, jotka on nimetty eli niillä on symboliset vihjeet, jotka selvästi leimaavat ne, kuten kylmä sota ja uusi maailmanjärjestys. (Bormann 1985, 133; Cragan & Shields 1995, 39.)

Fantasiateemojen ja retorisen vision suhde on kiinteä. Fantasiateemat ovat viestejä, toimia, ajatuksia, ideoita ja symboleja, jotka suoraan vaikuttavat retoriseen visioon joko tukemalla sitä tai kieltämällä sen. Olipa ryhmä dyadi, pienryhmä, organisaatio tai yhteiskunta, houkutellaan ryhmän jäseniä suuremman vision jäseniksi ehdottamalla samastumista visioon liittyvään yhteen tai useampaan yhdistettyyn fantasiateemaan. (Schrag, Hudson & Bernabo 1984, 48.) Fantasiateemat voivatkin liittyä jo olemassa oleviin myytteihin tukeakseen niitä. Usein esimerkiksi kansakunnan mytologian kanssa yhdenmukaiset fantasiat myös säilyvät ja ketjuuntuvat edelleen helpommin. (Nimmo & Combs 1983, 14.) Julkisessa viestinnässä fantasiateemat ovatkin tärkeä vaikuttamisen osa, sillä ottamalla retoriikkansa pohjaksi yleisön voimakkaimmin jakamat fantasiateemat voidaan tehokkaasti saada aikaan yhteisiä retorisia visioita ja luoda yhteisiä todellisuuksia (Littlejohn 1996, 173). Bormann (1982b, 292) näkeekin fantasioiden jakamisen ja argumentoinnin suhteen siten, että fantasioiden jakaminen on edellytys rationaaliselle argumentoinnille – ilman yhteistä fanta-

siaa ei argumentoinnille juuri ole pohjaa. Täten näkemys tarinoiden ja loogisten argumenttien suhteesta on jonkin verran jyrkempi kuin narratiivisessa paradigmassa, jossa rationaalisten ja narratiivisten perustelujen käyttäminen on keskenään vaihtoehtoisia (vrt. s. 34).

Jos ryhmässä tai laajemman yhteisön jäsenten välillä tiettyjä fantasiateemoja toistetaan, muokataan ja yhdistetään muiden samankaltaisten fantasiateemojen kanssa, voi muodostua fantasiatyyppejä. Fantasiatyyppejä on usein käytetty perustarina, jota toistetaan yhä uudelleen samoilla tai samankaltaisilla henkilöillä. Fantasiatyypit antavat luonteenomaisia tulkintoja ryhmän jäsenille ja voivat sovittaa heidän kokemuksensa tyypillisiin tulkintoihin, kuten hyvän ja pahan väliseen taisteluun. Retorisen vision jäsenet voivat käyttää tyypillistä perusfantasiateemaa tapana sovittaa uusi kokemus yhteiseen tietoisuuteen ja retoriseen visioon. Silloin uusi tapahtuma tulkitaan osana fantasiatyyppejä, josta kyseinen fantasia on vain esimerkki. Symbolisen yhdentymisen tapahduttua ja symbolisen yhteisen pohjan synnyttyä ryhmän jäsenet voivat puhua yhteisestä tulkinnastaan koodisanojen tai muiden lyhyiden symbolisten vihjeiden avulla. Yhteinen tulkinta voi esiintyä viestissä esimerkiksi koodisanana, fraasina, iskulauseena tai jopa nonverbaalisena merkinä tai eleenä. Näitä symbolisia vihjeitä kutsutaan myös toisinaan sisäisiksi vihjeiksi. (Bormann 1982b, 294–296; Bormann, Cragan & Shields 1994, 281; Cragan & Shields 1995, 36–37.) Ajan myötä fantasiatyypit muuttuvatkin ryhmän viestinnässä abstraktimmaksi ja yleisemmiksi, jolloin kutakin fantasiateemaa saatetaan ilmaista vain yleisellä juonenkulun kertomisella tai ryhmän sisäisillä vihjeillä sen sijaan, että kerrottaisiin erityisistä henkilöistä erityisissä tilanteissa. Tällöin ryhmän ulkopuolisten saattaa olla vaikeaa ymmärtää fantasiaa. (Bormann 1996, 89, 96.) Kuvio 1 esittää fantasiateemojen, ryhmän sisäisten vihjeiden, fantasiatyyppejen ja yleisen ryhmäkulttuuri suhteet. Retorinen visio on pohja, jolle yleinen ryhmäkulttuuri muodostuu.

Kuvio 1. Fantasiateemojen, sisäisten vihjeiden, fantasiatyyppien ja yleisen ryhmäkulttuurin suhteet. (Bormannia 1990, 109 mukaillen.)

Yhdysvaltojen poliittisessa viestinnässä ja erityisesti presidenttiretoriikassa usein esiintyviä fantasiatyyppejä on määritelty jonkin verran. Tutkiessaan sitä, kuinka sodan aikana tilanteen retorinen esittäminen saattaa muodostaa kansallista yhteisöllisyyden tunnetta ja motivoida sodan käyntiä, on Bormann (1977) todennut yhdeksi tärkeäksi ja toistuvaksi retorisesti käytetyksi fantasiatyyppiksi Yhdysvaltojen julkisten puheiden historiassa 'hyvän esiin saattaminen pahasta' –fantasiatyyppin. Bormannin (1977, 132) mukaan taitavat rektorit ovat käyttäneet hyväkseen 'hyvän esiin saattamista pahasta' –fantasiatyyppiä pyrkiessään yhteisöllisyyden tunteen kasvattamiseen ja sotaan motivoimiseen. Fantasiatyyppissä kansaa kohdanneet ongelmat ja sota on tulkittu seuraukseksi omista synneistä. Vihollinen esitetään fantasiatyyppissä jumalan lähettämänä kiusauksena, jota on velvollisuus vihata ja sitä vastaan taistella. Jumala ei koettelisi valittua kansaansa, elleivät he olisi epäonnistuneet elämään jumalan kanssa tekemänsä sopimuksen mukaan. Vihollisen hyvänä puolena on se, että sen kautta kansakunta voi puhdistautua synnistä ja yhdistyä uudelleen. Aineistona Bormannilla on ollut toisten tutkijoiden aiemmin tekemiä tutkimuksia presbyterisen hengellisen saarnaajan Samuel Daviesin puheista Ranskan ja intiaanien sodan aikana ja Englannin vastaisen vallankumouksen aikaisten saarnaajien lausunnoista sekä sisällissodan aikainen Abraham Lincolnin toinen virkaanastujaispuhe, jota Bormann on itse tulkinnut.

Toiseksi voimakkaaksi ja usein amerikkalaisten julkisten poliittisten puheiden historiassa esiintyneeksi fantasiatyypiksi Bormann (1982a, 136, 140–142) on todennut fantasiatyypin oman aseman ja kunnian palauttamisesta. Siinä kansakunnan perustajien nähdään asettaneen Yhdysvaltojen perusarvot ja -standardit, jotka perustuvat vahvasti vapauden käsitteeseen. Jos hallitus ja yhteiskunta eivät ajoittain pysty saavuttamaan näitä arvoja ja standardeja aiheuttaen siten ongelmia, ei se ole merkki instituutioiden ja yhteiskunnan hyödyttömyydestä tai virheellisyydestä, vaan siitä, että on poikettu kansakunnan perustajien asettamasta autenttisesta ja oikeasta yhteiskunnan perustasta. Aseman ja kunnian palauttamisen fantasiatyypillä suunnataan kansakuntaa takaisin alkuperäisiin perusteisiin ja oikeudellisuuteen, joihin päästyä ongelmakin väistyvät. Aseman palauttamisen fantasiatyypin nojaa vahvasti aiempien retoriisten visioiden yhteisiin ja kansakuntaa yhdistäviin henkilöihin – kansakunnan sankareihin. Jo heidän nimiensä mainitseminen toimii sisäisenä vihjeenä jaetusta retorista visiosta ja yhteisöllisyyden tunteen herättäjänä. Lisäksi Cragan (1975, 11) on todennut yhdeksi poliittisessa retoriikassa esiintyväksi fantasiatyypiksi salaliitolla syyttämisen, jossa poliittista vastustajaa syytetään salaliiton lietsomisesta ja tukemisesta ja itse esiinnyttään salaliiton uhrina.

Symbolisen yhdentymisen viimeisessä vaiheessa ryhmä voi lopulta muodostaa saagan, jolla viitataan yksityiskohtaisiin kertomuksiin yksilön, ryhmän, yhteisön, organisaation tai kansakunnan historiassa olleista saavutuksista ja tapahtumista. Siten se on tulkinta ryhmän yhteisestä historiasta. Saaga on laajempi kuin retorinen visio, sillä esimerkiksi kansakunnan sisällä voi olla useita erilaisia ja ristiriitaisia retorisia visioita, mutta niiden taustalla on kuitenkin yhteinen kansallinen saaga, johon kaikki tai ainakin useimmat kansakunnan jäsenet ovat sitoutuneita. Ilman yhteisen saagan olemassaoloa ei olisi olemassa kansallista yhteisöä. Samoin kuin retoriset visiot, myös saaga ohjaa ja motivoi yhteisön jäsenten toimintaa. (Bormann 1982a, 143.) Amerikkalaisia saagoja heijastelevia symbolisia vihjeitä ovat muun muassa 'yksityisyrittäjyyden henki', 'työetiikka', 'koulutuksen voima tautien kitkemisessä ja köyhyyden poistamisessa'. Esimerkiksi työetiikasta laajennettu saaga on Craganin ja Shieldsin (1995, 38) mukaan seuraavanlainen. Siitä asti kun puritaanit rantautuivat Plymouth Rockiin ja perustivat kovan työn ja päättäväisyyden kautta kukoistavan uuden kansakunnan, ovat amerikkalaiset aina tienneet, että kovan työn tulokset ja palkkiot ovat

todisteina siitä, että tavoitteelle omistautuminen ja sitoutuminen siihen loppujen lopuksi aina kannattavat.

Craganin ja Shieldsin (1995, 42) mukaan jokainen retorinen visio heijastaa pääasias-
sa yhtä kolmesta todellisuuden syvärakenteesta, jotka ilmentävät oikeudenmukai-
suutta, sosiaalisuutta tai pragmaattisuutta. Jos retorinen visio ilmentää oikeudenmu-
kaista todellisuuden syvärakennetta, se keskittyy oikeaan tapaan tehdä asioita ja ko-
rosta sitä, mikä on oikein ja väärin, sopivaa ja epäsopivaa, korkeampi ja alempi ar-
voista, moraalista ja moraalitonta, oikeudenmukaista ja epäoikeudenmukaista. Täl-
lainen retorinen visio oli kylmän sodan visio, jossa hyvántahtoiset ja korkeamoraali-
set urheat ihmiset puolustivat yhdysvaltalaisista demokratiaa ja vapaata maailmaa tais-
telussa jumalatonta, ateistista, Neuvostoliiton pahan valtakuntaan sijoittunutta kom-
munismia vastaan. (Bormann, Cragan & Shields 1996, 4–6.) Jos retorinen visio taas
ilmentää sosiaalista syvärakennetta, se korostaa ensisijaisia ihmissuhteita, kuten ys-
tävyyttä, luottamusta, huolenpitoa, yhteensopivuutta, perhesuhteita, veljeyttä, sise-
ruutta ja inhimillisyyttä. Tällaista syvärakennetta noudatti niin kutsuttu 'yhden maa-
ilman visio', joka yleisesti jaettiin toisen maailmansodan lopussa. Siinä liittoutunei-
den uskottiin toimivan yhdessä rauhan aikana samoin kuin sodassa, luovan maail-
manhallituksen ja pitävät rauhansopimukset sekä auttavan sodan tuhojen korjaami-
sessa. (Bormann et al. 1996, 4.) Ilmentäessään puolestaan pragmaattista syväraken-
netta retorinen visio korostaa tarkoituksenmukaisuutta, hyödyllisyyttä, tehokkuutta,
yksinkertaisuutta, tuloksellisuutta ja kaikkea, mitä tarvitaan, että työ vain saadaan
tehdyksi. Tällainen visio oli voimapolitiikan (engl. *power politics*) visio, jonka suurin
osa yhdysvaltalaisista diplomaateista jakoi toisen maailmansodan jälkeen. Visiossa
sodan jälkeisten suurvaltojen välisten ongelmien ratkaisuksi nähtiin viisas diplomatia
ja suurvaltojen voimien tasapainon säilyttäminen, jolloin kummankaan etujen mu-
kaista ei olisi ollut aloittaa uutta sotaa, ellei halunnut itsekin joutua tuhotuksi. (Bor-
mann et al. 1996, 5.) Endresin (1994, 305–306) tutkimusten mukaan samassa retori-
sessa yhteisössä voi kuitenkin retorisen vision eri elämänvaiheissa esiintyä kaikkia
kolmea todellisuuden syvärakennetta kuvaavia visioita, eivätkä syvärakenteet näin
ollen välttämättä sodi toisiaan vastaan. Samaan tulokseen ovat myöhemmin pääty-
neet myös Bormann, Cragan ja Shields (1996, 25).

Yleisön keskuudessa jaetut dramatisoinnit yhdistävät yhteisön jäseniä, sillä ne luovat heille yhteistä pohjaa. Kaikki dramatisoivat viestit ja fantasiateemat eivät kuitenkaan saa aikaan fantasiaketjuja, vaan joskus jäsenet osoittavat selvästi olevansa eri mieltä ja torjuvat dramatisoivan viestin sisältöineen. Jos tarjottuihin fantasioihin ei tartuta, ei yhteisöllisyyttä synny fantasian ilmentämän todellisuuden osasta. Torjumiset myös antavat arvokasta aineistoa kulttuurin tulkinnalle tuoden esille ne symbolit, merkitykset ja tunteet, joita ryhmän jäsenet eivät jaa. Siten ne ovat todisteita symbolisesta erottautumisesta. (Bormann 1996, 94; Bormann, Knutson & Musolf 1997, 255.)

Miksi tietyt fantasiat sitten jaetaan ja toiset torjutaan? Yhtenä syynä jakamiseen on nähty olevan ryhmän jäsenten yhteisten psykodynaamisten huolenaiheiden, joihin liittyvät fantasiat jaetaan helpommin kuin muut fantasiat. Toisena syynä ovat ryhmän sisällä ilmenneiden kokemusten aiheuttamat senhetkiset yhteiset huolenaiheet, joista on vaikeaa puhua suoraan ryhmän sisällä. Fantasioiden avulla näitä huolenaiheita on helpompaa jakaa ryhmän sisällä. Kolmantena syynä ryhmäfantasioiden jakamiseen ovat fantasioiden esiintuomiseen ja viestimiseen käytetyt retoriset taidot. Mitä paremmin ja houkuttelevammin fantasiateema retorisesti esitetään, sitä helpommin ihmiset sen lopulta jakavat. Tätä taitoa voidaan arvioida vertailemalla fantasiateeman esittämistä muiden samaan aikaan esillä olevien fantasiateemojen esittämiseen tai siihen, kuinka hyvin fantasiateema sopii yhteen retorisen yhteisönsä kanssa ja retorisen vision muiden fantasiateemojen kanssa. (Bormann 1985, 130; Bormann 1990, 110–112; Bormann et al. 1997, 256; Cragan & Shields 1995, 48–49.) Lisäksi on esitetty, että yhtenä syynä tiettyjen fantasioiden jakamiseen ovat joko opitut tai synnynäiset mieltymykset tiettyntyyppisiin narratiiveihin (Bormann et al. 1997, 255).

Retoriset visiot seuraavat aina elämänkaarta, joka alkaa yleisimmin tietoisuuden luomisella ja jatkuu tietoisuuden nostattamisen, tietoisuuden ylläpitämisen ja vähentämisen kautta retorisen vision päättymiseen. Retoristen visioiden vaiheiden kautta ovat esimerkiksi Bormann, Cragan ja Shields (1996) tarkasti analysoineet kylmän sodan retorista visiota ja tuoneet esille vision eri vaiheissa käytetyt retoriset keinot tietoisuuden ja yhteisöllisyyden nostattamiseen ja ylläpitämiseen. Tietoisuuden luomisen vaiheessa jaetaan fantasioita, jotta saataisiin luoduksi uusi symbolinen pohja yhteisölle. Tässä vaiheessa puhujien tekemät dramatisoinnit ovat uusia ja muuttavat niitä, kunnes fantasiat selittävät kokemuksia uudelta tavalla. Retorisen vision luo-

misen vaiheessa tärkeitä periaatteita ovat retorisen vision uutuus ja toisaalta tukeutuminen joiltain osin tuttuihin draamoihin ja fantasiatyyppeihin. (Bormann et al. 1996, 2–3, 10–26.) Lisäksi tärkeää on vision tapahtumia selittävä voima, sillä retorilla visiolla täytyy olla myös jonkinlainen yhteys todellisuuteen, jotta se voisi toimia merkityksen todisteena ja autenttisenä todistuskappaleena (Bormann 1972, 400).

Toinen vaihe retorisen vision elämäkaarella on tietoisuuden nostattaminen, jolloin uusia jäseniä pyritään käännyttämään retorisen vision taakse. Tietoisuuden nostattamista voi tosin ilmetä ajoittaisesti retorisen vision myöhemmissäkin vaiheissa. Tietoisuuden nostattamiselle on tärkeää kriittinen massa, jolla tarkoitetaan, että retorinen visio tarvitsee taakseen tarpeeksi kannattajia – kriittisen massan – ennen kuin se voi levitä nopeasti ja saavuttaa laajaa suosiota. Kriittisen massan saavuttamiseen vaikuttavia tekijöitä on useita, kuten varsinainen tilanne, jota retorinen visio näyttää selittävän hyvin, ihmisten psykodynaaminen alttius jakaa tietyyntyyppisiä fantasioita, muutamien vahvojen ja taitavien reettorien tuki visiolle ja retorisen vision julistajien pääsy tarvittaviin kanaviin suuren yleisön saavuttamiseksi. Myös visiolle omistautuminen on tärkeää tietoisuuden nostattamiselle. Tällä viitataan siihen, että viestinnällä pyritään tietoisuuden nostattamisen vaiheessa houkuttelemaan ihmisiä toimimaan, kuten ottamaan osaa mielenosoituksiin tai tekemään lahjoituksia, jolloin he julkisesti tuovat esille kääntymisensä vision kannalle. (Bormann et al. 1996, 2–3, 10–26.)

Retorisen vision kolmannessa vaiheessa – tietoisuuden ylläpitämisessä – pyritään pitämään vision jäsenet sen kannattajina. Tällöin suurin osa visiolle alttiista jo kannattaa visiota, mutta osa alkaa menettää uskoaan siihen. Tietoisuuden ylläpitämiselle onkin tärkeää saada visioon uutta eloa, johon keinoina useimmiten toimivat suojautuminen kriittisiltä viesteiltä, uusien positiivisten dramatisointien esille tuominen, keskeisimpien fantasiateemojen ja -tyyppien toistaminen uusissa tilanteissa sekä myös kritiikin nostattaminen, joka torjuttaessa vahvistaa vision jäsenten sitoutumista visioon. Jos tietoisuuden ylläpitäminen ei kuitenkaan onnistu, seuraa tietoisuuden vähenemisen vaihe, jossa retorinen visio menettää selittävän voimansa tilanteiden muuttuessa, visioon kriittisesti suhtautuvan retoriikan päästessä valloilleen tai kilpaillevien visioiden houkutellessa kannattajia. Retorinen visio voi myös lopulta puhjeta ja kuolla. (Bormann et al. 1996, 2–3, 10–26.) Näin kävi vuonna 1990, kun kylmän sodan retorinen visio puhkesi ja Yhdysvaltojen oikeudenmukaisuuteen perustuva se-

litys muiden maiden ulkopoliittisiin tilanteisiin sekaantumiseen katosi. Cragan ja Shields odottivat vuonna 1995 kirjassaan *Symbolic Theories in Applied Communication Research: Bormann, Burke and Fisher*, milloin syntyy uusi oikeudenmukaisuuteen perustuva retorinen visio, joka selittää Yhdysvaltojen sekaantumista muiden maiden ulkopoliitiikkaan (Cragan & Shields 1995, 43). Nähtäväksi jää, syntyikö se syyskuun 11. päivän terroristi-iskuissa 2001 ja niiden jälkeen.

Vaikka retorisen vision uutuus ja erilaisuus aikaisempiin visioihin, tapahtumia selittävä voima tai kriittisen massan saavuttaminen auttavat symbolista yhdentymistä, eivät ne sinänsä merkitse vision menestystä. Esimerkkinä tästä toimii presidentti George Bushin julistama uusi maailmanjärjestys retorisena visiona. Presidentti Bush valitsi uuden maailmanjärjestyksen –vision pääajatuksiksi sosiaalisen ajatuksen maailman veljeydestä ja käytti visiota kuvaamaan maailman kansakuntien yhdistymistä torjumassa yhdessä Saddam Husseinin vihaa. Mutta vaikka sotilaallisilla toimilla ja taloudellisilla pakotteilla oli YK:n hyväksyntä, rauhanturvajoukot näyttivät ylikansallisilta, Bushin hallinnolla oli pääsy mediankanaviin julistamaan uutta visiota ja vaikka uusi visio myös oli uusi ja tuore näkökanta Reaganin kannattaman YK-vastaisen retoriikan jälkeen, uuden maailmanjärjestyksen retorinen visio kangerteli. Vaikeuksien taustalla oli, että Persianlahden sodan jälkeen hallitus lopetti vision aktiivisen julistamisen eikä visio myöskään onnistunut saamaan puolelleen kriittistä massaa. Tällöin visio puhkesi. (Cragan & Shields 1995, 43.)

3.2.2 Fantasiateema-analyysi tutkimusmenetelmänä

Koska retorisia visioita ei koskaan kerrota kokonaisuudessaan, on ne selvitettävä analysoimalla fantasiateemoja, joita toistetaan viestinnässä. Fantasiateema-analyysi on laadullisen sisällönanalyysin menetelmä, joka antaa tutkijalle mahdollisuuden huomata, vangita ja analysoida fantasiaketjuja ja fantasiateeman esiintymismuotoja, jotka muodostavat kulloistakin symbolista todellisuutta (Cragan ja Shields 1995, 33). Fantasiateema-analyysi on myös retorisen kritiikin muoto, joka pyrkii antamaan keinoja retoristen ryhmien jaetun maailmankuvan eli retorisen vision selittämiseen (Foss 1996, 121). Fantasiateema-analyysin tavoitteena on löytää todisteita siitä, että symbolista yhdentymistä on tapahtunut ja että siten ryhmän jäsenet ovat jakaneet ryhmätietoisuutta. Todisteita fantasian jakamisesta voi löytää, vaikkei tutkija olisikaan ollut läsnä tai osallinen prosessissa, jossa fantasia luotiin. (Foss 1996, 128.) Ryhmän ulkopuolisen voi olla helpompaakin analysoida fantasioita, sillä ryhmän jäsenet usein sulautuvat fantasioihin niin voimakkaasti, etteivät he itse pysty analysoimaan niitä (Bormann 1985, 131; Bormann 1996, 95).

Todisteena symbolisesta yhdentymisestä ja fantasioiden jakamisesta on, että samankaltaisia dramatisoivia viestejä, kuten sanaleikkejä, tarinoita, kielikuvia ja analogioita, ja siten myös fantasiateemoja toistetaan ryhmän sisällä eri tilanteissa. Toisena todisteena ovat moniselitteiset symboliset vihjeet yhteisestä symbolisesta perustasta. Tällaisia symbolisia vihjeitä ovat esimerkiksi sisäpiiriin vitsit, koodisanat, fraasit, iskulauseet tai nonverbaaliset merkit ja eleet. Nämä symboliset vihjeet laukaisevat ryhmän yhteisen tulkinnan, kun niitä käytetään ryhmän sisällä. Kolmantena todisteena fantasioiden jakamisesta toimii viestinnästä löydetty fantasiatyyppejä. (Bormann 1985, 131–132; Bormann 1996, 96.) Fantasian ja retorisen vision jakamisesta suuren yleisön keskuudessa kielivät myös yleisön jäsenten nonverbaalinen osallistuminen, kuten ilmeet, asento, uppoutuneesta huomiosta kertovat nonverbaaliset viestit, nauru, aplodit ja erilaiset lyhyet huudahdukset (Bormann et al. 1994, 280).

Fantasiateemoja voidaan tutkia erilaisista aineistoista, kuten tutkimalla kirjoitettua ja tallennettua viestintää tai yksilö- ja kohderyhmähaastatteluja (Bormann 1985, 131). Yksi tapa etsiä fantasiateemoja on poimia tekstissä olevat tilanteeseen, henkilöihin ja toimintaan eli yleiseen juonenkulkuun viittaavat ilmaukset ja merkitä ne mahdollisik-

si fantasiaateemoiksi. Jos sopiva kategoria on epäselvä (esimerkiksi englannin kielen sana *oppression* voi olla sekä tilanteen että toiminnan ilmaus), merkitään kyseinen sana molempiin kategorioihin. Näistä kolmesta fantasiaateeman tyypistä etsitään sitten analyysin viimeisessä vaiheessa ne, jotka esiintyvät useasti ja ne, jotka esiintyvät vain kerran tai pari. Niistä, jotka esiintyvät usein, tulee pääteemoja ja siten analyysin subjekteja ja niistä, jotka esiintyvät vain harvoin, tulee sivuteemoja eikä niitä koeta tärkeiksi retorisen vision osiksi. Pääteemat muodostetaan yhdistämällä tilanteen, henkilöiden ja toimintojen eniten esiintyvät tyypit toisiinsa, minkä jälkeen niistä voidaan muotoilla retorisen vision pääpiirteet. Retorisia visioita voi löytyä useita. Usein retorisen vision ja sen esittämän symbolisen todellisuuden myös legitimoijokin tekijä, jota kutsutaan vahvistavaksi tekijäksi. Vahvistava tekijä on lähde, joka oikeuttaa retorisen vision hyväksymisen tai kieltämisen. Joissakin tapauksissa se on joku korkeampi voima, kuten jumala, oikeus tai demokratia. Esimerkiksi kristinuskon retori- nen visio sai oikeutuksen Kristuksen kuolemasta ja ylösnousemuksesta. Joissakin tapauksissa moralistinen viitekehys toimii vahvistavana tekijänä, kuten Yhdysvaltojen perustuslain Bill of Rights amerikkalaisessa visiossa yksilön vapaudesta ja luovuttamattomista oikeuksista. (Cragan & Shields 1995, 40–41; Bormann 1972, 401; Foss 1996, 128–129.) Tällaista mahdollisten fantasiaateemojen jaottelua tilannetta, henkilöitä ja toimintaa koskeviin on käyttänyt esimerkiksi Bishop (2003) omassa tutkimuksessaan, joka pyrkii valottamaan useimpien amerikkalaisten journalistien jakamaa retorista visiota amerikkalaisesta mediapersoonasta Fred Rogersista tutkimalla Rogersia käsitteleviä journalistisia juttuja.

Hart (1997, 254) suosittelee aloittelevalle kriitikolle, että aineistolle esitetään kahdeksan pääkysymystä. Puhujan tarinankulusta tulee Hartin mukaan etsiä vastauksia seuraaviin kysymyksiin. Millaisia tarinan henkilöt ovat? Mitkä ovat ryhmän toiminnan mahdollisuudet? Mistä henkilöt ovat eniten riippuvaisia eli mitkä ovat fantasiaateemaa ja retorista visiota vahvistavia ja oikeuttavia tekijöitä? Mikä on ihmiskunnan perimmäinen tarkoitus maailmassa? Minkä mittareiden pohjalta oikeaa ja väärää mitataan? Minkä mittareiden pohjalta onnistumista mitataan? Millainen tieto on luotettavinta? Miksi tapahtuu se, mitä tapahtuu? Näihin kysymyksiin vastaamalla saadaan selville tärkeimmät fantasiaateemat, joista voidaan koota ryhmän retorinen visio. Kuitenkin keskittyminen tilanteeseen, henkilöihin ja toimintaan liittyviin fantasioihin on monissa tapauksissa riittävää, sillä ne ovat tarinoiden keskeisimpiä elementtejä.

Fantasiateeman lisäksi fantasiateema-analyysin analyysiyksikkö on retorinen visio, joka on useiden ryhmässä jaettujen fantasioiden yhdistelmä. Se sisältää tilanteeseen, henkilöihin ja toimintaan liittyvät fantasiateemat, jotka yhdessä muodostavat uskottavan tulkinnan todellisuudesta. Ihmiset, jotka ovat osallisina retorisessa visiossa, muodostavat retorisen yhteisön, jolloin he jakavat yhteisen symbolisen pohjan ja vastaavat viesteihin retoriseen visioon sopivin tavoin. Retorisen yhteisön toiminnan motiivit pohjautuvat yhteisön retoriseen visioon. Esimerkiksi marttyyrien ja terroristien toiminta voi näyttää ulkopuolisesta käsittämättömältä, mutta kun ymmärtää toiminnan taustalla olevan retorisen vision, voi ymmärtää myös toiminnan motiivit. Fantasiateema-analyysin avulla symbolista toimintaa tutkivan on käytettävä analyysin yksikkönä fantasiateemaa, joka on siis sana, fraasi tai toteama, joka tulkitsee maailmaa tietyllä tapaa, ja/tai retorista visiota, joka on fantasiateemojen yhdistelmä, joka luo koherentin maailmankuvan. (Foss 1996, 125–127.)

Symbolisen yhdentymisen teoriaa ja fantasiateema-analyysiä menetelmänä on kritisoitukin. Teorian pääkriitikon Mohrmannin (1982, 117, 121) mukaan Bormann on teoriassaan tulkinnut väärin ja epäjohdonmukaisesti teoriansa taustalla olevaa Balesin ajattelua. Mohrmannin mukaan Balesin teoria on erittäin sidottu pienryhmiin. Näissä pienryhmissä fantasiaketjut ovat aina ainutlaatuisia, niissä interpersonaalisesti tuotettuja ja toimivat vain tuon kyseisen ryhmän sisällä, eivät enää sen ulkopuolella. Bormann on kuitenkin laajentanut fantasioiden syntypaikaksi melkein minkä tahansa viestintäkontekstin pienryhmistä joukkoviestinnän raportteihin sekä olettanut, että fantasiat voivat ketjuuntua näiden kontekstien ylikin, muodostaa sosiaalista todellisuutta ja saada ihmisiä toimimaan. Tämän Mohrmann (1982, 117, 121) näkee Balesin teorian väärin tulkitsemisena, samoin kuin Balesin käyttämän fantasia-sanan tulkinnan. Mohrmann (1982, 132) myös syyttää fantasiateema-analyysiä pelkästään teoreettiseksi, sillä menetelmänä se ei anna selviä vastauksia eikä siltä löydy ilmiöitä selittävää voimaa eikä sen avulla voida myöskään tehdä tarkkoja ennustuksia. Menetelmänä fantasiateema-analyysiä on myös kritisoitu siitä, ettei se erittele, kuinka fantasiat lopulta ketjuuntuvat, eikä se pysty ennustamaan fantasioiden ketjuuntumisen vaikutuksia (Poole 1999, 47). Bormann (1982b, 303) on vastannut Mohrmannin kritiikkiin Balesin väärintulkkitsemisesta toteamalla, etteivät symbolisen yhdentymisen teoria ja fantasiateema-analyysi ole ottaneet Balesin ajattelusta muuta kuin ryhmä-

fantasioiden jakamisen prosessin, joka on täysin yleinen prosessi myös Balesin ajattelussa. Prosessi on siirretty tulkinnalliseksi avuksi muihinkin konteksteihin, mikä ei sinänsä ole Balesin ajattelun vastaista. Lisäksi Mohrmannin kritiikin aikaan 1980-luvun alussa teoria oli vasta muodostumassa erilaisia fantasiateema-analyysia menetelmänään käyttäneiden tapaustutkimusten pohjalta, eikä se näin ollen ollut vielä lopullisessa muodossaan.

3.2.3 Symbolisen yhdentymisen teorian ja fantasiateema-analyysin aiempia käyttökohteita

Symbolisen yhdentymisen teoriaa ja fantasiateema-analyysia on käytetty monissa viestinnän eri osa-alueille sijoittuvissa tutkimuksissa. Cragan ja Shields (1995, 182) laskevat sitä käytetyn yli 50 julkaistussa viestinnän ilmiötä käsittelevässä tutkimuksessa vuosina 1972–1992. Poliittisen viestinnän tutkimuksessa teoriaa ja sen tarjoamaa menetelmää on käytetty muun muassa analysoimalla kriittisten tapahtumien uutisoinnin kattavuutta. Tällöin on selvitetty sitä, kuinka uutiset välittävät retorisia visioita ja symbolisia todellisuuksia yleisöilleen. Jotkut ovat myös vertailleet uutisointia ja presidenttien puheita samasta tapahtumasta ja selvittäneet, miten niiden esittämät fantasiat korreloivat toisiaan. (ks. esim. Bormann 1982a, Kruse 2001, Nimmo & Combs 1983.) Poliittisen viestinnän tutkimuksessa käytettynä symbolisen yhdentymisen teoria antaa muun muassa viitteitä siitä, että vaalikampanjoissa käytetyt ja mediassa ketjuuntuvat fantasiat vaikuttavat äänestäjien symboliseen todellisuuteen ja äänestyskäyttäytymiseen. Tutkimukset toimivat myös todisteina siitä, että mediassa ja yleisön mielissä esiintyvät yhteiset fantasiateemat ovat hyödyllisiä valmisteltaessa poliittisia puheita. (Cragan & Shields 1995, 183.)

Bormann (1973) on soveltanut fantasiateema-analyysia Yhdysvaltain vuoden 1972 presidentinvaalikampanjan tutkimiseen. Hän on tarkastellut vaalikampanjassa käytettyjä fantasiateemoja sekä niitä fantasiateemoja, joita joukkoviestimet välittävät erityisesti esittämiensä henkilöiden kautta. Bormann (1973) onkin todennut, että sähköisillä joukkoviestimillä on erittäin merkittävä rooli fantasioiden ketjuuntumisessa ja retorisen vision muodostumisessa suuren yleisön keskuudessa jopa niin, että kampanja saattaa radikaalisti muuttua.

Bormann, Koester ja Bennett (1978) ovat käyttäneet fantasiateema-analyysia poliittisen vaikuttamisen ja uutispeiton tutkimiseen Yhdysvaltojen vuoden 1976 presidentinvaalikampanjassa. Menetelmän avulla he ovat selvittäneet kampanjassa käytettyjä avaindraamoja, luokitelleet ne ja tutkineet, kuinka näitä draamoja esitetään poliittisissa sarjakuvissa. Tämän jälkeen he ovat vielä testanneet yleisön tulkintoja sarjakuvan muodossa olevista mediadraamoista empiiristä kyselytutkimusta käyttäen. He ovat lähteneet siitä oletuksesta, että äänestäjät vastaavat mediakampanjoissa ja uutisraporteissa oleviin fantasiateemoihin samoin kuin pienryhmien jäsenet vastaavat dramatisoiiviin viesteihin (emt., 317). Täten he ovat tutkimuksessaan keskittyneet siihen, toimiiko poliittinen sarjakuva massoihin vaikuttamaan pyrkivässä poliittisessa vaikuttamisessa samoin kuin sisäpiirin vitsi pienryhmässä eli huomattavissa olevan jaetun fantasian indikaattorina. Samalla he ovat pyrkineet saamaan selville, onko fantasiateema-analyysin ja yleisön reagoinnin välillä yhteyttä. Molempiin kysymyksiin he saivat aineistostaan myönteisen vastauksen. Bormann, Koester ja Bennett (1978, 319) olettavat, että kampanjoijat luovat retorisen vision kampanjalle useissa pienryhmäkeskusteluissa, joissa jaetaan fantasioita. Nämä fantasiat puolestaan sisällytetään kampanjan viesteihin. Media välittää nämä viesteihin sisällytetyt fantasiat yleisöille, jotka jakavat ne lukiessaan, kuullessaan tai katsoessaan kyseisiä viestejä. Yleisössä olevat yksilöt puolestaan kertovat fantasiaa edelleen omissa pienryhmissään. Jos nämä pienryhmät osallistuvat edelleen dramatisointiin, he jakavat toisen käden mediafantasioita, joista muodostuu useita yleisön kampanjaa koskevia retorisia visioita.

McKerrow (1977) on tarkastellut Yhdysvaltojen presidentti Trumanin retoriikkaa Korean sodan ajalta keskittyen siinä ilmeneviin retorisiin visioihin ja sodan oikeuttamiseen näiden visioiden avulla. Yhdenmukaisesti muiden tutkimusten kanssa, joissa keskitytään presidenttien sotatoimia oikeuttaviin tekoihin [esim. Ivie (1974)], toteaa McKerrow (1977, 2, 4–6, 11–12) presidentti Trumanin käyttäneen julkilausumisissaan sotatoimien oikeutuksessa ensinnäkin jo aiemmin olemassa ollutta retorista visiota, jonka teemoina olivat valtion toimien moraalisuus ja täydellisen voiton välttämättömyys pahan eli kommunismin voimia vastaan. Toiseksi presidentti Truman käytti oikeutuksena uutta retorista visiota alueellisesti Korean niemimaalle rajoitusta sodasta, jonka tavoitteena oli sekä omien kansalaisten että vihollisen rauhoittaminen korostamalla, että Yhdysvaltojen ainoa tavoite oli täydellinen voitto Koreassa eikä

kolmas maailmansota. Nämä visiot olivat suurelta osin vastakkaisia toisilleen. Koska vastakkaisia retorisia visioita eli sosiaalisia todellisuuksia ei voida pitää yhtä aikaa yllä koko kansan joukossa, epäonnistui presidentti Trumanin Korean sotaa koskeva retoriikka.

Diane Brown Sheridan (1996) puolestaan on käsitellyt fantasiateema-analyysin kautta 1970-luvulla Yhdysvalloissa ilmennyttä naisten Pentagon-liikettä, joka vastusti maan silloista ydinasepolitiikkaa. Tavoitteena Sheridanilla oli selvittää, mitkä kielellisiin tuotteisiin liitetyt retoriset piirteet Unity Statementiksi nimetyssä liikkeen julkilausumassa saivat aikaan monimuotoisten yleisöjen yhdistymisen ja tuottivat heille yhteisen retorisen vision. Sheridanin tutkimuksessa kyseisessä julkilausumassa todettiin olevan kaksi toisilleen vastakkaista retorista visiota, joiden vastakkain asettelun Sheridan näkee olevan julkilausumassa sen tekijän, joka aiheuttaa monimuotoisten yleisöjen retorisen yhdistymisen. Toisessa liikkeen tarkoitusperiä tukevassa visiossa on käytetty yhtenäisyyden luomiseksi kohdeyleisöjen oletettuja samankaltaisia kokemuksia, yhteneväisiä arvoja, yhteiseksi koettua vihollista eli kilpailevan vision henkilöitä ja yhteiseksi koettavaa omakuvaa eli oman vision henkilöiden piirteitä, joihin on helppo samastua. Sheridanin mukaan nämä neljä retoriseen visioon liitettyä piirrettä eli yhteiset kokemukset, arvojen korostaminen toimenpiteiden sijaan, yhteinen vihollinen ja oman vision henkilöiden tasapainoinen kuva mitä todennäköisimmin ovat yleisiä piirteitä retoriseen yhdistymiseen pyrkivissä julkilausumissa. (Sheridan 1996, 155–156.)

Hensley (1975) taas on tulkinnut amerikkalaisen 1800-luvulla toimineen evankelisen liikkeen, Kristuksen opetuslasten, retorista visiota fantasiateemoissa esiintyvien toimintojen, tilanteiden ja henkilöiden kautta pyrkien valaisemaan liikkeen retorisen vision ja vaikuttamisen yhteyttä. Aineistona hänellä on ollut liikkeen saarnaajien puheita. Hensley (1975, 264) toteaa liikkeen olleen uskonnollinen ilmentymä kulttuurisesta 1800-luvun amerikkalaisesta unelmasta. Hensley (1975, 263) toteaa, että kyseisessä retorisessa visiossa käytetyt fantasiat hyvän ja pahan taisteluista olivat hyvin vakuuttavia. Lisäksi retorisen vision onnistumisen kannalta oli merkittävää, että jo aikaisemmin tunnettuja draamoja tuotiin esille korostamalla niiden yhtä osaa ainutlaatuisesti, kiinnostavasti ja huomiota herättävästi sekä antamalla yleisöille vaikutelma siitä, että he voisivat vaikuttaa maailman kohtaloon (Hensley 1975, 264).

Craig Allen Smith (1987a) on tarkastellut presidentti Carterin ja niin kutsutun Uuden Oikeiston erilaisia retorisia visioita Panaman kanavan sopimuksista 1970-luvun lopussa. Smith (1987a) on vertaillut presidentti Carterin puheissa ja Uuden Oikeiston kongressiedustaja Cranen asiaa käsittelevässä kirjassa ilmenneitä fantasiateemoja. Asiaa käsitteleviä fantasiateemoja on todettu olevan kolmenlaisia: fantasiateemoja menneisyyteen liittyvästä Amerikan oikeudesta hallita kanavaa, nykyisyyteen liittyviä teemoja Panaman senhetkisestä tilanteesta ja pan-amerikkalaisista suhteista sekä tulevaisuuteen liittyviä teemojen esittämiä näkemyksistä siitä, millainen maailmanvalta Yhdysvallat toivoo olevansa. Smith on todennut näiden kahden tahon retoristen visioiden olleen keskenään päinvastaiset.

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

4.1 Tutkimuskohde ja tutkimuskysymykset

Tutkielman tavoitteena on selvittää, minkälaisia kertomuksia Yhdysvaltojen presidenttiretoriikassa käytettiin 11.9.2001 tapahtuneiden terroristi-iskujen jälkeen houkuttelemaan kulloisiakin puheiden yleisöjä yhdistymään presidentti George W. Bushin edustaman kannan taakse ja tuntemaan yhteisöllisyyden tunnetta. Tavoitteena ei siten ole selvittää, miten yleisö varsinaisesti yhteisöllisyyttä tuntee, vaan sen sijaan niitä presidentti George W. Bushin julkilausumia, joiden kautta yhteisöllisyyttä pyrittiin luomaan ja samalla edesauttamaan terroristi-iskuja seuranneen terrorisminvastaisen sodan oikeutusta. Avainsanana on siten vaikuttamisp yrkimys, ei niinkään vaikuttamisen lopputulos.

Tutkielma pohjautuu narratiivisen paradigman lähtökohtaan siitä, että ihminen pohjimmiltaan tarinankertojana välittää symboleja aina tarinoiden muodossa. Näihin tarinoihin osallistumisen kautta voidaan saada aikaan yhteisöjä. Samalla tarinat antavat hienovaraisesti perusteluja ja oikeutuksia valituille toimille ja päätöksille. Täten tarinat nähdään yhtenä retorisen vaikuttamisen muotona. (ks. s. 32–35.) Yhteisten kertomusten selvittämiseen on teoreettisen viitekehyksen pohjalta valittu symbolisen yhdentymisen teoria ja sen tarjoama fantasiateema-analyysi. Näin ollen teksteistä et-

sittävät analyysiyksiköt ovat fantasiateemoja, jotka ovat erilaisten dramatisoivien viestien sisältöjä. Symbolisen yhdentymisen teoria on valittu pääteoriaksi, koska se perustuu myös narratiivisen paradigman lähtökohtiin ihmisestä tarinankertojana ja tarinasta toimien ja päätösten perusteluina ja oikeutuksina. Fantasiat ja retoriset visiot toimivat narratiivien tavoin yhteisöllisyyden tunteen ja yhteisten tulkintojen luomisessa ja säilyttämisessä. Täten ne ovat itsessään eräänlaisia kertomuksia. Lisäksi operationaalisella tasolla symbolisen yhdentymisen teoria on narratiivista menetelmää helppokäyttöisempi edellä mainitun antaessa selkeät analyysiyksiköt fantasiateeman ja retorisen vision.

Tulkinnan apuna käytetään Kenneth Burken identifikaatiokäsitettä. Sen kautta voidaan vahvistaa, että retoriikkaa on käytetty juuri yhteisöllisyyden luomiseen, sillä keskittyessään identifikaatioon retoriikka parhaiten toimii yhteisöllisyyden rakentamisen keinona (ks. s. 18). Pyrkimyksenä on selvittää, mitkä Burken mainitsemista identifikaation luomisen keinoista (ks. s. 20–23) esiintyvät tutkittavissa puheissa ilmenevissä fantasioissa. Tavoitteena on katsoa identifikaation luomista Burken näkemysten mukaisesti kokonaisuutena tarkastellen sitä, mitkä keinoista toistuvat eniten sen sijaan, että eriteltäisiin niitä kohta kohdalta. Kaiken kaikkiaan tutkielman näkökulma pyrkii siis olemaan narratiivis-kriittinen.

Tutkimuksen kohteeksi on valittu juuri presidentti George W. Bushin puheiden retoriikka, sillä terrorisminvastaisen sodan käsitteen loi Yhdysvallat, joka myös suurimmalta osin vastasi sotilaallisista toimista. Lisäksi valtion ulkopoliittisten johtajien puheilla on yleisesti todettu olevan keskeisen roolin kriisitilanteiden määrittelemisessä ja valittujen toimien oikeuttamisessa (Kiewe 1994, xxvi; Kuusisto 1998, 10–11, 16), jolloin juuri presidentin retoriikan tutkiminen on tarkoituksenmukaista etenkin Yhdysvaltojen ollessa kyseessä, sillä Yhdysvaltojen presidentillä on suhteellisesti enemmän valtaa ja näkyvyyttä kuin monien muiden maiden presidenteillä. Lisäksi presidentin puheita tulkitaan instituution puheina, ei presidentin henkilökohtaisina julkilausumina.

Tutkimuskysymykseksi on siten muotoutunut seuraava:

1. Millaisia yhteisiä kertomuksia Yhdysvaltojen presidentti George W. Bushin terrorisminvastaista sotaa käsittelevässä retoriikassa käytetään yhteisöllisyyden luomiseksi?

Operationaalisella tasolla kysymyksiä ovat seuraavat:

- a. Minkälaisia fantasiateemoja presidentti George W. Bush käytti puheissaan?

Burken identifikaatio-käsitteeseen yhteisöllisyyden osana pohjautuu toinen operationaalinen kysymys, jonka avulla löydettyistä fantasioista pyritään määrittelemään ja luokittelemaan niissä käytetyt identifikaation luomisen keinot:

- b. Millaisia identifikaation luomisen keinoja presidentti George W. Bushin puheissa olevissa fantasioissa esiintyy?

Analyysin pohjalta tarkastellaan vielä sitä, millaisia yhteisiä terrorisminvastaisen sodan retorisia visioita muodostuu presidentti Bushin käyttämistä fantasioista sekä sitä, millaisia yhteneväisyyksiä ja eroja on eri kohderyhmille suunnatuissa fantasiateemoissa, identifikaation luomisen keinoissa ja retorisissa visioissa.

4.2 Tutkimusaineisto

Tutkimusaineisto koostuu presidentti George W. Bushin puheista, jotka käsittelevät terrorisminvastaista sotaa. Ajallisesti puheet sijoittuvat Yhdysvaltoihin kohdistuneista terrori-iskuista 11.9.2001 sotatoimien aloittamiseen Afganistanissa lokakuun 2001 loppupuolella. Viimeiset tarkasteltavat puheet on pidetty 20.10.2001. Ilmahyökkäykset Yhdysvallat aloitti Ison-Britannian tuella 7.10.2001 ja laajamittaisemman maa-hyökkäyksen 19.10.2001. Kyseisenä aikana sodan ja siihen käytettävien resurssien tarpeellisuuden perusteleminen oletettavasti oli suurimmillaan. Kriiseille on määritelty mediassa neljä eri vaihetta: kriisiä ennakoiva vaihe, kriisin akuutti vaihe, kriisin aleneva vaihe ja kriisin jälkeinen vaihe (Nacos 1990, 9). Näistä vaihteista käsiteltävät

puheet osuvat kriisiin akuuttiin vaiheeseen, jolloin kriisi on pahimmillaan. On todettu, että kriisiin akuutissa vaiheessa media yleisimmin tukee presidentin tulkintaa tilanteesta ja hänen vaatimiaan toimia sekä tukahduttaa vastakkaisia mielipiteitä (Nacos 1990, 183). Koska media myös osaltaan suuntaa toimintaamme tässä maailmassa pelkän maailman kuvaamisen lisäksi (Kallio 2002, 27), on tärkeää, että terrorisminvastaisen sodan oikeuttamista ja siihen käytettyjä keinoja tutkitaan mahdollisimman alkuperäisistä julkilausumista eikä ainoastaan median jo kertaalleen tulkittamista teksteistä. Sen vuoksi alkuperäiset puheet ovat tarkastelun alla. Puheet on hankittu Valkoisen talon Internet-sivuilta (www.whitehouse.gov), missä kaikista tarkastelun alla olevista puheista on saatavilla myös ääni- ja/tai videotallenne. Puheet ovat siten mitä luultavimmin alkuperäisessä esitysmuodossaan, vaikka onkin mahdollista, että puheita on jälkikäteen editoitu. Kuitenkin sitä pidetään hyvin epätodennäköisenä ja täten tutkimuksessa luotetaan puheiden autenttisuuteen.

Puheita on yhteensä 18 kappaletta aikaväliltä 11.9. – 20.10.2001. Kaikista Valkoisen talon Internet-sivuilla julkaistuista presidentti George W. Bushin tuona aikana pitämistä, terrorisminvastaista sotaa käsittelevistä puheista on karsittu pois ne, jotka on suunnattu lähinnä omalle hallinnolle ja puolustusministeriön alaisille yksiköille, kuten FBI:lle, CIA:lle tai Pentagonin työntekijöille. Heidän kohdallaan sotatoimien oikeuttamisen tarve ei liene ollut niin suurta kuin suuren yleisön keskuudessa. Lisäksi tutkimuksessa keskitytään pelkästään virallisiin ja ennalta suunniteltuihin puheisiin, ja siten aineistosta on jätetty pois spontaanit tiedotusvälineille annetut julkilausumat ja pääsääntöisesti myös terrorisminvastaista sotaa käsittelevät tiedotustilaisuudet. Kuitenkin aineistossa on kaksi tärkeäksi koettua tiedotustilaisuutta, joista tarkastelun alla on kuitenkin ainoastaan tilaisuuden alussa pidetty presidentin virallisen puheen osuus, eivät vastaukset tiedotusvälineiden edustajien esittämiin kysymyksiin.

Puheita tarkastellaan niiden ensisijaisen kohdeyleisön mukaan siten, että toiset on kohdistettu pääsääntöisesti omalle kansakunnalle, Yhdysvaltojen kansalaisille, ja toiset puolestaan kansainvälisille yhteisöille, globaalille maailmalle. Kuitenkin useat puheet on suunnattu samanaikaisesti molemmille pääkohderyhmille, joten puheita ei voida tarkastella pelkästään kokonaisuuksina vaan niitä täytyy myös jaotella osiin kohdeyleisöjen mukaan. Yhdysvaltojen kansalaisille pääsääntöisesti kohdennettuja puheita aineistossa ovat lähinnä viikoittaiset radiopuheet kansakunnalle, joita aineis-

tossa on viisi kappaletta sekä erilaisille kansakunnan osille pidetyt puheet, joissa yleisöinä ovat esimerkiksi lentoyhtiöiden työntekijät, erilaisten kansallisten kansalaisjärjestöjen jäsenet ja muistojumalanpalveluksen osanottajat. Viimeksi mainittuja puheita aineistossa on kuusi kappaletta. Lisäksi aineistossa on kolme virallista televisioitua puhetta, joissa pääsääntöisenä kohdeyleisönä on Yhdysvaltojen kansakunta ja yhdessä kansakunnan lisäksi kongressin yleisistunnon osanottajat, mutta erityisesti näissä puheissa on myös kansainväliselle yhteisölle suunnattuja osia. Pääsääntöisesti kansainväliselle yhteisölle kohdistettuja puheita aineistossa on kaksi kappaletta: toinen Naton pääsihteerin Robertsonin kanssa yhteisessä tiedotustilaisuudessa pidetty puhe ja toinen Shanghaissa APEC-maiden johtajien kokouksessa pidetty puhe. Loput kaksi puhetta ovat virallisten tiedotustilaisuuksien alussa pidettyjä puheita. Puheiden kesto vaihtelee muutamasta minuutista 41 minuuttiin.

4.3 Tutkimusmenetelmä ja tutkimuksen toteutus

Symbolisen yhdentymisen teoria ja narratiivinen paradigma eivät vaadi mitään tiettyjä aineiston keräämis-, laskemis- tai analysointitapoja, vaan tärkeintä on, että valitun menetelmän avulla löydetään tutkimusaineistosta fantasiatemoja ja tarinoita. Täten tärkeintä ei ole itse menetelmä, vaan sen käyttökelpoisuus etsittäessä vastausta tutkimuskysymyksiin. (Cragan & Shields 1995, 138.) Symbolisen yhdentymisen teoriaan liittyvä analyysimenetelmä on fantasiatema-analyysi, jota käytetään tämän tutkielman analyysimenetelmänä. Näin ollen teksteistä etsittävät analyysin yksiköt ovat fantasiatemoja. Muodollisesti ne voidaan havaita teksteistä erilaisina dramatisoivina viesteinä. Dramatisoiva viesti voidaan tunnistaa tekstistä viestinä, joka sisältää mielikuvituksellisesti käytettyä kieltä. Tällaisia dramatisoivia viestejä ovat tekstissä esimerkiksi sanaleikki, kaksimerkityksinen sana, kielikuva (joita ovat esimerkiksi metafora, vertaus ja personifikaatio), analogia ja jokin narratiivi, kuten anekdootti, allegoria, faabeli, kertomus, vitsi tai myytti. Pro gradu –tutkielman rajoissa on kuitenkin mahdotonta tutkia esimerkiksi yleisön jäsenten haastattelujen kautta, kuinka presidentti George W. Bushin yleisöt loppujen lopuksi yhteisöllisyyttä tunsivat. Sen vuoksi pidetään Bormannin (1985; 1996) ja Bormannin, Craganin ja Shieldsin (1994) mukaisesti todisteena tiettyjen dramatisointien ja fantasioiden toimimisesta yhteisöllisyyden luomisessa ensinnäkin sitä, että presidentin puheissa toistuvat säännöllisesti samankaltaiset dramatisoivat viestit ja siten myös fantasiatemat. Toiseksi todisteena

pidetään sitä, että erilaisia symbolisia vihjeitä, kuten sisäpiirin vitsejä, koodisanoja, fraaseja ja iskulauseita esiintyy puheissa ja kolmanneksi sitä, että yleisö ilmaisee tukeaan nonverbaalisella osallistumisella, jota aineistosta tulee ilmi, kuten spontaaneilla suosionosoituksilla ja huudahduksilla. Koko tutkimusprosessin aikana eri kohdeyleisöille suunnatut puheet tai puheiden osat pyritään pitämään kokonaisuuksina toisistaan erillään. Tapaustutkimuksen ollessa tutkielmassa tutkimusmuotona on tärkeää, että tutkielmassa tuodaan näkyviin tutkimusprosessi eli se, kuinka johtopäätöksiin on päädytty (Saarela-Kinnunen & Eskola 2001, 160). Sen vuoksi aineiston tulkinnasta pyritään erittelemään ja antamaan esimerkkejä lyhyin katkelmin, joihin on tehty omia merkintöjä.

Sisällöllisesti fantasiateemat jaetaan tutkimuksessa henkilö-, tilanne- ja toimintateemoihin, joista valitaan tarkemman analyysin kohteeksi eniten toistuvat teemat. Jotta fantasiateema nähdään merkittäväksi, on sen esiinnyttävä joko kerran useammassa kuin kahdessa puheessa tai yhdessä puheessa useammin kuin kaksi kertaa. Fantasiateeman esiintymisen lukumäärän täytyy siis koko aineistossa olla enemmän kuin kaksi kertaa. Henkilöteemojen etsimistä puoltaa erityisesti se, että ryhmän identiteetin muodostamisessa on tärkeää ryhmän rajojen määrittely. Toimiva keino ryhmän rajojen määrittelyyn on ulkopuolisten symboloimiseen käytetyt tyypilliset henkilöt. Fantasiat, jotka selvästi jakavat sympaattiset ja hyvät ihmiset (meidät) ja epäsympaattiset ja pahat ihmiset (heidät) auttavat ryhmän tietoisuutta itsestään ja ovat tärkeitä yhteisöllisyyden tunteen syntymiselle. (Bormann 1996, 105.) Ryhmän sankarit ovat symbolisesti kaikkea sitä, mitä ryhmä näkee arvokkaaksi, kun taas viholliset antavat ryhmän jäsenille mahdollisuuden määrittellä sen, mitä he arvostavat henkilöidessään sitä, mitä he eivät arvosta (Schrag et al. 1984, 48). Koska yhteisöllisyyden tuntemisessa tärkeää on ryhmän ulkopuolisten määrittely (ks. luku 2.3.1), puheista on pyritty löytämään dramatisoivia viestejä eli kielikuvia, kaksimerkityksisiä sanoja, sanaleikkejä, metaforia, vertauksia, analogioita, narratiiveja ja muita vastaavia, joilla kuvataan meitä ja muita eli omaa ryhmää ja vihollista. Kansallisissa puheissa oma ryhmä on luonnollisesti Yhdysvaltain kansakunta ja kansainvälisissä puheissa taas kansainvälinen terrorisminvastainen yhteisö. Tilanneteemoista pyritään määrittämään, miten 11.9.2001 jälkeistä tilannetta pyrittiin valtiollisten johtajien taholta nimeämään ja määrittelemään. Toimintateemojen kautta puolestaan selvitetään retoriikan vision yleistä juonenkulkua. Lisäksi tässä vaiheessa tarkastellaan, millaisia sym-

bolisia vihjeitä eri kohdeyleisöille suunnatut puheet sisältävät sekä sitä, millaista nonverbaalista tukea yleisö mahdollisesti tietyille fantasiateemoille antaa.

Fantasiateemojen, symbolisten vihjeiden ja yleisön antaman nonverbaalisen tuen tarkastelun jälkeen kaikista kolmesta fantasiateematyypistä pyritään löytämään niissä käytetyt burkelaiset identifikaation luomisen keinot. Identifikaation luomisen keinoja ovat 1) kielen, asenteiden, hierarkioiden tms. samastaminen yleisön kielen, asenteiden, hierarkioiden tms. kanssa, 2) muodolliset mallit, kuten vastakkainasettelu ja kohokohdan esiintuominen toiston kautta, 3) otsikointi eli sellaisten ajatusten, käsitysmallien ja mielikuvien käyttö, joiden avulla pyritään määrittelemään ihminen tai asia nimeämällä se jonkin toisen asian kautta tai yhdistämällä se jonkin toisen asian kanssa, 4) moniselitteiset symbolit, 5) mystifikaatio eli tilannekohtaisen motiivin peittäminen universaalilla ja yleisellä motiivilla ja 6) syntipukin käyttäminen. Identifikaation luomisen keinoja käsitellään kohdeyleisön mukaan kokonaisuuksina. Täten ei ole merkittävää, millaisia identifikaation luomisen keinoja esiintyy juuri henkilöteemoissa, tilaneteemoissa tai toimintateemoissa. Erittelyn alla on ainoastaan se, millaisia identifikaation luomisen keinoja käytetään eri kohdeyleisöille eli Yhdysvaltojen kansakunnalle ja kansainväliselle yhteisölle suunnatuissa fantasioissa. Identifikaation luomisen keinojen esiintyminen fantasioissa osaltaan vahvistaa sitä, että fantasiateemoja on käytetty retoriikassa yhteisöllisyyden luomiseen. Tämän vaiheen jälkeen pyritään pääpiirteissään määrittelemään eri kohdeyleisöiden retoriset visiot. Tutkimusprosessin lopuksi pyritään vielä vertaamaan, millaisia yhteneväisyyksiä ja eroja eri kohderyhmille suunnattujen puheiden fantasiateemoissa, identifikaatioehdotuksissa ja retorisisissa visioissa ja siten myös sodan perusteluissa ja oikeuttamisen keinoissa mahdollisesti on.

5 TULOKSET

5.1 Puheiden fantasiateemat

5.1.1 Henkilöteemat presidentti Bushin puheissa

Muodollisesti fantasiat ilmenevät presidentti Bushin puheissa kaikentyypisinä dramatisoivina viesteinä. Määrällisesti eniten on kielikuvia ja niiden alaluokkia metaforia ja vertauksia. Myös pieniä, erityyppisiä narratiiveja on runsaasti, samoin kuin analogioita. Lisäksi ilmenee joitakin sanaleikkejä ja monimerkityksisiä ilmauksia. Tämä pätee molemmille pääkohdeyleisöille suunnatuissa henkilö-, tilanne- ja toimintateemoissa. Koska dramatisoiva viesti on kuitenkin vain viestin muoto, ei niitä sen tarkemmin käsitellä tuloksissa. Tärkeintä on fantasiateema, joka on dramatisoivan viestin sisältö.

Kansakunnalle suunnatut henkilöteemat

Draaman henkilöitä kuvaavat fantasiateemat käsittelevät yleisesti henkilöiden ominaisuuksia, luonteenpiirteitä ja motiiveja. Presidentti George W. Bushin omalle kansakunnalle suunnatuissa puheissa ja puheiden osissa henkilöitä käsitellään niiden kaikkien kautta. Keskeisimmät henkilöt omalle kansakunnalle suunnatuissa puheissa ovat ensinnäkin Yhdysvaltojen kansakunta kokonaisuutena ja toiseksi kansakunnan sankarit eli sankarillisia tekoja tehneet yksittäiset kansalaiset tai pienryhmät. Kolmantena henkilöryhmänä ovat kansakunnan viholliset, joita ovat terroristit ja heitä suojelevat hallitukset. Lisäksi henkilönä sivuosassa on kansainvälinen koalitio.

Kansallisen hengen ja luonteen teema

Omalle kansakunnalle suunnatuissa puheissa ja puheiden osissa omaa kansakuntaa kokonaisuutena kuvataan erityisesti fantasiateemalla kansallisesta hengestä ja kansallisesta luonteesta, jotka ovat käsitteinä melko abstrakteja. Teemassa sekä kansallinen henki että luonne esitetään pysyvinä amerikkalaisina ominaisuuksina, eikä mikään voima maailmassa voi niitä myöskään lannistaa. Kansallisen hengen ja luonteen äärimmäinen vahvuus tuli esiin syyskuun 11. päivän iskuissa ja niiden jälkeen. Kansakuntaan osuneet iskut jopa pikemminkin vahvistivat kansan henkeä ja luonnetta kuin

horjuttivat niitä. Kansallisen hengen ja luonteen fantasiateema saa yleisöltä myös tukea jopa hurrauksin ja lyhyin lausein, mikä viittaa siihen, että ne laajalti jaetaan kansakunnan keskuudessa.

We have awakened to a new danger, but our resolve is great and the spirit of America is incredibly strong. (Applause.) (Bush 27.9.2001)
AUDIENCE: USA! USA! USA!

But they underestimated our spirit, didn't they? (Bush 2.10.2001)
AUDIENCE: Yes, they did.

But you can't strike the American spirit. (Bush 2.10.2001)

[--] -- this time of testing has revealed the true character of the American people. (Bush 11.10.2001)

No, the true character of this great land has been revealed in adversity. (Bush 17.10.2001)

Kansakuntaa kuvaavien kansallisen luonteen ja hengen tarkempaan sisältönä on ensinnäkin kansakunnan vahvuuden teema, joka tuo esille kansakunnan lujisuuden ja päättäväisyyden toimitaan. Terroristi-iskut kolhivat kansaa ja saivat sen vihastumaan, mutta siitä huolimatta ne eivät pystyneet lannistamaan lujaa kansakuntaa eivätkä saa sitä mielettömiin tekoihin.

[--] they cannot dent the steel of American resolve. (Bush 11.9.2001)

This nation is peaceful, but fierce when stirred to anger. (Bush 14.9.2001)

We're angry at the evil that was done to us, yet patient and just in our response. (Bush 11.10.2001)

And in this struggle, our greatest advantages are the patience and resolve of the American people. (Bush 29.9.2001)

Kansakunnan sisäinen oikeudenmukaisuus säilyy myös tulevan vaativan tehtävän edessä. Kansakunnalle terroristi-iskujen myötä annettu tehtävä aiotaan empimättä täyttää ja viedä loppuun saakka, kuinka kauan se tuleekaan kestäväksi ja kuinka paljon uhrauksia sen eteen joutuukaan tekemään. Etenkin fantasiat, jotka kertovat oman

kansakunnan päättäväisyydestä pitkänkin tehtävän edessä, saavat tukea yleisöltä voimakkaiden aplodien muodossa, mikä kieliä fantasian sisällön jakamisesta.

We did not ask for this mission, but we will fulfill it. (Bush 7.10.2001)

But all Americans should be assured: We are taking strong precautions, we are vigilant, we are determined, the country is alert, and the great power of the American nation will be felt. (Bush 13.10.2001)

We will do whatever it takes to protect our country, protect the good American families. And we will do whatever it takes to punish those who have attacked us. (Applause.) We'll do whatever it takes to defeat terror abroad, wherever it grows or wherever it hides. (Bush 17.10.2001)

But I can promise you this: It will be waged with determination, and it will be waged until we win. (Applause.) (Bush 17.10.2001)

Others will tire and weary; I understand that. But not our nation. Others will get -- (applause.) Others will second-guess, but not our nation. Others will become impatient, but not this great nation. (Bush 27.9.2001)

Kansallisen hengen ja luonteen teemaan kuuluu myös uhrautuvaisen isänmaallisuuden ja humaaniuden teema. Kansakuntaa ohjaa vankka isänmaallisuus, joka tulee esiin kaikkien kansalaisten toimissa, olipa kyse sitten pelastus-, avustus- tai sotilas-toimista. Kansakunnan sisäiset kulttuuri- ja mielipide-erot on ylitetty ja kaikki kansalaiset ovat ensisijaisesti amerikkalaisia, joilla on yhteinen päämäärä. Kansakunnan vuoksi mikään hinta ei ole liian suuri maksettavaksi, ei edes oman hengen tai lähimmäisen hengen vaarantuminen.

All of America was touched on the evening of the tragedy to see Republicans and Democrats joined together on the steps of this Capitol, singing "God Bless America." (Bush 20.9.2001)

Americans already contribute to the war on terror by their patience and patriotism, by their resolve and generosity. (Bush 13.10.2001)

[--] in New York City and saw an amazing spirit of sacrifice and patriotism and defiance. (Bush 15.9.2001)

We ask them to leave their loved ones, to travel great distances, to risk injury, even to be prepared to make the ultimate sacrifice of their lives. (Bush 7.10.2001)

I recently received a touching letter that says a lot about the state of America in these difficult times -- a letter from a 4th-grade girl, with a father in the military: "As much as I don't want my Dad to fight," she wrote, "I'm willing to give him to you." This is a precious gift, the greatest she could give. This young girl knows what America is all about. (Bush 7.10.2001)

Teeman esittämää isänmaallisuutta osoittavat myös jopa uhrautuvaisuuteen asti ulottuva anteliaisuus ja humanisuus. Kansalaiset ovat valmiita auttamaan toisiaan ja uhrautumaan toistensa ja isänmaan puolesta näinä vaikeina aikoina.

They may not remember, but I do -- I got to meet them in New York City. (Laughter.) They were part of an incredible outpouring of compassion and support from all across the country. I've got to tell you, I was amazed when I went into the building and they said they were from California. I said, this country is fabulous, when we've got people from California, from Sacramento, going all the way over to help their brothers and sisters at the World Trade Center. (Bush 17.10.2001)

I was struck by this: that in many cities, when Christian and Jewish women learn that Muslim women -- women of cover -- were afraid of going out of their homes alone, that they went shopping with them, that they showed true friendship and support -- an act that shows the world the true nature of America. (Bush 11.10.2001)

Humaaniudella ei kuitenkaan ole rajoja: auttaminen kohdistuu sekä omaan kansakuntaan kaikkine kulttuurisine eroineen että maailman vähäosaisiin. Anteliaisuutta osoittavat eritoten Yhdysvaltojen lapset, jotka innolla ottavat osaa presidentin julkistamaan ja Punaisen Ristin ohjaamaan avustuskampanjaan, jossa jokaisen Amerikan lapsen toivotaan auttavan Afganistanin lapsia lahjoittamalla yhden dollarin Afganistaniin menevään ruoka- ja lääkeapuun ja lähettämällä sen Valkoiseen taloon. Tämä *America's Fund for Afghan Children* osoittautuu suureksi menestykseksi, mikä nähdään yhtenä osoituksena kansakunnan hyvyydestä.

Our compassion and concern do not stop at our border. (Bush 12.10.2001)

I'm pleased to report that in just a few short days, children all across our country have responded with remarkable generosity and deep compassion. (Bush 16.10.2001)

And I want to thank Kristen. In my speech to the country the other night, I said, why don't you go out and mow a lawn or do somebody a favor to earn a dollar. Never did I think feeding chickens would be part -- (laughter.) But she

fed so many chickens, she told me, she raised \$45 for the children of Afghanistan. Good job. (Applause.) (Bush 16.10.2001)

A guy works for me named Mitch Daniels, from Indianapolis, Indiana. He helped start a place called the Oaks Academy. It's an inner-city school. They've got 163 students that go to that little school. He came back from visiting his family the other day with \$163. Every child gave a dollar in that school. Jordan Fisher, a 6th grader at the Oaks Academy, wrote this in a letter. She said: We feel sorrow for the children that the Taliban has hurt, and we're willing to do anything we can to help them have food to eat. (Bush 16.10.2001)

And the terrorists are hearing from us all. (Applause.) They are hearing from a compassionate nation -- a nation that sends food and medicine to starving people of Afghanistan; a nation whose children -- and I know we've got some here who have raised money at the elementary school -- whose children are sending their dollars to save the children of Afghanistan. (Applause.) They are hearing from a tolerant nation, a nation that respects Islam and values our many Muslim citizens. They are hearing from a prayerful nation, a nation that prays to an almighty God for protection and for peace. And they are hearing from a patient and determined nation, a nation that will continue this war for as long as it takes to win. (Applause.) (Bush 17.10.2001)

Parhaiten kansallista henkeä ja luonnetta kuvastavat kansakunnan sankarit. Sankareita ovat sekä yksittäiset sankarillisia tekoja tehneet kansalaiset ja pienryhmät, kuten pelastustyöntekijät ja kaappauksen kohteeksi joutuneen lennon 93 matkustajat, että kansakunnan pelastajiksi kuvatut sotilaat, jotka ovat valmiita taistelemaan kansakunnan ja sen arvojen puolesta. Sankareiden arvostusta puheiden yleisö myös tuo esiin tukien teemoja nonverbaalisti suosionosoituksilla.

Inside the World Trade Center, one man who could have saved himself stayed until the end at the side of his quadriplegic friend. A beloved priest died giving the last rites to a firefighter. Two office workers, finding a disabled stranger, carried her down sixty-eight floors to safety. A group of men drove through the night from Dallas to Washington to bring skin grafts for burn victims. (Bush 14.9.2001)

Our forefathers would salute the modern day sacrifice of the brave passengers on Flight 93, who, after reciting the Lord's Prayer, said, "let's roll," and stormed the hijackers, taking the plane down and probably saving thousands of lives on the ground. (Applause.) (Bush 17.10.2001)

In the normal course of events, Presidents come to this chamber to report on the state of the Union. Tonight, no such report is needed. It has already been delivered by the American people. We have seen it in the courage of passengers, who rushed terrorists to save others on the ground -- passengers like an exceptional man named Todd Beamer. And would you please help me to wel-

come his wife, Lisa Beamer, here tonight. (Applause.) We have seen the state of our Union in the endurance of rescuers, working past exhaustion. We have seen the unfurling of flags, the lighting of candles, the giving of blood, the saying of prayers -- in English, Hebrew, and Arabic. We have seen the decency of a loving and giving people who have made the grief of strangers their own. My fellow citizens, for the last nine days, the entire world has seen for itself the state of our Union -- and it is strong. (Applause.)
(Bush 20.9.2001)

Kansakunnan pysyvien arvojen teema

Omaa kansakuntaa puheissa määritetään myös kansakunnan pysyvien arvojen teeman kautta. Pysyviksi arvoja voidaan kutsua siksi, että arvot ovat seuranneet kansakuntaa muuttumattomina sukupolvien ajan. Arvoistaan kansakunta kunnioittaa ennen kaikkea oikeutta ja vapautta. Lisäksi kansan esitetään olevan harras, sopusoinnussa jumalansa kanssa ja noudattavan kristillisiä arvoja. Jumala toimii tätä teemaa vahvistavana tekijänä olemalla Yhdysvaltojen toteuttamien vapauden ja oikeuden takana.

We're a nation based upon fabulous values. (Bush 27.9.2001)

[--] we are freedom's home and defender. (Bush 14.9.2001)

Since September 11, an entire generation of young Americans has gained new understanding of the value of freedom, and its cost in duty and in sacrifice.
(Bush 7.10.2001)

These are core values of our country, and they're being renewed. We found them waiting for us just when we needed them. (Bush 17.10.2001)

[--] and the world is seeing what we're made out of. The world sees our resolves and is willing to follow. The world sees our commitment to freedom, as it impressed. The world sees our compassion toward one another, as neighbor helps neighbor; as neighbor grieves with neighbor; as people from all across our country want to hold the families who have been endangered -- who have been hurt in their arms. The world sees a nation at prayer -- Christian, Jew and Muslim, alike -- praying for strength to an almighty and merciful God. The world is beginning to see the best of this great land. (Bush 27.9.2001)

Freedom and fear, justice and cruelty, have always been at war, and we know that God is not neutral between them. (Applause.) (Bush 20.9.2001)

Hyvyyden puolustamisen teema

Kansakunnalle suunnatuista henkilöteemoista hyvyyden puolustamisen teema kuvaa kansakunnan motiiveja. Yhteiset ja pysyvät arvot muodostavat tärkeimmän motiivin kansakunnan toiminnalle. Niiden ja etenkin vapauden ja oikeudenmukaisuuden puolustaminen on kansakunnan kunniakas tehtävä, jotta hyvyys voisi voittaa maailmassa. Täten arvojen puolustaminen antaa oikeutuksen kaikille toimille, sillä tavoite on oikea: hyvän puolustaminen pahaa vastaan. Nonverbaalista tukea aplodien muodossa yleisöltä saa erityisesti motiiveista oikeudenmukaisuuden puolustaminen.

[--] we go forward to defend freedom and all that is good and just in our world. (Bush 11.9.2001)

And, while we have our differences, I do want you to know there is a strong determination to do what's right for the American people. (**Applause.**) (Bush 17.10.2001)

Our country is more resolved, more united and guided by a greater sense of purpose than any time during our lifetimes. (**Applause.**) (Bush 12.10.2001)

But we can overcome evil. (Bush 16.10.2001)

Hyvyyden puolustamisen teemasta juontuu myös teema ainutlaatuisesta vapauden ja hyvyyden airuesta. Teema kuvaa amerikkalaiset ja Yhdysvallat maailmassa erityisesti vapauden ja hyvyyden puolestapuhujiksi ja esitaistelijoiksi. Maailman historiassa ei ole ollut eikä tule olemaan kansakuntaa, joka olisi yhtä omistautunut vapauden ja hyvän asialle. Tämän sisäisen hyvyyden vuoksi kansakunta tulee säilymään, tapahtui mitä tahansa.

Our nation is the greatest force for good in the world history. (Bush 12.10.2001)

We must stop the evil ones, so our children and grandchildren can know peace and security and freedom in the greatest nation on the face of the Earth. (**Applause.**) (Bush 17.10.2001)

[--] we're the brightest beacon for freedom and opportunity in the world. And no one will keep that light from shining. (Bush 11.9.2001)

Because this is America. This is who we are. This is what our enemies hate and have attacked. And this is why we will prevail. (Bush 15.9.2001)

Yhtenäisyyden teema

Kansakunnalle suunnatuissa puheissa esiintyvä yhtenäisyyden teema kuvaa arvojensa ja tavoitteidensa takana yhteneväisenä seisovaa kansakuntaa kokonaisuutena. Teema esittää yhdentyneen kansakunnan suuntaamassa puolustamaan arvojaan, vapautta, oikeudenmukaisuutta ja hyvyyttä. Kansakunta yksittäisistä kansalaisista sotilaisiin on yhdistynyt pitkäkestoisen ja vaikean tehtävän edessä. Myös tämä teema saa laajalti yleisöltä nonverbaalista tukea.

We know we're one people; we know we're one country. We're united from coast to coast by a determination and a firm resolve to see that right prevails. (Applause.) (Bush 17.10.2001)

I think it's interesting that on one side, we see American; on the other side, it says United. (Applause.) Because that's what we are -- America is united. (Applause.) We are united. We are united in bringing justice to those folks who did the evil deed on September 11th. (Applause.) (Bush 27.9.2001)

[--] all Americans from every walk of life unite in our resolve for justice and peace. (Bush 11.9.2001)

The men and women of the Armed Forces are united in their dedication to freedom [--] (Bush 29.9.2001)

Our forefathers would know and recognize the spirit of unity and patriotism everywhere in our country, and they would say, well done, America. (Applause.) (Bush 17.10.2001)

The terrorists did not intend to create a new American spirit of unity and resolve, but they are powerless to stop it. (Applause.) (Bush 17.10.2001)

Koalition johtajan teema

Kuvaan Yhdysvalloista ja sen kansakunnasta liittyy teema koalitiosta, jota Yhdysvallat johtaa. Tähän koalitioon kuuluvat kaikki maailman sivistyneet kansat. Koalitiolla on samat motiivit kuin Yhdysvalloilla, ja se yhtyy myös Yhdysvaltojen tavoitteisiin ehdoitta, yhtenäisesti ja omantuntonsa mukaisesti. Kuitenkin kansakunnalle suunnatuissa puheissa koalitioon liittyviä teemoja esiintyy määrällisesti huomattavasti vähemmän kuin omaan kansakuntaan liittyviä teemoja, joten kansainvälinen koalitio on kansakunnalle suunnatuissa puheissa sivuroolissa.

We are supported by the collective will of the world. (Bush 7.10.2001)

We are supported by the conscience of the world. (Bush 17.10.2001)

Our staunch friends, Great Britain, our neighbors Canada and Mexico, our NATO allies, our allies in Asia, Russia and nations from every continent on the Earth have offered help of one kind or another – [–] (Bush 11.10.2001)

Perimmäisen pahuuden teema

Omalle kansakunnalle suunnatuissa puheissa presidentti Bush määrittelee oman kansakunnan vihollisiksi ensinnäkin terroristijärjestö al-Qaidan mutta myös kaikki terroristeille ja heidän tavoitteilleen suopeat hallitukset. Selvyyden vuoksi määritellään vihollista myös sen kautta, mitä se ei ole: se ei ole arabimaailma, islamin usko tai terroristeja tukevien valtioiden kansalaiset.

And make no mistake about it, the new war is not only against the evildoers, themselves; the new war is against those who harbor them and finance them and feed them. (**Applause.**) (Bush 27.9.2001)

If any government sponsors the outlaws and killers of innocents, they have become outlaws and murderers, themselves. (Bush 7.10.2001)

Our enemy is not the Arab world. Many friendly Arab governments are, themselves, the targets of extremist terror. Our enemy is not Islam, a good and peace-loving faith, that brings direction and comfort to over one billion people, including millions of Americans. And our enemy is not the people of any nation, even when their leaders harbor terrorists. Our enemy is the terrorists themselves, and the regimes that shelter and sustain them.
(Bush 6.10.2001)

Kokonaisuutena viholliset ovat vastakohtia omalle kansakunnalle. Vihollista kuvaankin perimmäisen pahuuden teemalla. Heidän määräävä ominaisuutensa on pahuus, joka kuvastuu rikollisuutena, vihamielisyytenä ja vapauden vastustamisena. Täten he ovat ennen kaikkea uhka amerikkalaisille arvoille ja elämäntavalle.

We don't fight a religion -- no, we fight evil. (Bush 16.10.2001)

In every generation, the world has produced enemies of human freedom.
(Bush 14.9.2001)

They are the heirs of all the murderous ideologies of the 20th century.
(Bush 20.9.2001)

[--] -- they follow in the path of fascism, and Nazism, and totalitarianism.
(Bush 20.9.2001)

Al Qaeda is to terror what the mafia is to crime. (Bush 20.9.2001)

But the only way to defeat terrorism as a threat to our way of life is to stop it, eliminate it, and destroy it where it grows. (Applause.) (Bush 20.9.2001)

Alemmuuden teema

Kansakunnalle suunnatuissa puheissa kansakunnan viholliset esitetään myös alemmuuden teemalla. Viholliset ovat pelkureita, jotka eivät uskalla paljastaa oikeita kasvojaan, pakenevat vastuutaan ja piileskelevät luolissaan. Etenkin luolavertauksella heidän voidaan esittää olevan lähempänä eläintä kuin ihmistä, jolloin osa heidän ihmisyydestään kielletään. Viholliset ovat myös heikkoja verrattuna amerikkalaisiin, eikä heillä ole mitään mahdollisuutta onnistua tavoitteissaan.

Initially, the terrorists may burrow deeper into caves and other entrenched hiding places. (Bush 7.10.2001)

We're mounting a sustained campaign to drive the terrorists out of their hidden caves and to bring them to justice. (Bush 11.10.2001)

Everybody here who showed up for work, at this important industry, is making a clear statement that terrorism will not stand, that the evildoers will not be able to terrorize America and our work force and our people. (Applause.)
(Bush 27.9.2001)

[--] ; that while you may think you have struck our soul, you haven't touched it; [--] (Bush 27.9.2001)

Riiston teema

Vihollista määritellään myös riiston teemalla. Teeman yhtenä osana viholliset kuvataan vääristelijöinä, jotka muokkaavat islamin ideologian ja uskonnon sopimaan omiin tavoitteisiinsa. Täten vihollinen pilkkaa islamin uskoa eikä siten myöskään saa oikeutusta jumalalta, toisin kuin Yhdysvallat ja sen kansakunta.

Those who hijacked four airliners on September the 11th are also trying to hijack Islam. (Bush 12.10.2001)

The terrorists practice a fringe form of Islamic extremism that has been rejected by Muslim scholars and the vast majority of Muslim clerics -- a fringe movement that perverts the peaceful teachings of Islam.
(Bush 20.9.2001)

The United States of America is an enemy of those who aid terrorists and of the barbaric criminals who profane a great religion by committing murder in its name. (Bush 7.10.2001)

Riiston teemassa viholliset ovat myös riistäjiä, jotka saavat elinvoimansa muilta, aivan kuten loiset. Tämän vertauksen kautta riiston teema myös vähättelee vihollisen ihmisyyttä alemmuuden teeman tavoin. Vihollisen riiston kohteena on muun muassa Afganistanin kansa, joka joutuu kärsimään vihollisen suorittamasta sorrosta.

We're paving the way for friendly troops to defeat the Taliban and root out the al Qaeda parasites that the Taliban hosts and protects. (Bush 17.10.2001)

The Afghan people are victims of oppression and misrule of the Taliban regime. (Bush 12.10.2001)

And because the suffering is so great, I know we need to lend a hand to the children who live a world a half way -- around the world -- a place a half way around the world from here. (Bush 12.10.2001)

Sekasorron teema

Kansakunnalle suunnatuissa puheissa vihollisen motiivia kuvataan sekasorron teeman kautta. Vihollisen tavoitteena on horjuttaa ja järkyttää amerikkalaisten elämää sekä murtaa kansakunnan vahva henki. He haluavat ainoastaan aiheuttaa pelkoa ja sekaannusta maailmassa syöttämällä ihmisille omia radikaaleja oppejaan. He ovat myös itse valinneet olevansa Yhdysvaltojen vihollisia toimiessaan Yhdysvaltoja vastaan.

The attacks on America were intended to break our spirit. (Bush 27.9.2001)

You see, the terrorists, they want to intimidate America. (Bush 2.10.2001)

Terrorists hoped our nation would come apart. (Bush 12.10.2001)

The terrorists want us to stop our lives -- that's what they want.
(Bush 17.10.2001)

[--] ; *its goal is remaking the world -- and imposing its radical beliefs on people everywhere.* (Bush 20.9.2001)

We're friends to people of all faiths and enemies only to those who choose to make enemies of us. (Bush 17.10.2001)

Sekasorron teemaan liittyy teema oikeiden arvojen uhkaamisesta. Amerikkalaisten arvojen ja niistä erityisesti vapauden uhkaaminen nähdään vihollisen päätavoitteena. Kuitenkaan vihollisen moraalisen alemmuuden vuoksi ei ole epäilystäkään, kenen puolella oikeus on ja kuka tulee taistelun voittamaan.

Freedom and fear are at war. (Bush 20.9.2001)

We will oppose their evil with firm justice, and we will answer their hatred with compassion for the Afghan people. (Bush 13.10.2001)

Freedom and fear, justice and cruelty, have always been at war, and we know that God is not neutral between them. (Applause.) (Bush 20.9.2001)

Kansainväliselle yhteisölle suunnatut henkilöteemat

Laajuuden teema, yhtenäisyyden teema

Presidentti Bushin kansainväliselle yhteisölle suunnatuissa puheissa päähenkilöinä puolestaan ovat kaikkien sivistyneiden valtioiden muodostama koalitio ja sen vihollisena kansainvälinen terrorismi. Kansainvälistä koalitiota kuvataan laajuuden ja yhtenäisyyden teemoilla. Laajuuden teema osoittaa Yhdysvaltojen rinnalla seisovan laajan kansainvälisen yhteisön. Toisin kuin omalle kansakunnalle suunnatuissa puheissa, Yhdysvaltoja ei esitetä suvereeniksi koalition johtajaksi, vaan vastuuta pyritään jakamaan useammalle taholle, kuten Isolle-Britannialle ja Natolle. Laajuudestaan huolimatta koalitio esitetään yhtenäisyyden teemassa yksimieliseksi ja yhdistyneeksi. Näin ollen koalitio on myös vahva.

[--] *we stand not alone in the world.* (Bush 27.9.2001)

Britain is side by side with us in Afghanistan. (Bush 10.10.2001)

And NATO is the cornerstone of that coalition. (Bush 10.10.2001)

Yhteisten arvojen puolustamisen teema

Kansainvälisenkin yhteisön motiivit, samoin kuin omalle kansakunnalle suunnatuissa puheissa kansalliset motiivit, esitetään yhteisten arvojen puolustamisen teemalla. Tällöin periamerikkalaiset arvot pyritään esittämään koko sivistyneen maailman arvoiksi, joita täytyy yhdessä juuri nyt puolustaa. Erityisesti puolustamista tarvitsevat arvoista vapaus, suvaitsevaisuus, monimuotoisuus ja edistys.

And what is at stake is not just America's freedom. (Bush 20.9.2001)

This is the world's fight. This is civilization's fight. This is the fight of all who believe in progress and pluralism, tolerance and freedom. (Bush 20.9.2001)

This conflict is a fight to save the civilized world, and values common to the West, to Asia, to Islam. (Bush 20.10.2001a)

This is the urgent task of our time. (Bush 20.10.2001a)

Rikollisuuden ja vääryyden teema

Kansainväliselle yhteisölle suunnatuissa puheissa yhteisön vihollisiksi esitetään terroristit, aivan kuin kansallisenkin yhteisön vihollisiksi. Vihollista kuvataan rikollisuuden ja vääryyden teemalla, jossa heidät nähdään erityisesti rikollisina ja islamilaisien arvojen vääristelijöinä. Vihollisten luonne esitetään pohjimmiltaan samalla lailla kuin kansallisellekin yhteisölle. Mikä kuitenkin on huomioitavaa, on se, ettei heitä kansainväliselle yhteisölle suunnatuissa puheissa käsitellä läheskään yhtä laajasti ja seikkaperäisesti kuin omalle kansakunnalle suunnatuissa puheissa eikä heihin suoraan liitetä ominaisuutena pahuutta.

Our enemies are murderers with global reach. (Bush 20.10.2001a)

The terrorists are traitors to their own faith, trying, in effect, to hijack Islam itself. (Bush 20.9.2001)

5.1.2 Tilanneteemat presidentti Bushin puheissa

Kansakunnalle suunnatut tilanneteemat

Tilanneteemat kuvaavat, missä toiminta tapahtuu. Ne eivät pelkästään nimeä tilannetta vaan myös kuvaavat sitä. Omalle kansakunnalle suunnattujen puheiden fantasia-teemoissa syyskuun 11.:n 2001 iskujen tapahtumapaikka kuvataan kansakunnan ja sivistyneen maailman perustana, ei niinkään iskujen konkreettisten tapahtumapaikkojen kautta.

[--], *but they cannot touch the foundation of America*. (Bush 11.9.2001)

The attack took place on American soil, but it was an attack on the heart and soul of the civilized world. (Bush 11.10.2001)

Surun teema

Yleisemmin määritellessään tilannetta oman kansakunnan näkökulmasta presidentti Bush yhdistää tilanteeseen ensinnäkin surun teeman. Kansakuntaa ympäröivä tilanne on kansallinen tragedia, joka on saattanut kansakunnan murheen alhoon. Surun tilasta on kuitenkin mahdollista löytää kansakunnan missio ja tavoite.

Great tragedy has come to us, [--] (Bush 15.9.2001)

We pray that He will comfort and console those who now walk in sorrow. (Bush 14.9.2001)

[--], *spoken through the ages in Psalm 23: "Even though I walk through the valley of the shadow of death, I fear no evil, for You are with me."* (Bush 11.9.2001)

Our unity is a kinship of grief, [--] (Bush 14.9.2001)

And in our grief and anger we have found our mission and our moment. (Bush 20.9.2001)

Yhtenäisyyden teema

Kansallisesta surusta nousee esiin voimakas kansallinen yhdistyminen, jolloin tilannetta aletaan kuvata yhtenäisyyden teemalla. Kansallinen yhtenäisyys sulkee piiriinsä

kaikki kansalaiset riippumatta taustasta ja uskonnosta. Lisäksi teema esittää kansalaiset samanlaisina päättäväisyydessä, isänmaallisuudessa ja tavoitteessa eli kamppailussa terrorismia vastaan.

Today, we feel what Franklin Roosevelt called the warm courage of national unity. (Bush 14.9.2001)

This is a unity of every faith, and every background. (Bush 14.9.2001)

And this unity against terror is now extending across the world. (Bush 14.9.2001)

Our forefathers would know and recognize the spirit of unity and patriotism everywhere in our country, and they would say, well done, America. (Applause.) (Bush 17.10.2001)

*The terrorists did not intend to create a new American spirit of unity and resolve, but they are powerless to stop it. (**Applause.**) (Bush 17.10.2001)*

Pelon teema

Tilannetta määritetään kansakunnalle suunnatuissa fantasioissa myös pelon teeman kautta. Koska viholliset ovat uhanneet kansallista vapauden arvoa ja pyrkivät saamaan aikaan sekasortoa, on tilanne muuttunut epävarmaksi, uhkaavaksi ja pelon kylmästäväksi. Samanlaiseksi nähdään myös tulevaisuus, ellei tilanteen muuttamiseksi toimita aktiivisesti.

All of this was brought upon us in a single day -- and night fell on a different world, a world where freedom itself is under attack. (Bush 20.9.2001)

In the face of today's new threat, the only way to pursue peace is to pursue those who threaten it. (Bush 7.10.2001)

[--] -- it is natural to wonder if America's future is one of fear. (Bush 20.9.2001)

Some speak of an age of terror. (Bush 20.9.2001)

The nations meeting here in Shanghai understand what is at stake. (Bush 20.10.2001b)

Sodan teema

Jo heti terroristi-iskujen jälkeen tilannetta kuvataan kansakunnalle suunnatuissa puheissa sotatilaksi. Tämä sota nähdään siten erilaisena kuin aiemmat sodat, että se alkoi vastauksena vihollisen ennennäkemättömälle julmuudelle ja että varsinaiset sota-toimet voivat tapahtua missä tahansa maailmassa ja milloin tahansa, jopa kansalaisten niistä tietämättä. Sota on siten jatkuva tila, joka vallitsee, vaikkei varsinaisia sotilaallisia toimia olisikaan käynnissä.

[--] , and we stand together to win the war against terrorism.
(Bush 11.9.2001)

Americans have known wars -- but for the past 136 years, they have been wars on foreign soil, except for one Sunday in 1941. Americans have known the casualties of war -- but not at the center of a great city on a peaceful morning. Americans have known surprise attacks -- but never before on thousands of civilians. (Bush 20.9.2001)

[--] , our war on terror will be much broader than the battlefields and beach-heads of the past. (Bush 29.9.2001)

We must fight this enemy wherever he plans or hides or runs -- abroad, and here at home. (Bush 12.10.2001)

It's a campaign that will be waged by day and by night, in the light and in the shadow, in battles you will see and battles you won't see. (Bush 17.10.2001)

Lisäksi tässä sodassa ei ole neutraalia maaperää, joten kaikkien maiden on valittava puolensa. Sotatilassa on myös symbolinen puoli: sodassa eivät ole pelkästään terroristit ja sivistynyt maailma vaan myös pelko ja vapaus, julmuus ja oikeus. Sota on siten arvojen sotaa, ei ihmisten sotaa.

In this conflict, there is no neutral ground. (Bush 7.10.2001)

Freedom and fear are at war. (Bush 20.9.2001)

Freedom and fear, justice and cruelty, have always been at war, and we know that God is not neutral between them. (Applause.) (Bush 20.9.2001)

Ainutlaatuisuuden teema

Sodasta ja pelosta huolimatta tilannetta pyritään esittämään kansakunnalle ainutlaatuisuuden teemalla, joka kuvaa tilannetta ainutlaatuisena tilaisuutena puolustaa omia arvoja ja niistä erityisesti vapautta. Tilanne nähdään myös erityisenä kansanluonteen koettelemuksena, josta kansakunta on selviytynyt erinomaisesti ja osoittanut vahvuutensa.

We're living through a unique moment in American history.
(Bush 17.10.2001)

This is a time of rediscovery, of heroism and sacrifice and duty and patriotism. (Bush 17.10.2001)

Yet this can be a time of great achievement. (Bush 17.10.2001)

We defend not only our precious freedoms, but also the freedom of people everywhere to live and raise their children free from fear. (Bush 7.10.2001)

This is a time of testing -- this time of testing has revealed the true character of the American people. (Bush 11.10.2001)

Turvallisuuden ja vapauden ajan teema

Tulevaisuuden tilannetta kansakunnan fantasioissa kuvataan turvallisuuden ja vapauden ajan teeman avulla. Kun tartutaan ainutlaatuisuuden teeman esittämään tilaisuuteen puolustaa omia arvoja, on kansakunnalla edessään tulevaisuudessa turvallisuuden ja vapauden aika, jossa rauha vallitsee. Tätä tulevaisuuden visiota yleisökin tulee aplodeilla.

We must stop the evil ones, so our children and grandchildren can know peace and security and freedom in the greatest nation on the face of the Earth. (**Applause.**) (Bush 17.10.2001)

As long as the United States of America is determined and strong, this will not be an age of terror; this will be an age of liberty, here and across the world. (**Applause.**) (Bush 20.9.2001)

Kurjuuden teema

Toisessa terrorisminvastaisen sodan konkreettisessa tapahtumapaikassa Afganistanissa tilannetta kuvataan kurjuuden teeman kautta. Taleban-hallinto harjoittaa terroris-

mia omaa kansaansa vastaan ja tukee myös kansainvälistä terrorismia. Vihollinen on pakottanut Afganistanin kansan elämään riiston, epäoikeudenmukaisen hallinnon ja sorron alla. Maassa kansalaisen rikkeeksi voidaan nähdä teeman mukaan muun muassa naisten koulunkäynti, television omistaminen tai liian lyhyen parran pitäminen. Minkä tahansa säännön rikkomisesta voi seurata kuolema. Tämä kuvastaa teeman mukaan mielivaltaisuutta ja sortoa. Afganistanin kansa elää kurjuudessa, josta heidät tulee auttaa pois.

Afghanistan's people have been brutalized -- many are starving and many have fled. Women are not allowed to attend school. You can be jailed for owning a television. Religion can be practiced only as their leaders dictate. A man can be jailed in Afghanistan if his beard is not long enough.
(Bush 20.9.2001)

Afghanistan is a case in point. Its Taliban regime has made that nation into a sanctuary and training ground for international terrorists -- terrorists who have killed innocent citizens of many nations, including our own. The Taliban promotes terror abroad, and practices terror against its people, oppressing women and persecuting all who dissent. The Taliban has been given the opportunity to surrender all the terrorists in Afghanistan and to close down their camps and operations. Full warning has been given, and time is running out. The Afghan people, however, are the victims of oppression, famine and misrule. Many refugees from that unfortunate nation are on the move, and sadly, many Afghans are on the verge of starvation. (Bush 6.10.2001)

And we will help them in this time of confusion and crisis in their country.
(Bush 6.10.2001)

Tuhon teema

Terroristin osalta tulevaisuuden tilanne esitetään selvin sanoin. Tuhon teeman mukaisesti terroristit joutuvat antautumaan ja he päätyvät unohdettuina omien valheidensa hautausmaalle.

*And they will follow that path all the way, to where it ends: in history's unmarked grave of discarded lies. (**Applause.**)* (Bush 20.9.2001)

Kansainväliselle yhteisölle suunnatut tilanneteemat

Yhtenäisyyden teema

Kansainväliselle yhteisölle suunnatuissa puheissa tilannetta kuvataan hyvin samantyyppisillä teemoilla kuin kansalliselle yleisölle suunnatuissa puheissa. Samankaltaisista teemoista yksi on yhtenäisyyden teema. Yhtenäisyyden teema kuvaa kansainvälisen yhteisön olevan rinta rinnan Yhdysvaltojen kanssa. Sekä Yhdysvallat että kansainvälinen yhteisö esitetään seisomassa samojen tavoitteiden takana. Esimerkkinä kansainvälisestä yhtenäisyydestä toimii kansainvälisen yhteisön sisällä eritoten Iso-Britannia, joka kuvastaa parhaiten kansainvälisen yhteisön lojaaliutta Yhdysvalloille.

[--] -- so honored the British Prime Minister has crossed an ocean to show his unity of purpose with America. (Bush 20.9.2001)

Britain is side by side with us in Afghanistan. (Bush 10.10.2001)

Surun teema

Toinen kansallisen yleisön kanssa samankaltainen teema on surun teema, joka kuvaa terroristi-iskuja seurannutta surun kyllästävä tilannetta. Kansainvälinen yhteisö ja Yhdysvallat kuvataan auttamassa toisiaan yli surusta.

But it happened in this time of need. (Bush 10.10.2001)

*Out of the sorrow of September 11th, I see opportunity – [--]
(Bush 20.10.2001a)*

Globaalin epävakauden teema

Omanlaisenaan teemana kansainväliselle yhteisölle suunnatuissa puheissa on globaalin epävakauden teema, joka kertoo yllättävän pahuuden aikaansaamasta epävarmuudesta koko maailmassa. Teema esittää koko maailman perustan muuttuneen epävaakaaksi, sillä missään ei voida varmuudella puolustautua pahuudelta. Sen sijaan sodan teema tilanneteemana jää varjoon kansainväliselle yhteisölle suunnatuissa puheissa.

And what is at stake is not just America's freedom. (Bush 20.9.2001)

And there is a broad coalition of nations that understand what's at stake that have come rallying to our side. (Bush 27.9.2001)

We meet today with recent memories of great evil -- yet great hope for this region and its future. (Bush 20.10.2001a)

In our world, there is no isolation from evil. (Bush 20.10.2001a)

Vapauden ajan teema

Kolmas omalle kansakunnalle suunnattujen tilanneteemojen kanssa samankaltainen teema on tulevaisuuden tilannetta kuvaava vapauden ajan teema. Kansainvälisen yhteisön oman toiminnan tuloksena saavutetaan globaalin vapauden aika, jossa vapaus on voittanut pelon.

Now is the time to act boldly, to build and defend an age of liberty. (Bush 20.10.2001a)

Our nations have chosen -- we have choose freedom over fear. (Bush 20.10.2001a)

Rajallisen elintilan teema

Myös vihollisen tilanne nähdään hyvin yhteneväisesti kansainväliselle yhteisölle ja kansalliselle yhteisölle suunnatuissa puheissa. Rajallisen elintilan teeman mukaan vihollinen kuuluu ihmiskunnan rajamaille, missä elintilaa ei juuri ole eikä kuulukaan olla. Täten kansainväliselle yhteisölle suunnattu rajallisen elintilan teema on jonkin verran lievempi kuin Yhdysvaltojen kansalle suunnattu tuhon teema, jossa viholliselle ei jää elintilaa lainkaan.

By their cruelty, the terrorists have chosen to live on the hunted margin of mankind. (Bush 20.10.2001a)

5.1.3 Toimintateemat presidentti Bushin puheissa

Kansakunnalle suunnatut toimintateemat

Pahuuden yllätyshyökkäyksen teema

Omalle kansakunnalle suunnattujen puheiden fantasioissa toiminnan annetaan ymmärtää seuraavan seuraavanlaista juonenkulkua. Toiminnan ensimmäistä vaihetta kuvataan puheissa teemalla pahuuden yllätyshyökkäyksestä. Ennen 11.9.2001 Amerikka eli rauhassa noudattaen ideaalejaan hyvän jakamisesta sekä omien kansalaisten että koko maailman keskuudessa. Kuitenkin samaan aikaan amerikkalaisten tietämättä punoi vihollinen pahuuden juonia. Juonien tavoitteena on horjuttaa Amerikkaa, joka on vihollisen omien tavoitteiden toteutumisen esteenä. Juonet toteutuivat syyskuun 11. päivän iskuissa, jolloin pahuus iski yllättäen ja julmasti viattoman Amerikan kimppuun, ilman että sitä olisi provosoitu.

They are sent back to their homes or sent to hide in countries around the world to plot evil and destruction. (Bush 20.9.2001)

They stand against us, because we stand in their way. (Bush 20.9.2001)

Today, our nation saw evil, [--] (Bush 11.9.2001)

War has been waged against us by stealth and deceit and murder. (Bush 14.9.2001)

One month ago today, innocent citizens from more than 80 nations were attacked and killed, without warning or provocation, in an act that horrified not only every American, but every person of every faith, and every nation that values human life. The attack took place on American soil, but it was an attack on the heart and soul of the civilized world. (Bush 11.10.2001)

Viattomien kuoleman kautta Amerikka heräsi uuteen vakavaan uhkaan. Kuitenkaan uhka ei voisi lannistaa kansakuntaa, sillä kansakunnan perusta ja henki ovat vahvoja ja lyömättömiä.

*We have awakened to a new danger, but our resolve is great and the spirit of America is incredibly strong. (**Applause.**) (Bush 27.9.2001)*
AUDIENCE: USA! USA! USA!

Terrorist attacks can shake the foundations of our biggest buildings, but they cannot touch the foundation of America. (Bush 11.9.2001)

These acts shattered steel, but they cannot dent the steel of American resolve. (Bush 11.9.2001)

Yhdistymisen teema

Kronologisesti seuraavaa vaihetta kuvataan yhdistymisen teemalla. Koko kansakunta järkyttäneiden iskujen aikana ja niiden jälkeen kansakunta yhdistyi yhteisen ponnistuksen edessä. Sankarillisesti ja uhrautuvaisesti kansalaiset autoivat toisiaan selviytymään jakamalla myötätuntoaan ja tukeaan.

A terrorist attack designed to tear us apart has instead bound us together as a nation. (Bush 15.9.2001)

They were part of an incredible outpouring of compassion and support from all across the country. (Bush 17.10.2001)

And we responded with the best of America – with the daring of our rescue workers, with the caring for strangers and neighbor who came to give blood and held in any way they could. (Bush 11.9.2001)

They are the names of men and women who began their day at a desk or in an airport, busy with life. They are the names of people who faced death, and in their last moments called home to say, be brave, and I love you. They are the names of passengers who defied their murderers, and prevented the murder of others on the ground. They are the names of men and women who wore the uniform of the United States, and died at their posts. They are the names of rescuers, the ones whom death found running up the stairs and into the fires to help others. We will read all these names. (Bush 14.9.2001)

Hyvyyden puolustamisen teema

Heti iskujen jälkeen vakuutettiin vastaiskujen olevan tulossa. Vastaiskun valmistelu-prosessia kuvataan kansallisissa puheissa hyvyyden puolustamisen teeman kautta. Vastaisku esitetään kansakunnalle vapauden puolustamisena, oikeuden toteutumisenä ja pyrkimyksenä pahuuden voittamiseen.

But all Americans should be assured: We are taking strong precautions, we are vigilant, we are determined, the country is alert, and the great power of the American nation will be felt. (Bush 13.10.2001)

We are in a fight for our principles, [--] (Bush 20.9.2001)

I will not yield; I will not rest; I will not relent in waging this struggle for freedom and security for the American people. (Bush 20.9.2001)

*Ours is a campaign against evil. (**Applause.**) (Bush 27.9.2001)*

Our nation -- this generation -- will lift a dark threat of violence from our people and our future. (Bush 20.9.2001)

*Whether we bring our enemies to justice, or bring justice to our enemies, justice will be done. (**Applause.**) (20.9.2001)*

Hyvyyden puolustamisen tavoite nähdään kaikkien laillisten hallitusten yhteiseksi. Täten vastaiskukin on yhteinen voimankoitos, vaikka erityisesti Yhdysvallat sitä johtaakin eikä suostu kompromisseihin tavoitteissaan.

In short, many nations understand what NATO expressed, that an attack on us is really an attack on legitimate governments and on freedom. (Bush 10.10.2001)

And the world has come together to fight a new and different war, the first, and we hope the only one, of the 21st century. (Bush 11.10.2001)

This coalition will exist to achieve the mission, and I can assure you our mission will not change to fit any coalition's. (Bush 27.9.2001)

Täydellisen tuhon teema

Vastaiskun tavoitteen tuo puheissa esiin täydellisen tuhon teema. Sen mukaan Yhdysvaltojen ja sen arvot ja tavoitteet jakavan kansainvälisen koalition toiminta johtaa täydelliseen vihollisen eli terrorismin kitkemiseen maan päältä. Kuitenkin tavoitteen toteutuminen saattaa kestää kauan. Käytössä ovat kaikki mahdolliset keinot rahoituksen katkaisemisesta ja diplomatiasta poliisi- ja sotatoimiin asti.

But our responsibility to history is already clear: to answer these attacks and rid the world of evil. (Bush 14.9.2001)

*But the only way to defeat terrorism as a threat to our way of life is to stop it, eliminate it, and destroy it where it grows. (**Applause.**) (Bush 20.9.2001)*

You will be asked for your patience; for, the conflict will not be short. You will be asked for resolve; for, the conflict will not be easy. You will be asked for your strength, because the course to victory may be long. (Bush 15.9.2001)

Money is the lifeblood of terrorist operations. Today, we're asking the world to stop payment. (Bush 24.9.2001)

We will starve the terrorists of funding, turn them against each other, rout them out of their safe hiding places and bring them to justice. (Bush 24.9b.2001)

And we are surrounding terrorists and their sponsors in a tightening net of justice. (Bush 17.10.2001)

Jotta vihollisen tuho olisi täydellinen, on terroristien lisäksi myös poistettava vallasta sellaiset hallitukset, jotka tukevat terrorismia rahoittamalla heitä tai antamalla heille turvapaikan. Täten on oikeutettua määrittellä konkreettisen vastaiskun kohteeksi al-Qaida-terroristiorganisaation lisäksi sitä suojeleva Afganistanin Taleban-hallinto.

*Our war on terror begins with al Qaeda, but it does not end there. It will not end until every terrorist group of global reach has been found, stopped and defeated. (**Applause.**) (Bush 20.9.2001)*

By aiding and abetting murder, the Taliban regime is committing murder. (Bush 20.9.2001)

And for those nations that stand with the terrorists, there will be a heavy price. (Bush 6.10.2001)

And now the Taliban will pay a price. (Bush 7.10.2001)

Vapauden voiton teema

Toiminnan viimeistä vaihetta kuvastaa vapauden voiton teema. Vastaisku toteutuu, ja laajojen ja monipuolisten vastatoimien kautta vapaus tulee voittamaan. Yhdysvallat vie koko maailman oikeudenmukaisuuden ja rauhan tilaan, josta pahuus ja pahantekijät on kitketty pois. Siitä kertoo erityisesti sotilaalliselle operaatiolle annettu nimi Pysyvä Vapaus, *Enduring Freedom*.

The name of today's military operation is Enduring Freedom. (Bush 7.10.2001)

*We're marching on to do what's right. (**Applause.**) (Bush 27.9.2001)*

In the face of today's new threat, the only way to pursue peace is to pursue those who threaten it. (Bush 7.10.2001)

We're paving the way for friendly troops to defeat the Taliban and root out the al Qaeda parasites that the Taliban hosts and protects. (Bush 17.10.2001)

We've put together a coalition of nations that says terrorism won't stand. We've got our military alert -- on alert for a reason: terrorism won't stand. We're cutting off their money, because we're saying terrorism won't stand. (Bush 2.10.2001)

In this struggle of freedom against fear, the outcome is not in doubt -- freedom will win. (Bush 20.10.2001b)

Vastatoimiensa aikana Yhdysvallat osoittaa inhimillisyyttään ja maailmasta huolehtimistaan antamalla tukea Afganistanin kärsivälle kansalle, jonka he samalla vapauttavat brutaalista hallituksesta. Nämä toimet tukevat myös amerikkalaisten pyrkimystä hyvyyden puolustamiseen.

We will oppose their evil with firm justice, and we will answer their hatred with compassion for the Afghan people. (Bush 13.10.2001)

By embracing Afghan children, we assert the American ideal. (Bush 12.10.2001)

Kansainväliselle yhteisölle suunnatut toimintateemat

Rikoksen teema

Kansainväliselle yhteisölle suunnattujen puheiden toimintateemoissa ensimmäisiä tapahtumia eli Yhdysvaltoihin kohdistuneita terroristi-iskuja määritellään rikoksen teemalla. Iskut olivat vakavia rikoksia, murhia. Ne kohdistuivat paitsi viattomiin, myös koko sivistyneeseen maailmaan ja ihmisyyteen. Iskut myös häpäisivät islamin uskonnon.

Throughout the world, people of strong faith, of all faiths, condemn the murder of the innocent. (Bush 20.10.2001a)

This was truly a crime against humanity. And it stands condemned by humanity. (Bush 20.10.2001a)

Its teachings are good and peaceful, and those who commit evil in the name of Allah blaspheme the name of Allah. (Applause.) (Bush 20.9.2001)

Taistelu yhteisten arvojen puolesta –teema

Toinen toiminnan vaihe esitetään taistelu yhteisten arvojen puolesta –teemalla. Vastaisuus ja sen valmistelu esitetään koko maailman taisteluna yhteisten arvojen eli vapauden, oikeudenmukaisuuden, suvaitsevaisuuden, edistyksen ja monimuotoisuuden puolesta. Toimimalla yhdessä kansainvälinen yhteisö voi pelastaa arvonsa.

This conflict is a fight to save the civilized world, and values common to the West, to Asia, to Islam. (Bush 20.10.2001a)

This is the world's fight. This is civilization's fight. This is the fight of all who believe in progress and pluralism, tolerance and freedom. (Bush 20.9.2001)

Now is the time to act boldly, to build and defend an age of liberty. (Bush 20.10.2001a)

Maailman tuen teema

Maailman tuen teemalla tuodaan puheissa esiin sekä kansainvälisen yhteisön yhtenäisyys taistelussa yhteisten arvojen puolesta että kansainvälisen yhteisön haavoitetuille amerikkalaisille antama pyyteeton tuki. Kansainvälisen yhteisön esitetään olevan Yhdysvaltojen ystävän ja solidaarinen Yhdysvalloille, sen haavoitetulle kansalle ja sen tavoitteille. Täten vihollista vastaan myös taistellaan rinta rinnan.

And on behalf of the American people, I thank the world for its outpouring of support. (Bush 20.9.2001)

We won't forget the American Stars and Stripes flying in solidarity from every fire truck in Montreal, Canada; or children kneeling in silent prayer outside the embassy in Seoul; baseball players in Japan observing moments of silence; a sign handwritten in English at a candlelight vigil in Beijing that read, "Freedom and justice will not be stopped." (Bush 20.10.2001a)

The civilized world is rallying to America's side. (Bush 20.9.2001)

And I want to thank the nations of the world that have stood side-by-side with our country to defend freedom. (Bush 27.9.2001)

And right now, in a unprecedented display of friendship, NATO air surveillance aircraft are on their way to the United States to help keep our country safe. (Bush 10.10.2001)

Vihollisen täydellisen tuhon teema

Viimeistä toiminnan vaihetta kuvaavissa fantasioissa teemana on vihollisen täydellinen tuho. Yhteisen taistelun voitosta ollaan varmoja, eikä mikään voi estää vapautta voittamasta. Viesti täydellisestä tuhosta lähetetään etenkin Afganistanin Talebanhallinnolle sille suunnatuissa puheiden osissa.

In the struggle of freedom against fear, the outcome is certain. (Bush 20.10.2001a)

I gave Taliban leaders a choice: turn over the terrorists, or face your ruin. (Bush 20.10.2001a)

Afganistanin Taleban-hallinnolle

They will hand over the terrorists, or they will share in their fate. (Bush 20.9.2001)

5.2 Puheissa esiintyvät symboliset vihjeet

Symbolisen yhdentymisen tapahduttua ryhmän jäsenet voivat puhua yhteisestä tulkinnastaan lyhyiden symbolisten vihjeiden avulla. Omalle kansakunnalle suunnatuissa puheissa esiintyy runsaasti symbolisia vihjeitä. Osa niistä on jo aiemmin käytettyjä fraaseja, osa syyskuun 11. 2001 jälkeisen tilanteen mukanaan tuomia. Jo aiemmin tutuista vihjeistä esimerkkinä on jumalan siunauksen toivottaminen jokaisen puheen lopussa, joka osaltaan kertoo jumalan toimivan vahvistavana tekijänä kansakunnalle suunnatussa retorisisessä visiossa.

[--] , and God bless America. (Bush 11.9.2001)

[--] , may God grant us wisdom, and may He watch over the United States of America. (Bush 20.9.2001)

May God continue to bless America. (Bush 7.10.2001)

Syyskuun 11.:n 2001 jälkeen muodostuneista symbolisista vihjeistä yleisimpiä on koodisanana toimiva terrorisminvastainen sota eri variaatioissaan. Sen jatkuva toistuminen kertoo sodan tilanneteeman jakamisesta yleisön keskuudessa.

[--] , *and we stand together to win the war against terrorism*.
(Bush 11.9.2001)

Today I want to update Americans on our global campaign against terror.
(Bush 6.10.2001)

Everybody can make a contribution in the war against evildoers.
(Bush 16.10.2001)

Saman sodan tilanneteeman jakamisesta kertoo myös hyvin usein toistuva symbolinen vihje, joka kuvaa terrorisminvastaista sotaa erilaisena verrattuna muihin sotiin.

This will be a different kind of conflict against a different kind of enemy.
(Bush 15.9.2001)

We're also a nation that is adjusting to a new type of war. (Bush 27.9.2001)

And the world has come together to fight a new and different war, the first, and we hope the only one, of the 21st century. (Bush 11.10.2001)

Symbolisena vihjeenä toimii myös viittaaminen iskujen tapahtumispäivään syyskuun 11.:een 2001. Pelkän päivämäärän mainitseminen riittää esittämään kyseisen päivän tapahtumat kansakunnalle.

On September the 11th, enemies of freedom committed an act of war against our country. (Bush 20.9.2001)

We are united in bringing justice to those folks who did the evil deed on September 11th. (**Applause**.) (Bush 27.9.2001)

The acts of September 11th have prompted that initiative to occur on its own
[--] (Bush 11.10.2001)

Yhteiseen historiaan ja arvopohjaan viitataan koodisanoilla, jotka viittaavat muun muassa Pearl Harborin tapahtumiin vuonna 1941 sekä aikaisempien presidenttien pe-

rintöön. Lisäksi käytössä on muutamia sanontoja, jotka viittaavat kansakunnan vahvuuden teeman jakamiseen kertoessaan vaikeuksien kautta voittoon pääsemisestä.

Today, we feel what Franklin Roosevelt called the warm courage of national unity. (Bush 14.9.2001)

Americans have known wars -- but for the past 136 years, they have been wars on foreign soil, except for one Sunday in 1941. (Bush 20.9.2001)

It is said that adversity introduces us to ourselves. (Bush 14.9.2001)

Yet, we are told that tribulation brings about perseverance; and perseverance, proven character; and proven character, hope -- and hope does not disappoint. (Bush 12.10.2001)

Usein esiintyviä symbolisia vihjeitä ovat myös maan vahvuuden ja päättäväisyyden vakuuttamiseen käytetyt koodisanat. Tällaisia ovat esimerkiksi kansakunnan, sen hengen ja luonteen vahvaksi nimeäminen sekä rakenne, jossa toistetaan kansakunnan tai presidentin väsymättömyyttä, horjumattomuutta ja epäonnistumisen mahdottomuutta. Myös nämä symboliset vihjeet kertovat kansakunnan vahvuuden teeman jakamisesta.

But they have failed; our country is strong. (Bush 11.9.2001)

We will not waver; we will not tire; we will not falter; and we will not fail. (Bush 7.10.2001)

[--], but make no mistake about it, they're first and foremost patriotic Americans. (Applause.) (Bush 27.9.2001)

Myös erilaisia iskulauseita käytetään kansalliselle yleisölle suunnatuissa puheissa, jotka myös saavat yleisöltä laajasti nonverbaalista tukea. Nämä iskulauseet kertovat hyvyyden puolustamisen sekä kansakunnan pysyvien arvojen teemojen hyväksymisestä kuvatessaan oman tavoitteen oikeudellisuutta sekä maailman kahtiajakoa hyviin ja pahoihin.

Either you are with us, or you are with the terrorists. (Applause.) (Bush 20.9.2001)

The United States is presenting a clear choice to every nation: Stand with the civilized world, or stand with the terrorists. (Bush 6.10.2001)

So I'm going to start with the short version: Our people are united; our government is determined; our cause is right; and justice will be done. (Applause.) (Bush 17.10.2001)

Kansakunnalle suunnatuissa puheissa esiintyvät symboliset vihjeet kertovat erityisesti sodan teeman, kansakunnan vahvuuden teeman, kansakunnan pysyvien arvojen teeman ja hyvyyden puolustamisen teeman jakamisesta. Kokonaisuudessaan symboliset vihjeet tuovat esiin symbolista yhdistymistä tapahtuneen kansakunnan vahvuuteen perustuvan omakuvan osalta, kuten myös kansakunnan motiivina nähtävän yhteisten arvojen puolustamisen osalta. Myös tilanteen määrittely sodaksi saa laajaa tukea symbolisten vihjeiden perusteella.

Kansainväliselle yhteisölle suunnatuissa puheissa esiintyvät symboliset vihjeet ilmentävät samoja linjoja kuin kansakunnallekin suunnattujen puheiden symboliset vihjeet. Puheiden lopussa toivotetaan jumalan siunausta, mutta muuten sen vähäisen fantasioissa esiintymisen vuoksi jumalan ei voi sanoa olevan retorisen vision vahvistava tekijä, toisin kuin kansakunnalle suunnatuissa fantasioissa. Myös terrorisminvastainen sota ja syyskuun yhdestoista esiintyvät symbolisina vihjeinä. Vaikka sodan teemaa ei omana fantasiateemana kansainväliselle yhteisölle suunnatuissa fantasioissa esiinnykään, viittaavat symboliset vihjeet sodan teeman liittyvän myös kansainvälisen yhteisön retorisen visioon taistelu yhteisten arvojen puolesta –teeman sisällä.

God bless you. (Bush 10.10.2001)

All we ask is that you use the same amount of effort the United States will to win this war against freedom, to win this battle against global terrorism. (Bush 27.9.2001)

The attacks of September 11th took place in my country, but they were really an attack on all civilized countries. (Bush 20.10.2001a)

Muutamat esiintyvät iskulauseet kertovat yhtenäisyyden teeman ja yhteisten arvojen puolustamisen teeman jakamisesta. Erona kansakunnalle suunnattuihin puheisiin puuttuvat kansainväliselle yhteisölle suunnatuista puheista symbolisina vihjeinä kuitenkin yhteiseen historiaan viittaavat symboliset vihjeet.

Either you are with us, or you are with the terrorists. (Applause.)
(Bush 20.9.2001)

Every nation now must oppose this enemy, or be, in turn, its target.
(Bush 20.10.2001a)

Perhaps the NATO Charter reflects best the attitude of the world: An attack on one is an attack on all. (Bush 20.9.2001)

Kansainväliselle yhteisölle suunnatuissa puheissa esiintyvät symboliset vihjeet kertovat kokonaisuutena ennen kaikkea yhteistä pohjaa muodostuneen yhtenäisyyden teeman ja yhteisten arvojen puolustamisen teeman ympärille.

5.3 Identifikaation luomisen keinot puheiden fantasioissa

Kenneth Burken määrittelemiä identifikaation luomisen keinoja ovat 1) kielen, asenteiden, hierarkioiden tms. samastaminen yleisön kielen, asenteiden, hierarkioiden tms. kanssa, 2) muodolliset mallit, kuten vastakkainasettelu ja kohokokhdan esiintuominen toiston kautta, 3) otsikointi eli sellaisten ajatusten, käsitysmallien ja mielikuvien käyttö, joiden avulla pyritään määrittelemään ihminen tai asia nimeämällä se jonkin toisen asian kautta tai yhdistämällä se jonkin toisen asian kanssa, 4) moniselitteiset symbolit, 5) mystifikaatio eli tilannekohtaisen motiivin peittäminen universaalilla ja yleisellä motiivilla ja 6) syntipukin käyttäminen. Identifikaatiokäsitteen kautta voidaan vahvistaa, että retoriikkaa on käytetty juuri yhteisöllisyyden luomiseen, sillä keskittyessään identifikaatioon retoriikka parhaiten toimii yhteisöllisyyden rakentamisen keinona. Identifikaation luomista tarkastellaan kokonaisuutena, ja jos identifikaation luomisen keinoja fantasioista löytyy, on se lisätodiste siitä, että retoriikkaa on käytetty yhteisöllisyyden luomiseksi.

Samastaminen

Identifikaation luomisen keinoista ensimmäistä eli puhujan kielen, asenteiden, hierarkioiden tms. samastamista yleisön vastaavien kanssa on suurimmasta osasta puheita vaikeaa havaita, sillä suurimmassa osassa puheita yleisön demografisia ominaisuuksia on mahdotonta aineiston perusteella tietää. Kuitenkin muutamissa puheissa

tulee esille yleisöstä piirteitä, joiden perusteella voi kielen, asenteiden, hierarkioiden tms. samastamistakin havaita. Kansakunnalle suunnatuissa puheissa näitä elementtejä on enemmän. Puhuessaan lastenjärjestöjen ja kaupungin johtajien kokouksessa Amerikan Punaisen Ristin tiloissa Washingtonissa 16.10.2001 on yleisön joukossa myös tavanomaista enemmän lapsia ja nuoria, jolloin puheiden kieli myös on yksinkertais-tavampaa.

And I want to thank Kristen. In my speech to the country the other night, I said, why don't you go out and mow a lawn or do somebody a favor to earn a dollar. Never did I think feeding chickens would be part -- (laughter.) But she fed so many chickens, she told me, she raised \$45 for the children of Afghanistan. Good job. (Applause.) (Bush 16.10.2001)

No, our struggle is against evil people -- evil people that claim they're religious, but are not. (Bush 16.10.2001)

Samoin March of Dimes –hyväntekeväisyysjärjestön kokouksessa pidetyssä puheessa 12.10.2001 etenkin asenteiden samastamista on havaittavissa. Hyväntekeväisyyden roolia korostetaan ja siitä tehdään sodan osa: puolustamalla Afganistanin kansaa puolustetaan myös sodan motiiveina olevia amerikkalaisia arvoja. Tämä tukee osaltaan viholliskuvan riiston teemaa esittäessään Afganistanin kansan riiston ja vääryyden kohteena.

And because the suffering is so great, I know we need to lend a hand to the children who live a world a halfway -- around the world -- a place a halfway around the world from here. (Bush 12.10.2001)

By embracing Afghan children, we assert the American ideal. (Bush 12.10.2001)

Arvojen samastamista taas esiintyy 14.9.2001 terroristi-iskujen muistojumalanpalveluksessa pidetyssä puheessa. Uskon ja jumalan merkitys surun tilasta selviämiseen nostetaan keskeiseksi, sillä puheen esittämispaikkana on kirkko, jolloin on syytä olettaa yleisössä olevan tavallista enemmän hartaita uskovaisia. Tämän voi nähdä vahvistavan jumalan asemaa retorista visiota vahvistavana tekijänä.

We pray that He will comfort and console those who now walk in sorrow. (Bush 14.9.2001)

At St. Patrick's Cathedral in New York on Tuesday, a woman said, "I prayed to God to give us a sign that He is still here". Others have prayed for the same, searching hospital to hospital, carrying pictures of those still missing. (Bush 14.9.2001)

[--] neither death nor life, nor angels nor principalities nor powers, nor things present nor things to come, nor height nor depth, can separate us from God's love. (Bush 14.9.2001)

Kansainväliselle yhteisölle suunnatuissa puheissa samastamista on vaikeaa huomata yleisön suuren heterogeenisyyden vuoksi. Ainostaan 20.9.2001 Yhdysvaltain kongressin yleisistunnolle ja kansakunnalle pidetyssä puheessa on puheen islamilaiselle maailmalle suunnatussa osassa merkkejä samastumisesta pääkohdeyleisön arvoihin.

Its teachings are good and peaceful, and those who commit evil in the name of Allah blaspheme the name of Allah. (Applause.) (Bush 20.9.2001)

Muodolliset mallit

Identifikaation luomisen keinoista muodollisia malleja käytetään sen sijaan presidentti George W. Bushin puheissa runsaasti. Erityisesti toisto kohokohdan esiintuomiseksi on yleisesti käytetty keino. Kansallisissa puheissa sillä korostetaan erityisesti oman kansakunnan hyviä ominaisuuksia, kuten päättäväisyyttä, kärsivällisyyttä, yhtenäisyyttä ja humaaniutta toimissaan. Näin ollen toisto vahvistaa kansallisen hengen ja luonteen sekä yhtenäisyyden teemoja.

I think it's interesting that on one side, we see American; on the other side, it says United. (Applause.) Because that's what we are -- America is united. (Applause.) We are united. We are united in bringing justice to those folks who did the evil deed on September 11th. (Applause.) (Bush 27.9.2001)

And the terrorists are hearing from us all. (Applause.) They are hearing from a compassionate nation -- a nation that sends food and medicine to starving people of Afghanistan; a nation whose children -- and I know we've got some here who have raised money at the elementary school -- whose children are sending their dollars to save the children of Afghanistan. (Applause.) They are hearing from a tolerant nation, a nation that respects Islam and values our many Muslim citizens. They are hearing from a prayerful nation, a nation that prays to an almighty God for protection and for peace. And they are hearing from a patient and determined nation, a nation that will continue this war for as long as it takes to win. (Applause.) (Bush 17.10.2001)

Myös täydellisen tuhon ja vapauden voiton teemoja korostetaan kansakunnalle suunnatuissa puheissa toiston kautta. Tällöin tuodaan esiin, että vihollisella ei ole mahdol-

lisuuksia selvitä, koska heillä on vastassaan vahvan Yhdysvaltojen lisäksi voimakas koalitio ja kaikki mahdolliset sodankäynnin ja lainvalvonnan keinot.

We will direct every resource at our command -- every means of diplomacy, every tool of intelligence, every instrument of law enforcement, every financial influence, and every necessary weapon of war -- to the disruption and to the defeat of the global terror network. (Bush 20.9.2001)

We've put together a coalition of nations that says terrorism won't stand. We've got our military alert -- on alert for a reason: terrorism won't stand. We're cutting off their money, because we're saying terrorism won't stand. (Bush 2.10.2001)

Because this is America. This is who we are. This is what our enemies hate and have attacked. And this is why we will prevail. (Bush 15.9.2001)

Kansakunnan vihollista määriteltäessä käytetään myös identifikaation luomisen keinoista toistoa. Samoin vihollisen ominaisuuksia esiin tuotaessa käytetään tätä keinoa. Tällöin se vahvistaa vihollisen luonteeseen kuuluvaa riiston teemaa, jonka mukaan viholliset ovat vääristelijöitä ja muovaavat ideologiaa ja uskontoa väärin perustein omien tavoitteidensa suuntaisiksi.

Our enemy is not the Arab world. Many friendly Arab governments are, themselves, the targets of extremist terror. Our enemy is not Islam, a good and peace-loving faith, that brings direction and comfort to over one billion people, including millions of Americans. And our enemy is not the people of any nation, even when their leaders harbor terrorists. Our enemy is the terrorists themselves, and the regimes that shelter and sustain them. (Bush 6.10.2001)

The terrorists practice a fringe form of Islamic extremism that has been rejected by Muslim scholars and the vast majority of Muslim clerics -- a fringe movement that perverts the peaceful teachings of Islam. (Bush 20.9.2001)

Toistoa identifikaation luomisen keinoista käytetään myös kansakunnalle suunnattujen puheiden tilannetta kuvaavissa fantasioissa. Tällöin identifikaatiota pyritään luomaan erityisesti sodan teemaan, josta korostetaan sodan ainutlaatuista luonnetta ja laajalle ulottumista verrattuna aiempiin sotiin.

Americans have known wars -- but for the past 136 years, they have been wars on foreign soil, except for one Sunday in 1941. Americans have known the casualties of war -- but not at the center of a great city on a peaceful morning. Americans have known surprise attacks -- but never before on thousands of civilians. (Bush 20.9.2001)

You will be asked for your patience; for, the conflict will not be short. You will be asked for resolve; for, the conflict will not be easy. You will be asked for your strength, because the course to victory may be long.
(Bush 15.9.2001)

Ours will be a broad campaign, fought on many fronts. It's a campaign that will be waged by day and by night, in the light and in the shadow, in battles you will see and battles you won't see. It's a campaign waged by soldiers and sailors, Marines and airmen; and also by FBI agents and law enforcement officials and diplomats and intelligence officers. It's a campaign that is being waged in distant lands, and a campaign being waged by our new Office of Homeland Security. (Bush 17.10.2001)

Toista muodollista identifikaation luomisen mallia, vastakkainasettelua, käytetään myös presidentti Bushin kansakunnalle suunnatuissa puheissa. Tällöin lähinnä korostetaan kansakunnan vahvuutta, päättäväisyyttä ja oikeudenmukaisuutta kriisin hetkellä ja vihollisen epäonnistumista tavoitteessaan eli kokonaisuudessaan kansakunnan vahvuuden teemaa.

[--] ; *that while you may think you have struck our soul, you haven't touched it;* [--] (Bush 27.9.2001)

Terrorist attacks can shake the foundations of our biggest buildings, but they cannot touch the foundation of America. (Bush 11.9.2001)

These acts shattered steel, but they cannot dent the steel of American resolve.
(Bush 11.9.2001)

We will oppose their evil with firm justice, and we will answer their hatred with compassion for the Afghan people. (Bush 13.10.2001)

Lisäksi vastakkainasettelulla tuetaan hyvyyden puolustamisen teemaa korostamalla tilannetta vapauden ja pelon välisenä taisteluna. Myös vapauden voiton teemaan pyritään luomaan identifikaatiota vastakkainasettelun kautta esittämällä vapaus varmaksi voittajaksi taistelussa pelkoa vastaan.

Freedom and fear are at war. (Bush 20.9.2001)

Freedom and fear, justice and cruelty, have always been at war, and we know that God is not neutral between them. (Applause.) (Bush 20.9.2001)

As long as the United States of America is determined and strong, this will not be an age of terror; this will be an age of liberty, here and across the world. (Applause.) (Bush 20.9.2001)

Kansainväliselle yhteisölle suunnatuissa puheissa käytetään myös muodollisista identifikaation luomisen keinoista toistoa kohokokohdan esiintuomiseksi. Tällöin korostetaan kansainvälisen yhteisön samanmielisyyttä tavoitteissa, arvoissa ja syyskuun yhdenentoista traagisissa kokemuksissa. Identifikaatiota luodaan siis yhtenäisyyden ja yhteisten arvojen puolustamisen teemoihin. Sen sijaan vastakkainasettelua ei ilmene. Syy tähän lienee kansainvälisen yhteisön suuri heterogeenisyys, jolloin vastakkainasettelulla saattaisi olla pikemminkin erottava vaikutus.

This is the world's fight. This is civilization's fight. This is the fight of all who believe in progress and pluralism, tolerance and freedom. (Bush 20.9.2001)

America will never forget the sounds of our National Anthem playing at Buckingham Palace, on the streets of Paris, and at Berlin's Brandenburg Gate. We will not forget South Korean children gathering to pray outside our embassy in Seoul, or the prayers of sympathy offered at a mosque in Cairo. We will not forget moments of silence and days of mourning in Australia and Africa and Latin America. Nor will we forget the citizens of 80 other nations who died with our own: dozens of Pakistanis; more than 130 Israelis; more than 250 citizens of India; men and women from El Salvador, Iran, Mexico and Japan; and hundreds of British citizens. America has no truer friend than Great Britain. (Applause.) (Bush 20.9.2001)

Otsikointi

Identifikaation luomisen keinoista kolmannella eli otsikoinnilla tarkoitetaan sellaisten ajatusten, käsitysmallien ja mielikuvien käyttöä, joiden avulla pyritään identifioimaan ihminen tai asia nimeämällä se jonkin toisen asian kautta tai yhdistämällä se jonkin toisen asian kanssa. Nimetä voidaan se, mikä on hyvää ja paha, millainen on asioiden ideaali tila, mikä tuhosi ideaalin tilan, miten tila voidaan palauttaa ideaaliksi ja millaisia toimia pitää tehdä, että maailma voisi olla vapaa järjestystä rikkovista tapahtumista (Cragan & Shields 1995, 63). Otsikoinnilla voidaan kuitenkin johdattaa yleisöä harhaan nimeämällä asia vastoin todellista luonnettaan, jolloin on tärkeää tuoda ne esille tutkittavista teksteistä.

Omalle kansakunnalle suunnatuissa puheissa otsikointi on pääosin sellaisten mielikuvien käyttöä, jolla tilanne ja toiminta esitetään hyvän ja pahan väliseksi taisteluksi.

Tässä taistelussa hyväksi käsitetään Yhdysvaltojen johtama kansainvälinen yhteisö, jonka kulmakivenä ovat kaikille yhteiset sivistyneen maailman arvot ja niistä erityisesti vapaus ja oikeus. Pahaksi puolestaan esitetään terrorismi, sen päämääriä tukevat hallitukset ja sen tavoitteena oleva sekasorron aikaansaaminen. Täten otsikoinnilla tuetaan hyvyyden puolustamisen teemaa ja toisaalta vihollista kuvaavaa teemaa oikeiden arvojen uhkaamisesta. Tämä on myös yhteneväistä vastakkainasettelusta tehtyjen havaintojen kanssa.

[--] *we are freedom's home and defender*. (Bush 14.9.2001)

[--] *we go forward to defend freedom and all that is good and just in our world*. (Bush 11.9.2001)

We don't fight a religion -- no, we fight evil. (Bush 16.10.2001)

*We must stop the evil ones, so our children and grandchildren can know peace and security and freedom in the greatest nation on the face of the Earth. (**Applause.**)* (Bush 17.10.2001)

Our nation -- this generation -- will lift a dark threat of violence from our people and our future. (Bush 20.9.2001)

Kansainväliselle yhteisölle suunnatuissa puheissa otsikointia käytetään myös identifiointin luomiseksi. Tällöin otsikointi on sellaisten mielikuvien käyttöä, jossa korostuu yhteisten arvojen puolustamisen teema. Kun arvoja puolustetaan, voidaan saavuttaa vapauden aika. Näin ollen otsikointi tukee myös vapauden ajan teemaa. Toisin kuin kansalliselle yleisölle suunnatuissa fantasiaissa, ei kansainväliselle yhteisölle tilannetta ja toimintaa pyritä selvästi otsikoimaan hyvän ja pahan taisteluksi, vaan vapauden puolustamiseksi.

This is the world's fight. This is civilization's fight. This is the fight of all who believe in progress and pluralism, tolerance and freedom. (Bush 20.9.2001)

This conflict is a fight to save the civilized world, and values common to the West, to Asia, to Islam. (Bush 20.10.2001a)

And I want to thank the nations of the world that have stood side-by-side with our country to defend freedom. (Bush 27.9.2001)

Now is the time to act boldly, to build and defend an age of liberty.
(Bush 20.10.2001a)

Moniselitteiset symbolit

Myös moniselitteisiä symboleja esiintyy runsaasti kansakunnalle suunnatuissa puheissa. Etenkin Amerikan ja kansakunnan hengen vahvuuteen viittaaminen on symbolina hyvin monitahoinen ja merkitykseltään laaja. Hengen vahvuuteen viitataan *spirit*-sanana lisäksi sanoilla *force* ja *power*, jotka myös ovat abstrakteja asioita kuvaavia sanoja ja siten itsessään monimerkityksisiä.

And the spirit is strong in America. (Bush 2.10.2001)

Our nation is the greatest force for good in the world history.
(Bush 12.10.2001)

But all Americans should be assured: We are taking strong precautions, we are vigilant, we are determined, the country is alert, and the great power of the American nation will be felt. (Bush 13.10.2001)

[--] we're the brightest beacon for freedom and opportunity in the world. And no one will keep that light from shining. (Bush 11.9.2001)

Myös koalition johtajan teemaa tuetaan moniselitteisin symbolein. Maailman antama tuki Yhdysvalloille määrittellään abstraktien symbolien *will* ja *conscience* kautta. Tuki on siten henkistä tahdon ja omantunnon toimintaa.

We are supported by the collective will of the world. (Bush 7.10.2001)

We are supported by the conscience of the world. (Bush 17.10.2001)

Samoin kansakunnan vihollisen määrittelemisen pahuuden kautta kuvastaa monimerkityksisten symbolien käyttöä. Identifikaatiota viholliskuvan perimmäisen pahuuden teemaan luodaan nimeämällä vihollista ja hänen toimiaan usein sanalla *evil*, joka laajuudessaan on moniselitteinen ja antaa yleisölle mahdollisuuden määrittellä vihollisen oman pahuuden käsityksensä mukaan.

Today, our nation saw evil,[--] (Bush 11.9.2001)

We face a brand of evil, the likes of which we haven't seen in a long time in the world. (Bush 27.9.2001)

And my answer is, there's evil in the world. (Bush 16.10.2001)

But our responsibility to history is already clear: to answer these attacks and rid the world of evil. (Bush 14.9.2001)

Vihollista kuvataan myös tulkinnanvaraisella sanalla *threat*. Tällöin vihollisen pahuuteen lisätään sen aiheuttama väkivallan uhka kansakunnalle. Tämä luo identifikaatiota pelon teemaan.

In the face of today's new threat, the only way to pursue peace is to pursue those who threaten it. (Bush 7.10.2001)

Our nation -- this generation -- will lift a dark threat of violence from our people and our future. (Bush 20.9.2001)

Myös oikeuteen, *justice*, viittaaminen on moniselitteisen symbolin käyttöä. Tällöin tuetaan hyvyyden puolustamisen teemaa annattaessa ymmärtää, että taistelu on taistelua oikeuden puolesta eli arvojen taistelua. Oikeutta yhdistetään myös vastakainasettelulla moniselitteiseen pahuuden käsitteeseen, jolloin tulkinnan mahdollisuudet vain lisääntyvät.

*Whether we bring our enemies to justice, or bring justice to our enemies, justice will be done. (**Applause.**) (20.9.2001)*

*We are united in bringing justice to those folks who did the evil deed on September 11th. (**Applause.**) (Bush 27.9.2001)*

We will oppose their evil with firm justice, and we will answer their hatred with compassion for the Afghan people. (Bush 13.10.2001)

*Freedom and fear, justice and cruelty, have always been at war, and we know that God is not neutral between them. (**Applause.**) (Bush 20.9.2001)*

Oikeuden käsitteen käyttöön liittyy myös monimerkityksisen sanan *price* käyttö. Hinnalla viitataan Yhdysvaltojen sotatoimien tulokseen eli vihollisen täydelliseen tuhoon.

And now the Taliban will pay a price. (Bush 7.10.2001)

They did not listen, and they are paying a price. (Bush 13.10.2001)
(they = Taleban)

Myös yhtenäisyyden teeman sisältä löytyy moniselitteisen symbolin käyttöä. Kansakunnan yhtenäisyyteen, *unity*, viittaaminen antaa kuvan kansakunnasta kokonaisuutena, vaikka kansakunta onkin todellisuudessa jakautunut moniin eri yhteiskunnallisiin luokkiin ja osiin ja on yhteisönä vain Andersonin (1991) termien mukaan kuvitteellinen.

Today, we feel what Franklin Roosevelt called the warm courage of national unity. (Bush 14.9.2001)

This is a unity of every faith, and every background. (Bush 14.9.2001)

Moniselitteisiä symboleja käytetään myös kansainväliselle yhteisölle suunnatuissa puheissa. Abstrakteja arvoja, *values*, käytetään yleisesti toiminnan perusteluina ja niistä erityisesti vapautta, johon viitataan sanoilla *freedom* ja *liberty*. Käsitteinä molemmat ovat tulkittavissa kuulijan omien vapauskäsitteiden mukaisesti. Vapauden moniselitteisellä symbolilla tuetaan sekä yhteisten arvojen puolustamisen teemaa että vapauden ajan teemaa.

This conflict is a fight to save the civilized world, and values common to the West, to Asia, to Islam. (Bush 20.10.2001a)

Our nations have chosen -- we have choose freedom over fear.
(Bush 20.10.2001a)

Now is the time to act boldly, to build and defend an age of liberty.
(Bush 20.10.2001a)

Myös rikollisuuden ja vääryyden teemaa tuetaan moniselitteisellä symbolilla. Pahouden, *evil*, käsitettä käytetään lähinnä tilannetta kuvaavien fantasioiden, erityisesti globaalien epävakauden teeman, tukemisessa, ei vihollisen määrittelyssä, kuten kansallisissa puheissa.

In our world, there is no isolation from evil. (Bush 20.10.2001a)

We meet today with recent memories of great evil -- yet great hope for this region and its future. (Bush 20.10.2001a)

Mystifikaatio

Viidettä identifikaation luomisen keinoa, mystifikaatiota, käytetään myös omalle kansakunnalle suunnatuissa puheissa. Tilannekohtaisia motiiveja mystifioidaan peittämällä ne universaalilla ja yleisellä motiivilla. Vähäosaisten auttamisella ja hyväntekeväisyydellä osittain peitetään rahan hankintaa, vaikka rahankeräämisen kohteena ovatkin Afganistanin puutteessa elävät lapset. Kuitenkin tämän voi nähdä mystifikaationa, koska nykypäivän sodankäynnissä ja globaalissa maailmassa ei sota voi saada laajaa oikeutusta ilman humanitaarista apua hyökkäyksen kohteena olevalle kansakunnalle.

And we will help them in this time of confusion and crisis in their country. (Bush 6.10.2001)

We will oppose their evil with firm justice, and we will answer their hatred with compassion for the Afghan people. (Bush 13.10.2001)

A guy works for me named Mitch Daniels, from Indianapolis, Indiana. He helped start a place called the Oaks Academy. It's an inner-city school. They've got 163 students that go to that little school. He came back from visiting his family the other day with \$163. Every child gave a dollar in that school. Jordan Fisher, a 6th grader at the Oaks Academy, wrote this in a letter. She said: We feel sorrow for the children that the Taliban has hurt, and we're willing to do anything we can to help them have food to eat. (Bush 16.10.2001)

Sotatoimet mystifioidaan vapauden, rauhan ja oikeuden puolustamiseksi ja länsimaisten arvojen puolesta tehtäväksi pakolliseksi toiminnaksi. Kuitenkin toimien taustalla lienee valtapyrkimyksiä ja koston halua. Omat sotatoimet myös mystifioidaan oikeuden ilmentymäksi väkivallan vastapainona, vaikka todellisuudessa sota itsessään on väkivaltaa. Täten mystifikaatio pyrkii tukemaan hyvyyden puolustamisen teemaa.

I will not yield; I will not rest; I will not relent in waging this struggle for freedom and security for the American people. (Bush 20.9.2001)

We defend not only our precious freedoms, but also the freedom of people everywhere to live and raise their children free from fear. (Bush 7.10.2001)

[--] all Americans from every walk of life unite in our resolve for justice and peace. (Bush 11.9.2001)

In the face of today's new threat, the only way to pursue peace is to pursue those who threaten it. (Bush 7.10.2001)

Omien sotatoimien motiiviksi esitetään myös pahuuden voittaminen, jolloin väkivallan uhka häipyä maan päältä. Kuitenkin väkivallan poistaminen väkivallalla on osoittautunut useimmiten mahdottomaksi tehtäväksi. Kyseinen mystifikaatio pyrkii myös tukemaan hyvyyden puolustamisen teemaa.

But we can overcome evil. (Bush 16.10.2001)

We are planning a broad and sustained campaign to secure our country and eradicate the evil of terrorism. (Bush 15.9.2001)

Our nation -- this generation -- will lift a dark threat of violence from our people and our future. (Bush 20.9.2001)

Vihollisen motiiveiksi esitetään kansakunnan horjuttaminen ja islamin vääristely, vaikka todenmukaisempina tilannekohtaisena motiivina mitä luultavimmin on kapitalististen yhteiskuntien vastustaminen. Täten kyseinen mystifikaatio tukee sekasorron teemaa.

You see, the terrorists, they want to intimidate America. (Bush 2.10.2001)

The terrorists want us to stop our lives -- that's what they want. (Bush 17.10.2001)

The United States of America is an enemy of those who aid terrorists and of the barbaric criminals who profane a great religion by committing murder in its name. (Bush 7.10.2001)

Kansainväliselle yhteisölle suunnatuissa puheissa mystifikaatiot tukevat lähinnä yhteisten arvojen puolustamisen teemaa sekä vapauden ajan teemaa. Sotatoimet esitetään yhteisten arvojen puolustamiseksi, vaikka todellisuudessa vapauden ja oikeuden arvot ovat ensinnäkin hyvin länsimaisia arvoja eivätkä kuvasta koko maailman jakamia arvoja. Toiseksi tilannekohtaisina motiiveina lienee vallan ja koston halua sekä

pyrkimystä osoittaa omaa sotilaallista ylivoimaisuutta sen sijaan, että pyrittäisiin vapauden ajan saavuttamiseen.

This is the world's fight. This is civilization's fight. This is the fight of all who believe in progress and pluralism, tolerance and freedom. (Bush 20.9.2001)

This conflict is a fight to save the civilized world, and values common to the West, to Asia, to Islam. (Bush 20.10.2001a)

Now is the time to act boldly, to build and defend an age of liberty. (Bush 20.10.2001a)

Together, we will, patiently and diligently, pursue the terrorists from place to place until justice is done. (Bush 20.10.2001a)

Syntipukin käyttäminen

Kuudetta identifikaation luomisen keinoa, syntipukin käyttöä, esiintyy myös sekä kansakunnalle että kansainväliselle yhteisölle suunnatuissa puheissa. Kansallisissa puheissa suoraa syntipukin käyttöä on terroristeja suojelevien valtioiden asettaminen vastuuseen yksittäisen terroristiryhmän teoista. Konkreettisimmaksi syntipukiksi nostetaan Afganistanin Taleban-hallinto, koska se on antanut suojapaikan terroristijärjestö al-Qaidalle ja sen johtajalle Osama bin Ladenille.

*If you harbor the terrorists, you are guilty of terror. And like the terrorists, you will be held responsible. (**Applause.**) (Bush 17.10.2001)*

By aiding and abetting murder, the Taliban regime is committing murder. (Bush 20.9.2001)

And for those nations that stand with the terrorists, there will be a heavy price. (Bush 6.10.2001)

We're paving the way for friendly troops to defeat the Taliban and root out the al Qaeda parasites that the Taliban hosts and protects. (Bush 17.10.2001)

Sekä kansakunnalle että kansalliselle yhteisölle suunnatuissa puheissa esiintyy myös epäsuoraa syntipukin käyttöä. Terroristit esitetään syntipukeiksi islamin häpäisemiseen ja talebanit afganistanilaisten kärsimykseen, vaikka Afganistanin silloinen tilanne oli ainakin yhtä vahvasti seurausta kylmän sodan suurvaltapolitiikasta kuin Tale-

banin hallinnosta. Tämän epäsuoran syntipukin käyttö vahvistaa kansallisissa puheissa riiston teemaa ja kansainvälisissä puheissa rikollisuuden ja vääryyden teemaa.

Kansakunnalle suunnatuissa puheissa esiintyvä epäsuora syntipukin käyttö

Those who hijacked four airliners on September the 11th are also trying to hijack Islam. (Bush 12.10.2001)

The United States of America is an enemy of those who aid terrorists and of the barbaric criminals who profane a great religion by committing murder in its name. (Bush 7.10.2001)

The Afghan people are victims of oppression and misrule of the Taliban regime. (Bush 12.10.2001)

Afghanistan is a case in point. Its Taliban regime has made that nation into a sanctuary and training ground for international terrorists -- terrorists who have killed innocent citizens of many nations, including our own. The Taliban promotes terror abroad, and practices terror against its people, oppressing women and persecuting all who dissent. The Taliban has been given the opportunity to surrender all the terrorists in Afghanistan and to close down their camps and operations. Full warning has been given, and time is running out. The Afghan people, however, are the victims of oppression, famine and misrule. Many refugees from that unfortunate nation are on the move, and sadly, many Afghans are on the verge of starvation. (Bush 6.10.2001)

Kansainväliselle yhteisölle suunnatuissa puheissa esiintyvä epäsuora syntipukin käyttö

The terrorists are traitors to their own faith, trying, in effect, to hijack Islam itself. (Bush 20.9.2001)

Its teachings are good and peaceful, and those who commit evil in the name of Allah blaspheme the name of Allah. (Applause.) (Bush 20.9.2001)

Kokonaisuudessaan kansakunnalle suunnatuissa puheissa esiintyvät identifikaation luomisen keinot pyrkivät luomaan yhdistymistä muutamisiin keskeisimpiin fantasioihin. Kansakunnan vahvan ja yhdistyneen omakuvan hyväksymistä edesauttamaan on käytetty retoriikkaa, joka korostaa kansallisen hengen ja luonteen teemaa ja erityisesti sen tarkempaan sisältöönä kansakunnan vahvuuden teemaa sekä myös yhtenäisyyden teemaa. Myös vihollisen ominaisuuksien retorilla muodostamisella on pyritty yhteisöllisyyden luomiseen. Siitä kertovat perimmäisen pahuuden teeman ja riiston teeman korostaminen identifikaation luomisen keinojen kautta. Yhteistä tulkintaa on myös pyritty luomaan sekä kansakunnan että vihollisen toiminnan motiivien osalta.

Sekä kansakunnan perimmäinen motiivi hyvyyden puolustamisen teema että vihollisen motiivi sekasorron teema ja sen erityissisältö oikeiden arvojen uhkaamisen teema on pyritty tuomaan esille identifikaation luomisen keinojen kautta. Myös tulevaisuuden kuvaan on pyritty luomaan identifikaatiota korostettaessa vapauden voiton teeman ja vihollisen täydellisen tuhoutumisen teeman sisältöjä. Tilanteenkin määrittelyssä on pyritty identifikaatioon erityisesti pelon teeman osalta. Täten voidaan yleisesti todeta, että fantasioiden kautta tapahtuvaa retoriikkaa on käytetty yhteisöllisyyden luomiseksi kansakunnalle suunnatuissa puheissa.

Kansainväliselle yhteisölle suunnatuissa puheissa retoriikkaa on käytetty myös identifikaation luomiseen. Identifikaation kohteena ovat puheissa esiintyvistä fantasioista ensinnäkin kansainvälisen yhteisön samanmielisyyttä korostava yhtenäisyyden teema ja lisäksi toiminnan motiivina oleva yhteisten arvojen puolustamisen teema. Myös viholliskuvaan pyritään luomaan identifikaatiota rikollisuuden ja vääryyden teeman korostamisella. Samaan pyrkii vihollisen toiminnan tuloksena olevan globaalien epävakauden teeman tukeminen. Lisäksi tulevaisuuden tilanteeseen viittaavaan vapauden ajan teemaan pyritään luomaan identifikaatiota. Myös kansainväliselle yhteisölle suunnatuissa puheissa fantasioihin keskittyvää retoriikkaa on siten käytetty yhteisöllisyyden luomiseksi.

5.4 Terrorisminvastaisen sodan retoriset visiot

Kansallinen terrorisminvastaisen sodan retorinen visio

Presidentti Bushin puheissa esiintyvien henkilöitä, tilannetta ja toimintaa kuvaavien fantasioiden pohjalta Yhdysvaltojen kansakunnalle suunnattu retorinen visio seuraa hyvän ja pahan taistelun perinnettä, jonka Harle (1991, 100–101) on todennut kuuluneen jo kauan Yhdysvaltojen presidenttien poliittisessa kielessä vihollisen määrittelyyn. Sen on myös todettu olevan oma fantasiatyypinsä. Retorisen vision päähenkilöinä ovat oma kansakunta ja viholliseksi määritellyt terroristit ja niitä tukevat hallitukset. Oma kansakunta on kansallisen hengen ja luonteen mukaisesti vahva, päättäväinen ja oikeudenmukainen. Kansakunnan perimmäiseksi tehtäväksi nähdään hyvyyden puolustaminen, joka kiteytyy kansakunnan pysyvissä arvoissa vapaudessa, oikeudessa ja kristillisyydessä. Tämän tehtävän toteuttamisen hetkellä kansa kokoaa

voimansa ja yhdistyy, jotta se voisi edelleen toimia maailmassa vapauden ja hyvyyden airuena.

Vihollista eli kansainvälistä terrorismia ja sitä tukevia tahoja puolestaan määrittää ensi sijassa pahuus. Pahuutensa ilmentymänä he riistävät hyviä ihmisiä, vääristelevät rauhanomaisia ideologioita ja pyrkivät ainoastaan sekasorron ja pelon aiheuttamiseen maailmassa. Samalla he uhkaavat hyvyyden arvoja.

Toimillaan viholliset ovat onnistuneetkin saattamaan maailman surun ja pelon tilaan, josta voi nousta ainoastaan taistelemalla pahuutta vastaan. Tämän hyvyyden puolustamiseksi käytävän laajan ja pitkäkestoisen sodan kautta maailma nousee Yhdysvaltojen johdolla tulevaisuudessa vapauden aikaan, josta pahuus on tuhottu, pahuuden kurjuuttamat kansat on saatettu vapauden porteille ja sekä oman maan että maailman kansalaisten turvallisuus on taattu. Tämän taistelun oikeutuksen vahvistavat jumala ja oikeus, joiden molempien tahdon toteuttaminen on samalla hyvyyden toteuttamista.

Kansainvälinen terrorisminvastaisen sodan retorinen visio

Kansainvälisen yhteisön retorista visiota ei niinkään määrittele hyvän ja pahan taistelu, vaan oikeuden ja vääryyden kamppailu. Kansainvälinen yhteisö, johon kuuluvat kaikki sivistyneet kansakunnat ja joka siten on äärimmäisen laaja, on ennen kaikkea vapauden, oikeudenmukaisuuden, edistyksen ja monimuotoisuuden puolella. Näiden arvojen takana koko sivistynyt kansainvälinen yhteisö seisoo yksimielisesti.

Kansainvälisen yhteisön vihollisia ovat terroristit, jotka ovat rikollisia ja väärintekijöitä. Heidän tavoitteensa jää hämärään, mutta rikollisuutensa vuoksi he uhkaavat kansainvälisen yhteisön yhteisiä arvoja ja saavat aikaan globaalia epävakautta. Arvojen turvaamiseksi täytyy kansainvälisen yhteisön yhdessä taistella vihollista vastaan. Vaikka Yhdysvallat johtaakin monia taistelun toimia, ei se ole suvereeni johtaja vaan vahva koalition jäsen. Tulevaisuudessa taistelun hedelmänä on vapauden aika, jossa viholliselle ei löydy sijaa. Kansainvälisen yhteisön retorista visiota vahvistaa oikeus.

Molemmille puheiden pääkohderyhmille suunnatut retoriset visiot ovat pääpiirteittäin samantyyppisiä, mutta erot ovat painotuksissa. Yhteneväisiä retorisissa visioissa

ovat toiminnan esittäminen yhteisten arvojen puolesta taistelemisena ja varmuus siitä, että kyseisen toiminnan kautta maailma saavuttaa vapauden ajan. Eroavaisuuksia on etenkin siinä, että siinä missä kansakunnalle suunnatussa retorisessa visiossa keskitytään hyvän ja pahan taisteluun, on kansainväliselle yhteisölle suunnattu retorinen visio pohjimmiltaan oikeuden ja vääryyden keskinäistä taistelua. Lisäksi Yhdysvaltojen ja kansainvälisen yhteisön rooli visioissa on erilainen. Kun kansallisessa visiossa Yhdysvallat on suvereeni johtaja ja kansainvälinen koalitio sen tukija, on kansainvälisessä visiossa Yhdysvallat koalition osa, vaikka jokseenkin vahva sellainen. Myös viholliskuva kansallisessa visiossa on voimakkaampi ja uhkaavampi, kun vihollisen pohjimmainen olemus on pahuus sen sijaan, että kansainvälisessä visiossa se on rikollisuus. Lisäksi retoristen visioiden vahvistavissa tekijöissä on eroa: kansainvälisen yhteisön vision vahvistava tekijä on oikeus, kansallisen vision sen lisäksi jumala.

Havainnot retorisista visioista ovat osittain yhdenmukaisia Huovilan (2001) toteamusten kanssa. Huovila tulkitsee, että terrorisminvastainen sota esitettiin hyvän ja pahan taisteluna, jossa vedottiin oikeudenmukaisuuteen. Havainto on samansuuntainen Yhdysvaltojen kansakunnalle suunnatun retorisen vision kanssa ja kansainväliselle yhteisölle suunnatun retorisen vision kanssa siinä, että toimintaa vahvistavana tekijä on oikeus.

6 DISKUSSIO

6.1 Tulosten yhteys amerikkalaisen presidenttiretoriikan tutkimusperinteeseen

Aineiston tulkinnan lähtökohtina olivat Bormannin (1985; 1996) ja Bormannin, Craganin ja Shieldsin (1994) ehdottamat todisteet siitä, milloin dramatisoinnit ja fantasiat toimivat yhteisöllisyyden luomiseksi. Näistä todisteista ensimmäinen on, että presidentin puheissa toistuvat säännöllisesti samankaltaiset dramatisoivat viestit ja siten myös fantasiateemat. Toisena todisteena on se, että erilaisia symbolisia vihjeitä, kuten sisäpiirin vitsejä, koodisanoja, fraaseja ja iskulauseita, esiintyy puheissa. Kolmas todiste on, että yleisö ilmaisee tukeaan nonverbaalisella osallistumisella, jota aineistosta tulee ilmi, kuten spontaaneilla suosionosoituksilla ja huudahduksilla.

Kaikkia todisteiden muotoja löytyi aineistosta, joten fantasioiden voidaan todeta toimivan yhteisöllisyyden luomisessa presidentti George W. Bushin terrorisminvastaisia sotaa käsittelevissä puheissa. Lisäksi Yhdysvaltojen kansakunnalle suunnatuissa puheissa on havaittavissa fantasiatyyppejä eli usein käytetty perustarina, jota toistetaan yhä uudelleen samoilla tai samankaltaisilla henkilöillä. Havaittu fantasiatyyppejä käsittelee henkilöitä, tilannetta ja toimintaa hyvän ja pahan välisen taistelun näkökulmasta. Fantasiatyypin löytyminen on yksi lisätodiste fantasioiden ja retorisen vision jakamisesta. Lisäksi burkelaisia identifikaation luomisen keinoja löytyi erittäin runsaasti, mikä osaltaan myös vahvistaa retoriikkaa käytetyn yhteisöllisyyden luomiseen.

Presidentti Bushin puheista löytyi kahdelle pääkohderyhmälle, omalle kansakunnalle ja kansainväliselle yhteisölle, suunnatut terrorisminvastaisen sodan retoriset visiot. Koska retoriset visiot itsessään ovat yhteisöllisyyden luomisen välineitä ja myös vaikuttamisen muotoja, löytyi puheista täten yhteisöllisyyden luomiseen pyrkiviä retoriisia tarinoita. Tutkielman lähtökohtana olevan narratiivisen paradigman näkemyksen mukaisesti tarinoita ei kuitenkaan pidä irrottaa muiden tarinoiden kontekstista, sillä ne ovat aina sidoksissa siihen, kuinka sopusoinnussa tai ristiriidassa ne ovat muiden tarinoiden kanssa (Fisher 1985, 358). Lisäksi presidenttien puheet ovat aina presidentti-instituution puheita, jolloin instituutio ja sen asettamat vaatimukset presidentin roolille suuresti rajoittavat itse presidenttinä olevan henkilön käyttäytymistä. Siksi analyysin tässä vaiheessa vielä tarkastellaan, kuinka kansakunnalle ja kansainväliselle yhteisölle suunnatut terrorisminvastaisen sodan retoriset visiot kytkeytyvät aiemmin Yhdysvaltojen presidenttiretoriikassa esiintyneisiin tarinoihin ja retoriisiin visioihin.

Craganin ja Shieldsin (1995, 42) määrittelemistä todellisuuden syvärakenteista sekä kansakunnan että kansainvälisen yhteisön terrorisminvastaisen sodan retoriset visiot heijastavat pääasiallisesti oikeudenmukaisuuden syvärakennetta, jossa keskitytään oikeaan tapaan tehdä asioita ja korostetaan sitä, mikä on oikein ja väärin, sopivaa ja epäsopevaa, korkeampi ja alempi arvoista, moraalista ja moraalitonta, oikeudenmukaista ja epäoikeudenmukaista. Täten sekä kansakunnalle että kansainväliselle yhteisölle suunnattujen retoristen visioiden voi nähdä edustavan kylmän sodan retoriikan perintöön nojaavaa presidenttiretoriikkaa, sillä myös kylmän sodan retorinen visio oli

oikeudenmukaisuuteen pohjautuva. Lisäksi kylmän sodan vision kanssa yhteistä on kansakunnan terrorisminvastaisen sodan retorisessa visiossa tilanteen esittäminen hyvän ja pahan välisenä taisteluna. Hyviä ovat korkeamoraaliset ja vahvat amerikkalaiset, jotka taistelevat vapauden puolesta. Pahan ruumiillistuma vain on muuttunut kommunismista terrorismiksi.

Presidentti George W. Bushin käyttämät terrorisminvastaisen sodan retoriset visiot kuuluvat samaan jatkumoon kuin presidentti George Bush vanhemman ajama retoriinen visio uudesta maailmanjärjestyksestä. Vaikka presidentti Bushin retoriikka ei viittaa isänsä uutta maailmanjärjestystä korostavan retoriikan tapaan historiaan (Pollock 1994, 205; Huovila 2001, 40–41), esitetään terrorisminvastaisen sodan retorisisissa visioissa samaan tapaan amerikkalaiset päämäärät ja arvot universaaleiksi sekä perimmäiseksi oman ryhmän tavoitteeksi vapaus ja sen puolustaminen. Lisäksi tulevaisuuden kuvana on samankaltainen turvallinen maailma. Saman jatkumon aiempänä ilmentymänä voi nähdä myös presidentti Reaganin puheen, jota Moore (1989) on tutkinut. Puheen määrittelevä kertomus perustuu vapauden etsimiseen. Kun vapaus on retorisesti löytynyt, on uuden maailmanjärjestyksen ja terrorisminvastaisen sodan retorisisissa visioissa sitä puolustettava.

Myös Smithin (1987b) havainnot presidentin mahdollisuuksista luoda yhteisöllisyyttä soveltuvat suurelta osin fantasioihin, joita presidentti Bushin kansallisen terrorisminvastaisen sodan retoriinen visio sisältää. Yhteisöllisyyden luomiseen pyrkivät teemat, joita Smithin tutkimissa presidentti Reaganin puheissa käytettiin, näyttävät myös presidentti Bushin fantasioissa. Molempien presidenttien puheissa kerrotaan ainakin sivujuonena ainutlaatuisista kansalaisista, Yhdysvaltojen vapauten pohjautuvasta perinnöstä, Yhdysvaltojen sankarillisuudesta ja sen ilmenemisestä erilaisissa kansallisissa ryhmissä sekä amerikkalaisten sisäisestä moraalista ja henkisestä vahvuudesta, johon uskomalla kansakunta voi kulkea voitosta voittoon. Samansuuntaisesti myös Sheridanin (1996, 155–156) ehdottamat yhteiset piirteet retoriseen yhdistymiseen pyrkiville retorisille visioille toteutuvat molemmissa terrorisminvastaisen sodan retorisisissa visioissa. Retorista yhdistymistä tavoittelevissa visioissa korostetaan usein yhteisiä kokemuksia, arvoja toimenpiteiden sijaan, yhteistä vihollista ja tasapainoista kuvaa omasta ryhmästä. Näitä seikkoja painotetaan myös terrorisminvastaisen sodan retorisisissa visioissa.

Ivien (1974, 340–341, 344–345) havainnot Yhdysvaltojen presidenttien melko yhdenmukaisesta sotatoimien oikeuttamiseen pyrkivästä sanastosta sopivat vielä vuosikymmeniä myöhemminkin terrorisminvastaisen sodan retorisiin visioihin. Erityisesti yhdenmukaisuutta traditioon on oikeuden korostamisessa sekä vihollisen toiminnan esittämisessä moraalisia asioita ja amerikkalaisia ideaaleja kohtaan hyökkäämisenä. Tällöin uhattuja ideaaleja koetaan olevan oikeutettua puolustaa. Valtion toimien moraalisuutta ja täydellisen voiton välttämättömyyttä on terrorisminvastaisen sodan retoristen visioiden kanssa samankaltaisesti korostanut myös esimerkiksi presidentti Trumanin esittämä retorinen visio Korean sodan oikeuttamiseksi (McKerrow 1977).

Arvoja ja ideaaleja korostettaessa kriisi usein muuttuu kansakunnan moraalisen tahdon koettelemukseksi (Pollock 1994, 210), mitä myös esiintyy kansallisessa terrorisminvastaisen sodan retorisessa visiossa ja erityisesti sen ainutlaatuisuuden teemassa. Sotatilanteiden retoriikassa ja propagandassa arvoista pyritäänkin ottamaan käyttöön sellaiset superarvot, joiden suojeleminen yleensä nähdään tärkeäksi, jos ei välttämättömäksi, muiden päämäärien toteuttamisessa (Luostarinen 1999, 51–52). Terrorisminvastaisen sodan kansallisessa retorisessa visiossa tällainen superarvo on hyvyys ja sen sisältönä vapaus, oikeus ja kristillisuus. Terrorisminvastaisen sodan kansainvälisessä retorisessa visiossa superarvoina ovat puolestaan vapaus ja oikeus. Heterogeenisen kansainvälisen yhteisön identiteetin muodostumisessa superarvot ovatkin erittäin tärkeitä, jotta voitaisiin löytää yhteistä kokemuspintaa hyvin erilaisista lähtökohdista olevien ihmisten välille.

Kaikki yhtäläisyydet aikaisempiin retorisiin visioihin ja aiempaan yhdysvaltalaiseen presidenttiretoriikkaan tukevat sitä havaintoa, että presidentin pyrkiessä oikeuttamaan yleisön keskuudessa sotaa, sen vaatimia uhrauksia ja väkivallan käyttöä vihollista kohtaan on presidentin luoman kertomuksen oltava selkeä, voimakas, muodoltaan tuttu ja hyväksytty (Kuusisto 1998, 16). Kertomuksen voimakkuutta lisää vielä se, että terrorisminvastaisen sodan retorisissa visioissa henkilöiden piirteet antavat sotatoimille oikeutusta asettamalla kuvan itsestä rationaalisena, rauhantahtoisena ja erilaisuutta arvostavan sivilisaation edustajana vastakkain vihollisesta olevan julman ja irrationaalisen kuvan kanssa (vrt. Ivie 1980, 281 ja Ivie 1982). Kansallisen terrorisminvastaisen sodan retorisen vision viholliskuvassa julmalta ja irrationaaliselta vi-

holliselta jopa pyritään ainakin osittain kieltämään inhimillisyys vertaamalla häntä loisiin riiston teemassa ja antamalla hänestä kuvan luoliin piiloutuvana ja sivistymättömänä oliona alemmuuden teemassa. Sotatoimien oikeutuksessa esineellistetty vihollinen toimii, sillä tällaista vihollista kohtaan käytettävästä väkivallasta ei tarvitse tuntea syyllisyyttä. Sotapropagandassa vihollista käytetään usein tähän tapaan peilinä oman ryhmän identiteetin muodostamisessa ja vahvistamisessa (Luostarinen 1986, 26–30). Vihollinen toimii sodan oikeutuksen luoja lisäksi myös yhteisöllisyyden edesauttajana, sillä aiheuttaessaan pelkoa ja uhkaa oman ryhmän keskuudessa se luo myös yhteisöllisyyttä, sillä pelon tunne kiinnittää ryhmän jäseniä tiiviimmin yhteen (Morley & Robins 1995, 139–140). Terrorisminvastaisen sodan kansallisessa retorikassa visiossa tätä suuntausta kuvaa pelon teema. Lisäksi terrorisminvastaisen sodan retoristen visioiden viholliskuvan voi sanoa olevan moderni Butlerin (2002, 13) termien mukaisesti. Viholliskuva keskittyy molemmissa retorisissa visioissa vihollisryhmän johtoon ja sen edustamaan aatteeseen ja tekee eroa johtajien ja kansan välille sekä esittää oman ryhmän tavoitteeksi vihollisen riiston alla olevan kansan pelastamisen.

Kokonaisuudessaan voidaan sanoa, että terrorisminvastaisen sodan retoriset visiot toimivat yhteisöllisyyden luomisessa, koska ne tukeutuvat pitkälti yleisön jo aiemmin jakamiin fantasioihin. Tällaisten fantasioiden on todettu ketjuuntuvan yleisön keskuudessa helpommin retorisiksi visioiksi. Traditiota noudattaen retoriset visiot toimivat myös sotatoimien oikeutuksena, sillä ne korostavat yleisöjen identiteettiin kiinteästi kuuluvia abstrakteja arvoja eriteltyjen toimien sijaan. Oikeutusta edesauttaa myös kuva julmasta vihollisesta näiden arvojen ja samalla myös ryhmän oman identiteetin uhkaajana. Tuloksena terrorisminvastaisen sodan retoristen visioiden laaja-alainen nojautuminen aiempiin Yhdysvalloissa ilmenneisiin retoriisiin visioihin on hieman yllättävää, sillä alustavana hypoteesina tutkielman tekoon lähdetessä oli, että presidentti Bushin terrorisminvastaista sotaa käsitteleviä puheita analysoitaessa löytyisi aivan omanlaisensa fantasiat ja uusi retorinen visio. Tulos on kuitenkin toisaalta looginen sen faktan kanssa, että ottamalla retorisen vision pohjaksi yleisön jo ennestään jakamat fantasiat ja retoriset visiot on vaikuttaminenkin helpompaa. Visioiden tuttuudesta huolimatta voidaan kuitenkin sanoa, että Craganin ja Shieldsin vuonna 1995 odottama uusi oikeudenmukaisuuteen pohjautuva retorinen visio on syntynyt. Terrorisminvastaisen sodan retoriset visiot selittävät ja oikeuttavat Yhdys-

valtojen sekaantumista muiden maiden ulkopolitiikkaan ja täyttävät aukon, jonka kylmän sodan retorisen vision puhkeaminen jätti.

6.2 Tutkimuksen arviointi

Tämä tutkielma on laadullinen tutkimus, joten sitä myös arvioidaan laadullisen tutkimuksen arviointiperusteiden kautta. Pohjimmiltaan tutkimuksen arviointi perustuu aina siihen, kuinka perusteltuja ja totuudenmukaisia tutkimuksen sisältämät väitteet ovat. Laadullisessa tutkimuksessa arviointi kuitenkin on koko tutkimusprosessin luotettavuuden arviointia, sillä laadullisessa tutkimuksessa tutkijasubjekti on väistämättä läsnä tutkimuksessa ja myös sen tuloksissa. (Eskola & Suoranta 2001, 210, 212.)

Eskolan ja Suorannan (2001, 211–212) mukaan laadullisen tutkimuksen keskeisimmät luotettavuuden arviointiperusteet ovat uskottavuus, siirrettävyys, varmuus ja vahvistuvuus. Uskottavuudella Eskola ja Suoranta tarkoittavat tutkijan pohdintaa siitä, vastaako hänen käsitteellistämisensä ja tulkintansa myös tutkittavien käsityksiä. Uskottavuus liittyy siihen, kuinka hyvin tutkimusteksti kuvaa tutkittua kohdetta. Näin ollen uskottavuus arviointikriteerinä mittaa tutkimuksen pätevyyttä. Siirrettävyys puolestaan viittaa siihen, ovatko tutkimuksen tulokset siirrettävissä toiseen kontekstiin tietyin ehdoin, vaikka yleistyksyet eivät olekaan mahdollisia. Varmuuden arviointi puolestaan tarkoittaa sitä, että tutkija on ottanut mahdollisuuksien mukaan huomioon omat ennako-oletuksensa. Neljäs luotettavuuden arviointiperuste vahvistuvuus käsittelee sitä, saavatko tutkimuksessa tehdyt tulkinnat tukea toisista vastaavaa ilmiötä tarkastelleista tutkimuksista.

Varmuuden ja vahvistuvuuden kriteerit on jo esitetty täytetyiksi luvussa 6.1, joten niitä ei tarkemmin enää käsitellä tässä vaiheessa. Ainoastaan todetaan, että tässä tutkielmassa tehdyt tulkinnat asettuvat sulavasti tutkimuskohteena olevaan amerikkalaisen presidenttiretoriikan tutkimusperinteeseen ja mukailevat yhdysvaltalaisessa presidenttiretoriikassa aiemmin esiintyneitä tarinoita. Näin ollen vahvistuvuuden kriteeri täyttyy. Koska tämän tutkielman muoto on tapaustutkimus, ei tutkimuksen tuloksia voida suoraan siirtää toiseen kontekstiin eikä näin ollen siirrettävyyden kriteeri ehtoitta täyty. Kuitenkin tulosten vahva liittyminen aikaisempaan amerikkalaiseen presidenttiretoriikkaan viittaa siihen, että tutkimuksen tuloksia voidaan tarvittaessa so-

veltaa myös muuhun yhdysvaltalaiseen presidenttiretoriikkaan, joka käsittelee sotaa ja sen oikeutusta.

Tutkielman uskottavuuden arviointi on tämän tutkielman kannalta keskeisintä. Tutkimuksen uskottavuuden arvioinnissa käytetään usein perinteistä validiteetin käsitettä, joka jaetaan ulkoiseen ja sisäiseen validiteettiin. Sisäinen validiteetti viittaa tutkimuksen teoreettisten ja käsitteellisten määritteiden sopusointuun. (Eskola & Suoranta 2001, 213). Sisäinen validiteetti toteutuu tässä tutkielmassa, sillä aineiston analyysi kokonaisuudessaan tukeutuu vahvasti teoreettisen viitekehyksen antamaan pohjaan. Tutkimusmenetelminä on käytetty symbolisen yhdentymisen teorian tarjoamaa fantasia-teema-analyysia ja Kenneth Burken dramatismin esiintuomia identifikaation luomisen keinoja. Aineistoa on myös tulkittu teorioiden vaatimilla käsitteillä ja samat käsitteet kulkevat tutkimuksen mukana loppuun asti. Ulkoinen validiteetti taas merkitsee sopusointua aineistosta tehtyjen tulkintojen ja johtopäätösten ja itse aineiston välillä (Eskola & Suoranta 2001, 213). Ulkoista validiteettia on tutkielmassa pyritty lisäämään esittämällä aineiston tulkinnan yhteydessä runsaasti esimerkkejä itse aineistosta. Näin pystytään todistamaan, että tehdyt johtopäätökset on nostettu juuri käsittelyn alla olevasta aineistosta.

Itse aineistosta ja sen käsittelystä uskottavuutta voidaan arvioida aineiston yhteiskunnallisella merkittävyydellä, sen riittävyydellä, analyysin kattavuudella, arvioitavuudella ja toistettavuudella (Eskola & Suoranta 2001, 214). Tutkielman aineiston voidaan todeta olevan yhteiskunnallisesti merkittävä, sillä kyseessä ovat Yhdysvaltojen presidentin – yhden maailman johtohahmon – pitämät puheet, joita on tutkittu niiden autenttisessa muodossa. Puheilla on ollut välillistä vaikutusta lähes koko maailman arkipäivään. Aineisto on myös pro gradu –tutkielman puitteissa riittävä, 18 puhetta. Näin ollen aineiston aikarajaus koetaan onnistuneeksi, sillä aineistoa saatiin riittävästi sellaiselta ajalta, jona Afganistanissa suoritettavien sotatoimien perustelevaaminen on ollut vahvimmillaan.

Analyysin arviointiperusteena kattavuus merkitsee sitä, ettei tulkintoja perusteta sattunaisiin poimintoihin aineistosta (Eskola & Suoranta 2001, 215). Tämän tutkielman tutkimustekstissä analyysin kattavuutta on pyritty tuomaan esiin tulosluvussa runsaalla esimerkkien käytöllä ja valitsemalla kyseiset esimerkit siten, että kaikista

tutkittavista puheista on nostettu myös esimerkkejä. Esimerkkien käyttö myös parantaa tutkimuksen arvioitavuutta, koska lukijalle on näin pyritty tekemään helpommaksi tutkijan päättelyn seuraaminen. Itse analyysivaiheessa kattavuutta pyrittiin myös edesauttamaan sillä, että fantasiaateemaksi luettiin ainoastaan aineistossa enemmän kuin kaksi kertaa esiintyvät teemat. Näiden luokittelusääntöjen esiintuominen myös auttaa tutkimuksen toistettavuutta. Toistettavuudellahan tarkoitetaan sitä, että analyysissä käytetyt luokittelu- ja tulkintasäännöt esitetään mahdollisimman yksiselitteisesti (Eskola & Suoranta 2001, 216). Arvioitavuutta ja toistettavuutta on myös lisätty tuomalla selkeästi esiin keskeiset analyysiyksiköt fantasiaateema ja retorinen visio sekä jaotteleamalla aineistosta tehtyjä tulkintoja väliotsikoin riittävän pieniin kokonaisuuksiin.

Tutkimusta toteutettaessa tutkielman luotettavuutta pyrittiin lisäämään myös triangulaation kautta. Triangulaatiolla tarkoitetaan erilaisten aineistojen, teorioiden ja/tai menetelmien käyttöä samassa tutkimuksessa (Eskola & Suoranta 2001, 68). Tässä tutkielmassa on käytetty teoria- ja menetelmätriangulaatiota. Triangulaation käyttö todetaan onnistuneeksi, minkä syynä nähdään teorioiden ja niiden perustuvien menetelmien samankaltaisuus ihmiskäsityksissään ja lähtökohdissaan. Ongelmana analyysin suunnittelussa ja toteuttamisessa tosin oli, ettei juuri missään kyseisiä menetelmiä käyttäneissä julkaistuissa tutkimuksissa ole kirjoitettu auki sitä, kuinka johtopäätöksiin on päästy, vaan on suoraan hypätty teoreettisesta viitekehyksestä johtopäätöksiin. Kyseisiä menetelmiä ei ole juuri ole aiemmin yhdistetty ainakaan julkaistussa tutkimuksessa eikä etenäkään suomalaisessa tutkimuksessa. Myöskään narratiivista paradigmaa, symbolisen yhdentymisen teoriaa ja dramatismia ei ole juuri lainkaan käytetty teoreettisena viitekehyksenä suomalaisessa viestinnän tutkimuksessa, joten tutkielman mahdollisesti suurin anti on pohjan antaminen mahdolliselle tulevalle tutkimukselle.

Tämä tutkielma on kokonaisuudessaan pyrkinyt seuraamaan narratiivis-kriittistä tutkimusperinnettä. Retorisen kritiikin tavoitteena on todettu olevan retoriikan monimutkaisten viestin alle piilotettujen merkitysten määrittäminen ja niiden selittäminen ymmärrettävästi ja tehokkaasti. Tällöin kriitikon tulee kunnollisesti perustellen kuvata, tulkita ja arvioida viestejä, joille ihmisiä altistetaan julkisesti tai kollektiivisesti. Tutkielmassa onnistuttiin tässä tavoitteessa, sillä yhden retorisen kritiikin muo-

don, fantasiateema-analyysin, kautta pystyttiin ymmärrettävästi avaamaan puheiden ajamat fantasiat ja retoriset visiot ja tuomaan esille kertomukset, joiden kautta Yhdysvaltojen presidentti George W. Bush loi yhteisöllisyyttä terrorisminvastaista sotaa käsittelevässä retoriikassaan.

7 PÄÄTÄNTÖ

Tutkielman tavoitteena on ollut ensinnäkin selvittää, minkälaisia kertomuksia Yhdysvaltojen presidenttiretoriikassa käytettiin 11.9.2001 tapahtuneiden terroristi-iskujen jälkeen houkuttelemaan presidentin puheiden yleisöjä yhdistymään presidentti George W. Bushin esittämän kannan taakse ja tuntemaan yhteisöllisyyden tunnetta. Toisena tavoitteena on ollut selvittää, kuinka nämä yhteiset tarinat ovat edesauttaneet terroristi-iskuja seuranneen terrorisminvastaisen sodan oikeutusta. Kysymyksiin lähdettiin hakemaan vastauksia tarinoinhin keskittyvistä retorisista teorioista eli symbolisten viestintäteorioiden paradigman kautta. Tällaisia teorioita ovat Kenneth Burken dramatismi, Walter R. Fisherin narratiivinen paradigma ja Ernest Bormannin symbolisen yhdentymisen teoria. Symbolisuuden lisäksi kaikkia kolmea teoriaa yhdistää kriittinen näkökulma. Kyseisistä teorioista symbolisen yhdentymisen teoria valittiin tutkimuksen pääteoriaksi, sillä sen kautta tutkimuskysymyksiin koettiin saatavan parhaiten vastauksia. Dramatismista otettiin käyttöön sen retoriikkaa käsittelevästä osasta identifikaation käsite, jonka avulla symbolisen yhdentymisen teoriaa täydennettiin. Narratiivinen paradigma jätettiin taustalla olevaksi kehykseksi. Kokonaisuudessaan tutkimuksen näkökulma on ollut narratiivis-kriittinen.

Fantasiateema-analyysin ja dramatismisten identifikaation luomisen keinojen selvittämisen kautta presidentti Bushin terrorisminvastaista sotaa käsittelevistä puheista pystyttiin määrittelemään kahdelle pääkohdeyleisölle eli Yhdysvaltojen kansakunnalle ja kansainväliselle yhteisölle suunnatut retoriset visiot, mikä todistaa symbolista yhdentymistä tapahtuneen ja yleisöjen tunteneen yhteisöllisyyttä presidentin puheiden retoriikan seurauksena. Kansakunnan terrorisminvastaisen sodan retorinen visio seuraa hyvän ja pahan taistelun perinnettä, jossa oma toiminta nähdään hyvyyden ja sitä ilmentävien vapauden, oikeuden ja kristillisyyden arvojen puolustamisena terrorismin paha voimaa vastaan. Arvojen puolustamisen kautta maailma voidaan Yh-

dysvaltojen suvereenilla johdolla viedä vapauden aikaan. Kansainvälisen yhteisön terrorisminvastaisen sodan retorinen visio puolestaan esittää todellisuuden oikeuden ja vääryyden kamppailuna, jossa pelissä ovat oikeus, vapaus, edistys ja monimuotoisuus. Oikeuden ajajana on ennen kaikkea sivistyneiden maiden kansainvälinen ja luja yhteisö, jonka osa Yhdysvallat on.

Afganistanin sotatoimien oikeuttamisessa terrorisminvastaisen sodan retoriset visiot toimivat, sillä ne korostavat yleisöjen identiteettiin kiinteästi kuuluvia abstrakteja arvoja eriteltyjen toimien sijaan ja kuvastavat julmaa vihollista näiden arvojen ja samalla myös ryhmän oman identiteetin uhkaajana. Myös kertomusten tuttuus ja pohjautuminen aiempien Yhdysvaltojen presidenttien sotien oikeuttamisen traditioon suuresti edesauttavat sotatoimien oikeutusta.

Tutkittavissa puheissa retoriset visiot olivat elämänkaarensa alkuvaiheessa: tietoisuuden luomisen vaiheessa ja tietoisuuden nostattamisen vaiheessa. Mielenkiintoista olisikin jatkossa tutkia, kuinka terrorisminvastaisen sodan retoriset visiot ajan kuluessa muuttuvat. Esimerkiksi voitaisiin tutkia, kuinka kyseisiä terrorisminvastaisen sodan retorisia visioita käytettiin ja/tai muutettiin Irakin sodan perustelussa. Lisäksi symbolisen yhdentymisen teoriaa, narratiivista paradigmaa ja dramatismia voitaisiin käyttää enemmänkin kriittisessä puheviestinnän tutkimuksessa, sillä ne ovat yleisiä viestintäteorioita eivätkä siten rajoitu minkään tietyn viestintätilanteen tutkimiseen. Haasteellisuutta kaipaavalle tutkijalle ne olisivat jopa suositeltavia tutkimuksen lähtökohtia.

KIRJALLISUUS

- Andersen, K. E. 1983. *Persuasion: Theory and practice*. Second edition. Boston: American Press.
- Anderson, B. 1991. *Imagined communities. Reflections on the origin and spread of nationalism*. Revised edition. London and New York: Verso.
- Anderson, C. M., Riddle, B. L. & Martin, M. M. 1999. Socialization processes in groups. Teoksessa L. R. Frey (toim.) *The handbook of group communication theory and research*. Thousand Oaks, London, New Delhi: Sage Publications, Inc., 139–163.
- Bishop, R. 2003. The world's nicest grown-up: A fantasy theme analysis of news media coverage of Fred Rogers. *Journal of Communication* 53 (1), 16–31.
- Bitzer, L. F. 1981. Political rhetoric. Teoksessa D. D. Nimmo & K. R. Sanders (toim.) 1981. *Handbook of political communication*. Beverly Hills: Sage Publications, Inc., 225–248.
- Bormann, E. G. 1972. Fantasy and rhetorical vision: The rhetorical criticism of social reality. *The Quarterly Journal of Speech* 58, 396–407.
- Bormann, E. G. 1973. The Eagleton affair: A fantasy theme analysis. *The Quarterly Journal of Speech* 59, 143–159.
- Bormann, E. G. 1977. Fetching good out of evil: A rhetorical use of calamity. *The Quarterly Journal of Speech* 63, 130–139.
- Bormann, E. G. 1982a. A fantasy theme analysis of the television coverage of the hostage release and the Reagan inaugural. *The Quarterly Journal of Speech* 68, 133–145.
- Bormann, E. G. 1982b. Fantasy and rhetorical vision: Ten years later. *The Quarterly Journal of Speech* 68, 288–305.
- Bormann, E. G. 1985. Symbolic convergence theory: A communication formulation. *Journal of Communication* 35 (4), 128–139.
- Bormann, E. G. 1990. *Small group communication: Theory and practice*. Third Edition. New York: Harper & Row, Publishers, Inc.
- Bormann, E. G. 1996. Symbolic convergence theory and communication in group decision making. Teoksessa R. Y. Hirokawa & M. S. Poole (toim.) *Communication and group decision making*. Second edition. Thousand Oaks, London, New Delhi: Sage Publications, 81–113.
- Bormann, E. G., Cragan, J. F. & Shields, D. C. 1994. In defence of symbolic

- convergence theory: A look at the theory and its criticisms after two decades. *Communication Theory* 4, 259–294.
- Bormann, E. G., Cragan, J. F. & Shields, D. C. 1996. An expansion of the rhetorical vision component of the symbolic convergence theory: The Cold War paradigm case. *Communication Monographs* 63, 1–28.
- Bormann, E. G., Knutson, R. L. & Musolf, K. 1997. Why do people share fantasies? An empirical investigation of a basic tenet of the symbolic convergence theory. *Communication Studies* 48, 254–276.
- Bormann, E. G., Koester, J. & Bennett, J. 1978. Political cartoons and salient rhetorical fantasies: An empirical analysis of the '76 presidential campaign. *Communication Monographs* 45, 317–329.
- Burke, K. 1957. *The philosophy of literary form: Studies in symbolic action*. Revised edition, abridged by the author. New York: Vintage Books.
- Burke, K. 1962. *A grammar of motives and A rhetoric of motives*. Cleveland and New York: Meridian Books, The World Publishing Company.
- Burke, K. 1966. *Language as symbolic action. Essays on life, literature, and method*. Berkeley and Los Angeles: University of California Press.
- Butler, J. R. 2002. Somalia and the imperial savage: Continuities in the rhetoric of war. *Western Journal of Communication* 66, 1–24.
- Cheney, G. 1983. On the various and changing meanings of organizational membership: A field study of organizational identification. *Communication Monographs* 50, 342–362.
- Cherwitz, R. A. 1980. Masking inconsistency: The Tonkin Gulf crisis. *Communication Quarterly* 28 (2), 27–37.
- Cherwitz, R. A. 1987. Lyndon Johnson and the “crisis” of Tonkin Gulf: A president’s justification of war. Teoksessa T. Windt & B. Ingold (toim.) *Essays in presidential rhetoric*. Second edition. Dubuque: Kendall/Hunt Publishing company, 182–193.
- Cherwitz, R. A. & Zagacki, K. S. 1986. Consummatory versus justificatory crisis rhetoric. *Western Journal of Speech Communication* 50, 307–324.
- Combs, J. E. & Nimmo, D. 1993. *The new propaganda. The dictatorship of palaver in contemporary politics*. New York: Longman Publishing Group.
- Covino, W. A. & Jolliffe, D. A. 1995. *Rhetoric. Concepts, definitions, boundaries*. Needham Heights: Allyn and Bacon.
- Cragan, J. F. 1975. Rhetorical strategy: A dramatistic interpretation and application. *Central States Speech Journal* 26, 4–11.

- Cragan, J. F. & Shields, D. C. 1995. Symbolic theories in applied communication research. Bormann, Burke and Fisher. Annandale, Virginia: Speech Communication Association.
- Denton, R. E., Jr. & Hahn, D. F. 1986. Presidential communication. Description and analysis. New York: Praeger.
- Denton, R. E., Jr. & Woodward, G. C. 1990. Political communication in America. Second edition. Praeger Series in Political Communication. New York: Praeger Publishers.
- Endres, T. G. 1994. Co-existing master analogues in symbolic convergence theory: The Knights of Columbus quincentennial campaign. *Communication Studies* 45, 294–308.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 2001. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Fisher, W. R. 1978. Toward a logic of good reasons. *The Quarterly Journal of Speech* 64, 376–384.
- Fisher, W. R. 1980. Rhetorical fiction and the presidency. *The Quarterly Journal of Speech* 66, 119–126.
- Fisher, W. R. 1982. Romantic democracy, Ronald Reagan, and presidential heroes. *The Western Journal of Speech Communication* 46, 299–310.
- Fisher, W. R. 1984. Narration as a human communication paradigm: The case of public moral argument. *Communication Monographs* 51, 1–22.
- Fisher, W. R. 1985. The narrative paradigm: An elaboration. *Communication Monographs* 52, 347–367.
- Fisher, W. R. 1987. Human communication as narration: Toward a philosophy of reason, value, and action. Columbia: University of South Carolina Press.
- Fisher, W. R. 1994. Narrative rationality and the logic of scientific discourse. *Argumentation* 8, 21–32.
- Foss, S. K. 1996. Rhetorical criticism. Exploration and practice. Second edition. Prospect Heights: Waveland Press, Inc.
- Foss, S. K., Foss, K. A. & Trapp, R. 1985. Contemporary perspectives on rhetoric. Prospect Heights: Waveland Press, Inc.
- Frey, L. R., Botan, C. H. & Kreps, G. L. 2000. Investigating communication. An introduction to research methods. Second edition. Boston: Allyn and Bacon.

- Graber, D. A. 1989. Mass media and American politics. Third edition. Washington: Congressional Quarterly, Inc.
- Greenberg, B. S. (toim.) 2002. Communication and terrorism. Public and media responses to 9/11. Cresskill: Hampton Press, Inc.
- Griffin, E. 1997. A first look at communication theory. Third edition. New York: The McGraw-Hill Companies, Inc.
- Gusfield, J. R. 1989. Introduction. Teoksessa K. Burke. On symbols and society. Chicago and London: The University of Chicago Press. 1–49.
- Harle, V. 1991. Hyvä, paha, ystävä, vihollinen. Rauhan- ja konfliktintutkimuslaitos. Tutkimuksia, No. 44. Rauhankirjallisuuden edistämisseura ry.
- Hart, R. P. 1987. The sound of leadership. Presidential communication in the modern age. Chicago and London: The University of Chicago Press.
- Hart, R. P. 1997. Modern rhetorical criticism. Second edition. Needham Heights: Allyn and Bacon.
- Heisey, D. R. & Trebing, J. D. 1983. A comparison of the rhetorical visions and strategies of the Shah's White revolution and the Ajatollah's Islamic revolution. Communication Monographs 50, 158–174.
- Helsingin Sanomat 20.9.2001. [online] USA:n hyökkäys ei saa kannatusta maailmalla. [viitattu 22.5.2003]. Vaatii käyttäjätunnuksen. Saatavilla www-muodossa: <URL:<http://www.helsinginsanomat.fi/arkisto/juttu.asp?id=20010920UL11>>.
- Helsingin Sanomat 11.1.2002. [online] Ensimmäiset sotavangit lähtivät Kandaharista lennolle Kuubaan. [viitattu 22.5.2003]. Vaatii käyttäjätunnuksen. Saatavilla www-muodossa: <URL:<http://www.helsinginsanomat.fi/arkisto/juttu.asp?id=20020111UL8>>.
- Helsingin Sanomat 11.9.2002: C2. Terrorisodan ensimmäinen vuosi.
- Helsingin Sanomat 11.9.2002: C4. Syyskuun avainsanoja.
- Helsingin Sanomat 10.5.2003: C3. Guantanamosta vapaaksi pieni ryhmä vankeja.
- Hensley, C. W. 1975. Rhetorical vision and the persuasion of a historical movement: The Disciples of Christ in nineteenth century American culture. The Quarterly Journal of Speech 61, 250–264.
- Huovila, T. 2001. Haluaako suurvalta oikeutta vai öljyä? Teoksessa T. Uskali (toim.) Mediatesti syyskuun yhdestoista. Jyväskylä: Mediainstituutti, Jyväskylän yliopisto, 38–44.

- Isotalus, P. 1998. Johdanto: Poliittinen viestintäkulttuuri lähtökohtana. Teoksessa P. Isotalus (toim.). *Kaveri vai peluri? Poliitikko mediassa*. Jyväskylä: Atena Kustannus Oy, 7–17.
- Ivie, R. L. 1974. Presidential motives for war. *The Quarterly Journal of Speech* 60, 337–345.
- Ivie, R. L. 1980. Images of savagery in American justifications for war. *Communication Monographs* 47, 279–294.
- Ivie, R. L. 1982. The metaphor of force in prowar discourse: The case of 1812. *Quarterly Journal of Speech* 68, 240–253.
- Jowett, G. S. & O'Donnell, V. 1986. *Propaganda and persuasion*. Newbury Park, Beverly Hills, London, New Delhi: Sage Publications, Inc.
- Kallio, K. 2002. Draaman kaari sanomalehdistössä. Teoksessa K. Laitinen (toim.) *Valtapolitiikan ajattomuus? Maailmanpolitiikan tulkintoja 11.9. jälkeen*. *Studia Politica Tamperensis*. No. 10. Tampere: Tampereen yliopisto, 15–29.
- Karismo, A. & Pulkkinen, P. 2001. EU valmistautui hillitsemään Yhdysvaltoja. *Helsingin Sanomat* [online] 22.9.2001 [viitattu 22.5.2003]. Vaatii käyttäjätunnuksen. Saatavilla [www-muodossa: <URL:http://www.helsinginsanomat.fi/arkisto/juttu.asp?id=20010922UL17>](http://www.helsinginsanomat.fi/arkisto/juttu.asp?id=20010922UL17).
- Karvonen, E. 1998. Ihminen ja kulttuuri eli robinsonit asfalttiviidakossa. Teoksessa U. Kivikuru & R. Kunelius (toim.) *Viestinnän jäljillä. Näkökulmia uuden ajan ilmiöön*. Helsinki: WSOY, 29–40.
- Kendall, K. E. 1990. Application of communication research to political contexts. Teoksessa D. O'Hair & G. L. Kreps (toim.). *Applied communication theory and research*. Hillsdale: Lawrence Erlbaum Associates, 225–243.
- Kepplinger, H. M. 1996. Toward a system theory of political communication. Teoksessa D. L. Paletz (toim.) *Political communication research: Approaches, studies, assessments*. Volume II. Norwood, New Jersey: Ablex Publishing Corporation, 3–25.
- Kiewe, A. 1994. Introduction. Teoksessa A. Kiewe (toim.) *The modern presidency and crisis rhetoric*. Praeger Series in Political Communication. Westport and London: Praeger Publishers, xv–xxxvii.
- Klope, D. C. 1986. Defusing a foreign policy crisis: Myth and victimage in Reagan's 1983 Lebanon/Grenada address. *Western Journal of Speech Communication* 50, 336–349.
- Kruse, J. 2001. Fantasy themes and rhetorical visions in the Brent Spar crisis: A

- comparative analysis of German and French newspaper coverage. *Argumentation* 15, 439–456.
- Kuusisto, R. 1998. Oikeutettu sota vai julma teurastus? Läntisten suurvaltajohtajien sotaretoriikkaa Persianlahdella ja Bosniassa. Helsinki: Like.
- Kuusisto, R. 1999. Western definitions of war in the Gulf and Bosnia. The rhetorical frameworks of the United States, British and French leaders in action. *Commentationes Scientiarum Socialium* 54. Suomen Tiedeseura.
- Kuusisto, R. 2001. Terrorismin vastaisen sotamme perusteluista. *Kosmopolis* 3/2001, Vol. 31, 79–86.
- Lasswell, H. D. 1969. The study and practice of propaganda. Teoksessa H. D. Lasswell, R. D. Casey & B. L. Smith. *Propaganda and promotional activities. An annotated bibliography*. Chicago, London: The University of Chicago Press, 3–27.
- Lewis, W. F. 1987. Telling America's story: Narrative form and the Reagan presidency. *The Quarterly Journal of Speech* 73, 280–302.
- Littlejohn, S. W. 1996. *Theories of human communication*. 5th edition. Belmont: Wadsworth Publishing Company.
- Luostarinen, H. 1986. Perivihollinen. Suomen oikeistolehdistön Neuvostoliittoa koskeva viholliskuva sodassa 1941–44: Tausta ja sisältö. Tampere: Vastapaino.
- Luostarinen, H. 1999. Kosovo, journalismi ja propaganda. *Ulkopolitiikka* 36, Kosovo-erikoisnumero, 43–52.
- Mackey-Kallis, S. 1991. Spectator desire and narrative closure: The Reagan 18 minute political film. *The Southern Communication Journal* 56, 308–314.
- Marjomaa, R. 2001. Oikeutettu sota ja sodan lait. *Kosmopolis* 3/2001, Vol. 31, 37–59.
- McKerrow, R. E. 1977. Truman and Korea: Rhetoric in the pursuit of victory. *Central States Speech Journal* 28, 1–12.
- McNair, B. 1995. *An introduction to political communication*. London and New York: Routledge.
- Meyrowitz, J. 1985. *No sense of place. The impact of electronic media on social behavior*. New York: Oxford University Press.
- Miller, G. R. 1980. On being persuaded: Some basic distinctions. Teoksessa M. E.

- Roloff & G. E. Miller (toim.) Persuasion: New directions in theory and research. Sage Annual Reviews of Communication Research, Vol. 8. Beverly Hills and London: Sage Publications, 11–28.
- Mohrmann, G. P. 1982. An essay on fantasy theme criticism. *The Quarterly Journal of Speech* 68, 109–132.
- Moore, M. P. 1989. Reagan's quest for freedom in the 1987 State of the Union address. *Western Journal of Speech Communication* 53, 52–65.
- Morley, D. & Robins, K. 1995. Spaces of identity. Global media, electronic landscapes and cultural boundaries. London: Routledge.
- Nacos, B. L. 1990. The press, presidents, and crises. New York: Columbia University Press.
- Niemi, K. 2001. Taleban HS:lle: Bin Ladenia pidetty eristyksissä. *Helsingin Sanomat* [online] 13.9.2001 [viitattu 22.5.2003]. Vaatii käyttäjätunnuksen. Saatavilla [www-muodossa: <URL:http://www.helsinginsanomat.fi/arkisto/juttu.asp?id=20010913UL9>](http://www.helsinginsanomat.fi/arkisto/juttu.asp?id=20010913UL9).
- Nimmo, D. & Combs, J. E. 1983. Mediated political realities. New York: Longman Inc.
- Nimmo, D. & Swanson, D. L. 1990. The field of political communication: Beyond the voter persuasion paradigm. Teoksessa D. L. Swanson & D. Nimmo (toim.) *New directions in political communication. A resource book.* Newbury Park, London, New Delhi: Sage Publications, 7–47.
- Nokkala, A. 2000. Sotien syyt. Teoksessa J. Yli-Vakkuri (toim.) *Rauha ja konfliktit globalisoituvassa maailmassa.* Suomen Rauhanliitto, 18–34.
- O'Donnell, V. & Kable, J. 1982. Persuasion. An interactive-dependency approach. New York: Random House.
- Perloff, R. M. 1993. The dynamics of persuasion. Hillsdale: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- Pollock, M. A. 1994. The battle for the past: George Bush and the Gulf Crisis. Teoksessa A. Kiewe (toim.) *The modern presidency and crisis rhetoric.* Praeger Series in Political Communication. Westport ja London: Praeger Publishers, 203–224.
- Poole, M. S. 1999. Group communication theory. Teoksessa L. R. Frey (toim.) *The handbook of group communication theory and research.* Thousand Oaks, London, New Delhi: Sage Publications, Inc., 37–70.
- Raivio, J. 2001a. Terrorihyökkäyksessä Yhdysvaltoihin tuhansia uhreja. *Helsingin Sanomat* [online] 12.9.2001 [viitattu 22.5.2003]. Vaatii käyttäjätunnuksen. Saatavilla [www-muodossa:](http://www-muodossa)

<[URL:http://www.helsinginsanomat.fi/arkisto/juttu.asp?id=20010912UL54](http://www.helsinginsanomat.fi/arkisto/juttu.asp?id=20010912UL54)>.

- Raivio, J. 2001b. Bush: ”Nämä olivat sotatoimia”. Helsingin Sanomat [online] 13.9.2001 [viitattu 22.5.2003]. Vaatii käyttäjätunnuksen. Saatavilla www-muodossa: <[URL:http://www.helsinginsanomat.fi/arkisto/juttu.asp?id=20010913UL7](http://www.helsinginsanomat.fi/arkisto/juttu.asp?id=20010913UL7)>.
- Raivio, J. 2001c. Pelastustyöt piinallisen hitaita. Helsingin Sanomat [online] 14.9.2001 [viitattu 22.5.2003]. Vaatii käyttäjätunnuksen. Saatavilla www-muodossa: <[URL:http://www.helsinginsanomat.fi/arkisto/juttu.asp?id=20010914UL23](http://www.helsinginsanomat.fi/arkisto/juttu.asp?id=20010914UL23)>.
- Raivio, J. 2001d. USA poliittisesti ja sotilaallisesti valmis iskuun. Helsingin Sanomat [online] 15.9.2001 [viitattu 22.5.2003]. Vaatii käyttäjätunnuksen. Saatavilla www-muodossa: <[URL:http://www.helsinginsanomat.fi/arkisto/juttu.asp?id=20010915UL15](http://www.helsinginsanomat.fi/arkisto/juttu.asp?id=20010915UL15)>.
- Raivio, J. 2001e. USA:ssa enemmistö hyväksyy sotatoimet terroristeja vastaan. Helsingin Sanomat [online] 22.9.2001 [viitattu 22.5.2003]. Vaatii käyttäjätunnuksen. Saatavilla www-muodossa: <[URL:http://www.helsinginsanomat.fi/arkisto/juttu.asp?id=20010922UL18](http://www.helsinginsanomat.fi/arkisto/juttu.asp?id=20010922UL18)>.
- Raivio, J. 2001f. Terrorisota hämmentää amerikkalaisia. Helsingin Sanomat [online] 8.10.2001 [viitattu 22.5.2003]. Vaatii käyttäjätunnuksen. Saatavilla www-muodossa: <[URL:http://www.helsinginsanomat.fi/arkisto/juttu.asp?id=20011008UL10](http://www.helsinginsanomat.fi/arkisto/juttu.asp?id=20011008UL10)>.
- Raivio, J. 2001g. Syyskuun yhdenentoista päivän iskut tekivät ”kulissipresidentistä” maan isän. Helsingin Sanomat [online] 14.10.2001 [viitattu 22.5.2003]. Vaatii käyttäjätunnuksen. Saatavilla www-muodossa: <[URL:http://www.helsinginsanomat.fi/arkisto/juttu.asp?id=20011014UL11](http://www.helsinginsanomat.fi/arkisto/juttu.asp?id=20011014UL11)>.
- Raivio, J. 2002. Haavoitettu supervalta ei unohda. Helsingin Sanomat 11.9.2002: C1.
- Reardon, K. K. 1991. Persuasion in practice. Newbury Park, London, New Delhi: Sage Publications.
- Rosteck, T. 1992. Narrative in Martin Luther King’s I’ve been to the mountaintop. *The Southern Communication Journal* 58, 22–32.
- Saarela-Kinnunen, M. & Eskola, J. 2001. Tapaus ja tutkimus = tapaustutkimus. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle*. Chydenius-instituutin julkaisuja 2/2001. Jyväskylä: PS-kustannus, 158–169.
- Schrag, R. L., Hudson, R. A. & Bernabo, L. M. 1984. Television’s new human

- collectivity. Teoksessa M. J. Medhurst & T. W. Benson (toim.)
Rhetorical dimensions in media. A critical casebook. Revised printing.
Dubuque: Kendall/Hunt Publishing Company, 47–58.
- Sheridan, D. B. 1996. Inclusiveness in rhetorical visions. Unity statement of
Women's Pentagon Action. Teoksessa S. K. Foss. Rhetorical criticism.
Exploration and practice. Second edition. Prospect Heights: Waveland
Press, Inc., 151–156.
- Sillars, M. O. & Gronbeck, B. E. 2001. Communication criticism. Rhetoric, social
codes, cultural studies. Prospect Heights, Illinois: Waveland Press, Inc.
- Smith, C. A. 1987a. Leadership, orientation, and rhetorical vision: Jimmy Carter, the
'New Right', and the Panama canal. Teoksessa T. Windt & B. Ingold
(toim.) Essays in presidential rhetoric. Second edition. Dubuque:
Kendall/ Hunt Publishing company, 364–376.
- Smith, C. A. 1987b. MisteReagan's neighborhood: Rhetoric and national unity. *The
Southern Speech Communication Journal* 52, 219–239.
- Smith, C. A. & Smith, K. B. 1990. The rhetoric of political institutions. Teoksessa D.
L. Swanson & D. Nimmo (toim.) New directions in political
communication. A resource book. Newbury Park, London, New Delhi:
Sage Publications, 225–254.
- Sondermann, K. 1997. Reading politically. National anthems as textual icons.
Teoksessa T. Carver & M. Hyvärinen (toim.) Interpreting the political.
New methodologies. London and New York: Routledge, 128–142.
- Stuckey, M. E. 1992. Anecdotes and conversations: The narrational and dialogic
styles of modern presidential communication. *Communication
Quarterly* 40, 45–55.
- Stuckey, M. E. & Antczak, F. J. 1994. The battle of issues and images: Establishing
interpretive dominance. *Communication Quarterly* 42, 120–132.
- Uskali, T. (toim.) 2001. Mediatesti syyskuun yhdestoista. Jyväskylä:
Mediainstituutti, Jyväskylän yliopisto.
- Vasama, T. 2001. Terrorisminvastaisen rintaman vahvuus vaihtelee sotilasavusta
moraaliseen tukeen. *Helsingin Sanomat* [online] 27.9.2001 [viitattu
22.5.2003]. Vaatii käyttäjätunnuksen. Saatavilla [www-muodossa:
<URL:http://www.helsinginsanomat.fi/arkisto/juttu.asp?id=20010927U
L5>](http://www.helsinginsanomat.fi/arkisto/juttu.asp?id=20010927UL5).
- Wander, P. 1984. The rhetoric of American foreign policy. *The Quarterly Journal of
Speech* 70, 339–361.
- Warnick, B. & Manusov, V. 2000. The organization of justificatory discourse in

interaction: A comparison within and across cultures. *Argumentation* 14, 381–404.

Windt, T. 1987. The presidency and speeches on international crises: Repeating the rhetorical past. Teoksessa T. Windt & B. Ingold (toim.) *Essays in presidential rhetoric*. Second edition. Dubuque: Kendall/ Hunt Publishing company, 125–134.

Yrjämä-Rantinoja, T. 2001. YK:lta ei avointa valtuutusta sotatoimiin. *Helsingin Sanomat* [online] 25.9.2001 [viitattu 22.5.2003]. Vaatii käyttäjätunnuksen. Saatavilla [www-muodossa](http://www.muodossa):
<[URL:http://www.helsinginsanomat.fi/arkisto/juttu.asp?id=20010925UL10](http://www.helsinginsanomat.fi/arkisto/juttu.asp?id=20010925UL10)>.

Tutkimusaineisto

Bush, G. W. 11.9.2001. Statement by the President in His Address to the Nation. [Viitattu 15.12.2002] Saatavilla [www-muodossa](http://www.muodossa):
<[URL:http://www.whitehouse.gov/news/releases/2001/09/20010911-16.html](http://www.whitehouse.gov/news/releases/2001/09/20010911-16.html)>.

Bush, G. W. 14.9.2001. President's Remarks at National Day of Prayer and Remembrance. [Viitattu 15.12.2002] Saatavilla [www-muodossa](http://www.muodossa):
<[URL:http://www.whitehouse.gov/news/releases/2001/09/20010914-2.html](http://www.whitehouse.gov/news/releases/2001/09/20010914-2.html)>.

Bush, G. W. 15.9.2001. President Addresses Nation in Radio Address. [Viitattu 15.12.2002] Saatavilla [www-muodossa](http://www.muodossa):
<[URL:http://www.whitehouse.gov/news/releases/2001/09/20010915.html](http://www.whitehouse.gov/news/releases/2001/09/20010915.html)>.

Bush, G. W. 20.9.2001. President Declares "Freedom at War with Fear". [Viitattu 15.12.2002] Saatavilla [www-muodossa](http://www.muodossa):
<[URL:http://www.whitehouse.gov/news/releases/2001/09/20010920-8.html](http://www.whitehouse.gov/news/releases/2001/09/20010920-8.html)>.

Bush, G. W. 24.9.2001. President Freezes Terrorists' Assets. [Viitattu 15.12.2002] Saatavilla [www-muodossa](http://www.muodossa): <[URL:http://www.whitehouse.gov/news/releases/2001/09/20010924-4.html](http://www.whitehouse.gov/news/releases/2001/09/20010924-4.html)>.

Bush, G. W. 27.9.2001. At O'Hare, President Says "Get On Board". [Viitattu 15.12.2002] Saatavilla [www-muodossa](http://www.muodossa):
<[URL:http://www.whitehouse.gov/news/releases/2001/09/20010927-1.html](http://www.whitehouse.gov/news/releases/2001/09/20010927-1.html)>.

Bush, G. W. 29.9.2001. Radio Address of the President to the Nation. [Viitattu

- 15.12.2002] Saatavilla www-muodossa:
<[URL:http://www.whitehouse.gov/news/releases/2001/09/20010929.html](http://www.whitehouse.gov/news/releases/2001/09/20010929.html)>.
- Bush, G. W. 2.10.2001. President Opens Reagan National Airport. [Viitattu 15.12.2002] Saatavilla www-muodossa:
<[URL:http://www.whitehouse.gov/news/releases/2001/10/20011002-8.html](http://www.whitehouse.gov/news/releases/2001/10/20011002-8.html)>.
- Bush, G. W. 6.10.2001. Radio Address of the President to the Nation. [Viitattu 15.12.2002] Saatavilla www-muodossa:
<[URL:http://www.whitehouse.gov/news/releases/2001/10/20011006.html](http://www.whitehouse.gov/news/releases/2001/10/20011006.html)>.
- Bush, G. W. 7.10.2001. Presidential Address to the Nation. [Viitattu 15.12.2002] Saatavilla www-muodossa: <[URL:http://www.whitehouse.gov/news/releases/2001/10/20011007-8.html](http://www.whitehouse.gov/news/releases/2001/10/20011007-8.html)>.
- Bush, G. W. 10.10.2001. NATO Chief Stresses International Resolve. [Viitattu 15.12.2002] Saatavilla www-muodossa:
<[URL:http://www.whitehouse.gov/news/releases/2001/10/20011010-6.html](http://www.whitehouse.gov/news/releases/2001/10/20011010-6.html)>.
- Bush, G. W. 11.10.2001. President Holds Prime Time News Conference. [Viitattu 15.12.2002] Saatavilla www-muodossa:
<[URL:http://www.whitehouse.gov/news/releases/2001/10/20011011-7.html](http://www.whitehouse.gov/news/releases/2001/10/20011011-7.html)>.
- Bush, G. W. 12.10.2001. President Asks American Children to Help Afghan Children. [Viitattu 15.12.2002] Saatavilla www-muodossa:
<[URL:http://www.whitehouse.gov/news/releases/2001/10/20011012-4.html](http://www.whitehouse.gov/news/releases/2001/10/20011012-4.html)>.
- Bush, G. W. 13.10.2001. Radio Address of the President to the Nation. [Viitattu 15.12.2002] Saatavilla www-muodossa:
<[URL:http://www.whitehouse.gov/news/releases/2001/10/20011013.html](http://www.whitehouse.gov/news/releases/2001/10/20011013.html)>.
- Bush, G. W. 16.10.2001. America's Youth Respond to Afghan Children's Fund. [Viitattu 15.12.2002] Saatavilla www-muodossa:
<[URL:http://www.whitehouse.gov/news/releases/2001/10/20011016-4.html](http://www.whitehouse.gov/news/releases/2001/10/20011016-4.html)>.
- Bush, G. W. 17.10.2001. President Outlines War Effort. [Viitattu 15.12.2002] Saatavilla www-muodossa: <[URL:http://www.whitehouse.gov/news/releases/2001/10/20011017-15.html](http://www.whitehouse.gov/news/releases/2001/10/20011017-15.html)>.
- Bush, G. W. 20.10.2001a. President Says Terrorists Tried to Disrupt World

Economy. [Viitattu 15.12.2002] Saatavilla [www-muodossa:
<URL:http://www.whitehouse.gov/news/releases/2001/10/20011021-5.html>](http://www.whitehouse.gov/news/releases/2001/10/20011021-5.html).

Bush, G. W. 20.10.2001b. President's Radio Address from Shanghai, China.
[Viitattu 15.12.2002] Saatavilla [www-muodossa:
<URL:http://www.whitehouse.gov/news/releases/2001/10/20011020-4.html>](http://www.whitehouse.gov/news/releases/2001/10/20011020-4.html).